

สภาพทางการเมืองทั่วไป
ของประเทศไทย

สภาพทางการเมืองของไทยก็เหมือนกับประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย ที่กลุ่ม
ข้าราชการทหารและพลเรือนมีความสำคัญและมีอิทธิพลเหนือกลุ่มอื่น ๆ เนื่องจาก
กลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ ยังมีไม่มากนัก และยังรวมตัวกันไม่เป็นปึกแผ่น จึงทำให้ไม่ค่อย
มีบทบาททางการเมือง ดังนั้น สภาพทางการเมืองของประเทศไทยในแต่ละยุคแต่ละสมัยจึงขึ้นอยู่กับอิทธิพลของกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน และสถานการณ์
ระหว่างประเทศ จนกระทั่งหลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516 สภาพทางการเมืองได้
เปลี่ยนแปลงไป เกิดกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ มากมายครอบงำอำนาจกับกลุ่มข้าราชการ
และพลเรือน ซึ่งมีผลต่อบทบาทของสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2518 สภาพทาง
การเมืองของประเทศไทยจึงแบ่งออกได้เป็น 2 ตอน คือ

1. สภาพทางการเมืองตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ถึงวันที่
14 ตุลาคม พ.ศ.2516

2. สภาพทางการเมืองหลังวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

(1) สภาพทางการเมืองตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ถึงวันที่
14 ตุลาคม พ.ศ.2516 อาจแบ่งออกได้หลายช่วงดังนี้

1.1 ช่วงที่หนึ่ง (24 มิถุนายน 2475 - 24 กรกฎาคม 2487) หลัง
จากการปฏิวัติ 24 มิถุนายน 2475 อำนาจการปกครองถูกเปลี่ยนจากการปกครอง
โดยบุคคลเพียงคนเดียวมาเป็นการปกครองโดยคณะบุคคลก็คือการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

จากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองโดยคณะราษฎร แต่สถาบันพระมหากษัตริย์และกลุ่มผู้นิยมกษัตริย์ก็ยังไม่ทั้งหมดอำนาจในทางการเมืองลงไปเลยที่เดียวคณะราษฎรจึงต้องเลือกบุคคลอย่างพระยามโนฯ ซึ่งเป็นผู้ที่จงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์¹ เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นกัษณะระหว่างคณะราษฎรกับพวกนิยมระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แล้วคณะราษฎรจึงกอบ ๆ จากที่อำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ เช่น รัฐบาลปล่อยให้มีการฟ้องร้องจะเอาความผิดทางแพ่งและอาญาในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว² ทรงไว้สิทธิยับยั้งร่างพระราชบัญญัติอากรมรดก เพราะกฎหมายฉบับนี้มีบัญญัติให้เก็บภาษีแก่พระมหากษัตริย์ด้วย ซึ่งทรงเห็นว่า เป็นการทำลายสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่สภานิติสภา ลงยับยั้งตามเดิมให้กฎหมายดังกล่าวมีผลบังคับใช้ได้³ รัฐบาลไม่รับฟังการคัดค้านร่างพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งที่พระองค์ทรงดำริว่าพระราชบัญญัตินี้เป็นการก่อกวนและก่อกวนไม่ไห้แสดงความคิดเห็น เมื่อมีก๊กจับ ก็ไม่ให้โอกาสจำเลยสู้คดีในศาล เมื่อผู้ใดออกความคิดเห็นขัดต่อรัฐบาล ๆ ก็หาว่าติร้ายต่อรัฐบาล⁴ รัฐบาลปล่อยให้บุคคลในรัฐบาลกล่าวร้ายและหมิ่นหมิ่นงานของพระราชวงศ์จักรี⁵ รัฐบาลไม่ยอมแก้ไขข้อข้องที่

1 กรรยา เป็นนางสนองพระโอษฐ์ของราชินีรัชกาลที่ 7

2 เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, "การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองของประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 105

3 เรื่อง เกี้ยวกัน, หน้า 110

4 เรื่อง เกี้ยวกัน

5 สมเด็จพระนางรำไพพรรณี, "พระราชบันทึกทรงเล่า", เบื้องแรกประชาธิปไตย, (พระนคร : มิตราการพิมพ์, 2516), หน้า 20.

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีบันทึกที่ทรงรัฐบาลขอให้แก้ไข
จนเป็นสาเหตุของการสละราชสมบัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ เช่น¹

1. ทรงขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องการเลือกตั้งสมาชิกสภา
ผู้แทนราษฎรประเภท 2 โดยกำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี
และเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์มาแล้วและให้ประชาชนเป็นผู้เลือกหรือให้บุคคล
ที่มีความรู้ เลือกโดยกำหนดการศึกษาหรืออาจจะให้ทุกคนที่เป็นข้าราชการ
หรือ เคย เป็นข้าราชการชั้นสัญญาบัตร เป็นผู้เลือก เพราะสมาชิกปัจจุบันส่วนใหญ่
เป็นพวกพ้องของคณะผู้ก่อการ ไม่มีคุณสมบัติที่จะเป็นที่เล็งสมาชิกประเภทที่หนึ่ง
2. ทรงขอให้แก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องการใช้สิทธิยับยั้งกฎหมาย
คือ กฎหมายใดที่พระมหากษัตริย์ทรงยับยั้งการจะให้มีการยุบสภาเพื่อประชาชน
ตัดสิน หรือสภาของยืนยันร่างพระราชบัญญัติเกินกว่าเสียงข้างมากถึง 3 ใน 4
แล้วมิใช่เสียงเกินกึ่งหนึ่ง เพราะสมาชิกประเภทสอง เป็นฝ่ายรัฐบาลอยู่แล้ว
ด้านบะแนเสียงกึ่งหนึ่งนั้น เพียงแต่โลกะแนเสียงจาก สส. ประเภทหนึ่ง เพียง
คนเดียวก็น่าจะสามารถเอาชนะการคัดค้านของพระมหากษัตริย์ได้

3. ทรงขอให้มีการให้เสรีภาพในการพูด การเขียน การโฆษณา
การประชุมโดยเปิดเผย และการตั้งสมาคมอย่างแท้จริง

4. ทรงขอให้ยกเลิกพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เพราะ
พระราชบัญญัติฉบับนี้ขัดกับหลักเสรีภาพในร่างกายของประชาชน และทรงขอให้
มีการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยในศาลสถิตยุติธรรม

¹ ธีรอนันต์ สนุกทวนิช และชัชศศิญา กรรณสูต, เอกสารการเมือง
การปกครองไทย (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2518),

5. ทรงขอให้รัฐบาลและสภามหาวิทยาลัยเป็นลายลักษณ์อักษรว่า จะไม่ตัดกำลังและงบประมาณของทหารรักษาวังให้น้อยกว่าที่เป็นอยู่ ก็นำไปจ่ายอาวุธและกระสุนแก่กองร้อย กองพัน กรมทหารรักษาวังให้เท่ากัน อัตราของกองร้อย กองพันทหารรายอื่น ๆ เพราะบ้านเมืองยังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลง กำลังทหารทั้งหลายก็มีความขัดแย้งกันจึงยังหวังพึ่งไม่ได้

6. ทรงขอให้ออกพระราชบัญญัติวางระเบียบในการทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษ โดยมีพระราชดำริว่า ถ้าให้ถวายฎีกา ขึ้นไปแล้วจะปฏิบัติตามคำพิพากษามีไฉไลเลย ไม่ว่าเวลาจะล่วงผ่านไปนานสักเท่าใด เป็นคน

นอกจากนี้ ในรัฐธรรมนูญฉบับวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2475 มาตรา 11 บัญญัติว่า "พระบรมวงศานุวงศ์ทั้งชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไปโดยกำเนิด หรือโดยแต่งตั้งก็ตาม ย่อมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง" อำนาจทางการเมืองของสถาบันพระมหากษัตริย์ในระยะนั้นจึงค่อย ๆ ลดบทบาทลงด้วยการลดพระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 7 ซึ่งพระองค์ได้พยายามครองและรักษาอำนาจของคณะราษฎร เป็นเวลานาน แต่ไม่สำเร็จ พระองค์ทรงมีพระราชหัตถเลขาประกาศลดพระราชสมภพว่า¹ "ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะลดอำนาจอันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่มวลหมู่คนใด โดยเฉพาะเพื่อให้อำนาจนั้นไปอยู่ที่สภาและคณะราษฎรเพียงอย่างเดียว"

¹ รัชบอเนตต์ สมุทวณิช และชัชติญา กรรณสูต, เรื่อง เกม, หน้า 400 - 403.

ทวยเหตุนี้อำนาจทางการเมืองจึงตกอยู่กับคณะราษฎร อันประกอบด้วยข้าราชการทหารและพลเรือน โดยไม่มีสถาบันใดจะมาควบคุมหรือท้าทาย สมาชิกสภาผู้แทนฯ ส่วนใหญ่ก็เป็นพวกพ้องของคณะราษฎร อย่างไรก็ตามภายในกลุ่มคณะราษฎรยังมีความวุ่นวายอยู่¹ เริ่มจากการแต่งตั้งพระยามโนฯ เป็นนายกรัฐมนตรี เพราะแนวความคิดของพระยามโนฯ กับของนายปรีดี มีความแตกต่างกันมาก นาย หลุยส์ คีร์วัต บรรณาธิการหนังสือพิมพ์กรุงเทพเคอิมเมด วิจารณ์ไว้ว่า² "จะไม่เป็นการแปลกเลยที่คนทั้งสอง จะปั่นเกลียวกันและจะต้องแยกแยกกันไปช้าเร็ว" ซึ่งก็เป็นความจริง เมื่อโครงการเศรษฐกิจของนายปรีดี ถูกเสนอขึ้นมา ความขัดแย้งภายในคณะราษฎรก็เกิดขึ้นอย่างรุนแรง ฝ่ายหนึ่งเป็นกลุ่มอนุรักษนิยม ประกอบด้วยพระยามโนปกรณ์นิติธาดา พระยาทรงสุรเดช พระยาฤทธิอัคเนย์ พระประศาสน์พิทยายุทธ หลวงชำนาญยุทธศิลป์ หลวงรณสิทธิ์พิชัย

¹ ก่อนการปฏิวัติคณะราษฎรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพราะมีเป้าหมายร่วมกันคือการล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หลังจากปฏิวัติแล้ว แนวความคิดที่แตกต่างกันจึงเริ่มปรากฏขึ้นและกลายมาเป็นความขัดแย้งแตกแยกของผู้นำในคณะราษฎรทั้งที่ นาย หงวน ทองประเสริฐ (ผู้ก่อการผู้หนึ่ง) กลาวกับ ร.ค.เผ่า ศรียานนท์ ว่า "ลือฟังอาจารย์ (นายปรีดี) เขาแล้วก็คงรู้ดีว่า อีกคนหนึ่งต้องการอำนาจ อีกคนหนึ่งทำเพื่อราษฎร" ดูพล.ศ.อ.เผ่า ศรียานนท์ "เหตุการณ์ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง", เบื้องแรกประชาธิปไตย, เรื่องเดิม, หน้า 211-214.

² ไทน้อย (นามแฝง), ประชาธิปไตย 42 ปี (พระนคร : โรงพิมพ์แพรวพิทยาอินเตอร์เนชั่นแนล, 2517), หน้า 57 - 59.

กั๊กกันโครงการ เสริมธุรกิจของนายปรีดี และกล่าวหาว่าเป็นระบบเสริมธุรกิจ
แบบคอมมิวนิสต์ อีกฝ่ายหนึ่ง เป็นกลุ่มหัวก้าวหน้าประกอบด้วย นายปรีดี
คณะนายทหารชั้นผู้น้อย¹ และฝ่ายพลเรือน มีความเห็นว่า ระบบเสริมธุรกิจ
ที่ร่างขึ้นจะนำไปสู่การปฏิรูประบบเสริมธุรกิจตามนโยบายของคณะผู้ก่อการที่ถึงไว้
ในหลัก 6 ประการ และการกั๊กกันของพระยามโนฯ ซึ่งเป็นพวกเจ้าก็เพราะ
ต้องการให้มีการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ การยึดแบ่งโกเพิ่ม
มากขึ้นจนถึง เข้าไปในสภาผู้แทนฯ และยุติลงด้วยการรัฐประหารพระยามโนฯ
ประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนฯ และแก้ไขรัฐธรรมนูญบางมาตรา
ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2476 นายปรีดีถูกเชิญให้ไปอยู่ต่างประเทศ
ก่อนหน้านั้นพระยามโนฯ ก็พยายามทำลายฐานอำนาจของคณะราษฎรด้วยการ
สั่งห้ามข้าราชการ เป็นสมาชิกสมาคมคณะราษฎร อธิการการโคสมัตร์ เป็น
สมาชิกแล้วไม่ลาออกและไม่นำเอาใบอนุญาตให้ออก เสนอต่อผู้บังคับบัญชา
ก็จะไม่จ่ายเงินเดือนให้ การออกคำสั่ง เชนนี้เท่ากับ เป็นการดมคณะผู้ก่อการ
โดยตรง เพราะฉะนั้นคณะราษฎรโคจกทะ เบี่ยนจักตั้ง เป็นสมาคมคณะราษฎร
แล้ว² หลวงพิบูลสงครามจึงปรึกษากับพระยาพหลฯ ทำการรัฐประหารใน
วันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เพราะมีฉะนั้น คณะราษฎรอัจฉลกลมล้างได้

¹ ทหารโกแตกเป็น 2 พวก ฝ่ายหนึ่งคือ พ.อ.พระยาทรงสุรเดช
พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ และพระประศาสน์พิทยายุทธ ไม่เห็นด้วยกับโครงการ
เสริมธุรกิจของนายปรีดี อีกฝ่ายหนึ่งคือ พ.อ.พระยาพลพลมยุหเสนา และ
พ.ท.หลวงพิบูลสงคราม มีความเห็นว่าควรทดลองตามโครงการเสริมธุรกิจของ
นายปรีดี

² เกียรติชัย พงษ์พาณิชย์, *การปฏิวัติ พ.ศ. 2475 กับ การ
เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการปกครองของประเทศไทย*, เรื่อง เกิม, หน้า 96.

คณะราษฎรจึงกลับมาอ่านาจอีกครั้งหนึ่ง ส่วนพระยามโนฯ และกลุ่มอนุรักษนิยม ถูกกำจัดออกไป แต่อย่างไรก็ตามการขัดแย้งทางด้านความผิดในการปกครองยังคงมีอยู่ถึงขั้นไขว่กำลัง เพื่อยึดอำนาจการปกครอง เช่น กบฏวรเดช นำโดยพลเอก พระองค์เจ้าวรเดช พลตรีพระยาจินดาจักรีรัตน์ (เจิม อารุณ) พลตรีพระยาทรงอักษร (ชวน ลิขิตการ) พลตรีพระยาเสนาสงคราม (ม.ร.ว.ดิ นขวางค์) พันเอกพระยาตรีสิทธิสงคราม (ก๊วย ทาราม) (คณะราษฎรเห็นว่าบุคคลเหล่านี้เป็นฝ่ายนิยมระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์) ใกล้เคียงเสนอให้มีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการปกครองโดยคนเพียงกลุ่มเดียว¹

1 ข้อ เสนอของ กบฏวรเดชหรือคณะกบฏบ้านกุ่มเมือง มีดังนี้

- 1) ต้องจัดการทุกอย่างที่อำนวยความสะดวกให้ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์ปกครองภายใต้รัฐธรรมนูญชั่วคราว
- 2) ต้องดำเนินการโดยรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง เฉพาะอย่างยิ่งคือการตั้งออกคณะรัฐบาลต้อง เป็นไปโดยเสียงท่วมท้น ไม่ใช่ทำโดยการจัดอาวุธถึงที่แล้วมา โดยเหตุที่กองขอมใหม่คือการ เมืองที่รวบรวมกฎหมาย
- 3) ข้าราชการซึ่งอยู่ในตำแหน่งประจำการทั้ง ทางทหารและพลเรือนต้องอยู่นอกการเมือง เว้นแต่อยู่ในตำแหน่งซึ่งมีหน้าที่อยู่ในการเมือง โดยตรง แก้อคติความข้างกันนั้นไม่ตัดสินที่ในการที่ข้าราชการประจำจะยึดถือลัทธิการเมืองใด ๆ ที่รวบรวมกฎหมาย แต่ห้ามมิให้ใช้อำนาจหรือโอกาสในตำแหน่งหน้าที่ เพื่อสนับสนุน เผยแพร่ลัทธิที่ตนนิยมหรือบังคับขู่เข็ญโดยทางตรงหรือทางอ้อมให้ผู้อื่นถือตามลัทธิที่ตนนิยมนั้น เป็นอันขาด ตำแหน่งฝ่ายทหารทั้ง แกมัญญ์วิชาการทหารบก ทหารเรือลง ไปคงไม่มีหน้าที่ทางการเมือง
- 4) การแต่งตั้งบุคคลในตำแหน่งราชการจักต้อง ถือคุณสมบัติความสามารถ เป็นหลัก ไม่ใช่เอาความเกี่ยวข้องในทางการเมือง เป็นความชอบหรือ เป็นข้อรังเกียจในการบรรจุ หรือ เลื่อนตำแหน่ง

ในที่สุกรัฐบาลก็สามารถปราบปรามโคสำเร็จอิทธิพลของกลุ่มนิยมระบอบสมบูรณาญา-
สิทธิราชย์จึงสิ้นสுகอง และต่อมาไม่นานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ก็ทรงสละราชสมบัติในวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2477 ณ ประเทศอังกฤษ
เกิดกบฏนายสิบ พ.ศ. 2478 (ผู้เขารวมกบฏครั้งเฝ้าเป็นนายสิบในกองทัพ)
เพราะไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลพระยาพหลา ซึ่งไม่ได้เกิดทุนสถาบัน
พระมหากษัตริย์เท่าที่ควร¹

ในปี พ.ศ. 2481 จอมพล ป. ขึ้นครองอำนาจสืบต่อจากพระยา
พหลา ได้ใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดปราบปรามผู้ต่อต้านหรือศัตรูทางการเมือง²
ผู้นำบางคนในคณะราษฎรถูกจับให้ออกนอกวงการเมือง เช่น พระยาทรงสุรเดช
พระยาฤทธิ์อัคเนย์ และพระประศาสน์พิทยายุทธ มีการกบฏกลางจับกุมผู้ต่อต้าน

---

5) การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรประเภท 2 ต่อถวายพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวทรงเลือก

6) การปกครองกองทัพบก จักต้องมีหน่วยผสมตามหลักยุทธวิธี
เฉลี่ยอาวุธสำคัญแยกกันไป ประจำตามท้องดิน มีให้กำลังส่วนใหญ่อยู่แห่งใดแห่งหนึ่ง
รายละเอียดดู ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 14 ตุลาคม : คณะราษฎรกับกบฏ
บวรเดช (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์, 2517), หน้า 26 - 47.

¹ สว่าง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ (พระนคร : โรงพิมพ์
คุรุสภาลาดพร้าว, 2514), หน้า 33 - 34.

² อภุชฌ์ กอวิฑณา, "การลาออกของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม
เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2487" (วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
พ.ศ. 2518), หน้า 43 - 48.

รัฐบาล¹ โดยตั้งชื่อว่าเป็นกบฏ เช่น พลโทพระยาเทพหัสดิน พ.ท.พระ
 สุวรรดิพิต ร.อ.ถาว บุญชูเสฐ ร.ท.เมฆพงษ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา
 นายกษัตริย์ เทพหัสดินา ร.อ.หลวงภักดีภูมิภาค ร.อ.ชโล เอมะศิริ
 นายพ ขางชาตกุล ร.ท.ฉ เดร ศาละลักษณ์ ฯลฯ และจับตั้งศาลพิเ
 ลงโทษประหารชีวิตเสีย 18 คน จากคู่อริ เป็นจำนวนมาก การทำเช่นนี้
 ของรัฐบาลจอมพล ป. เป็นการเตือนสติใจกิจกรรมทางการเมืองไม่ให้
 เข้ามายุ่งเกี่ยวกับหรือต่อต้านรัฐบาล สภาพทางการเมืองจึงตกอยู่ในยุคแห่ง
 ความหวาดกลัวทำให้รัฐบาล เป็นเผด็จการอย่าง เกือบขาด แฉวว่าในระยะนี้
 จะให้มีการ เลือกตั้ง ไค แต่ก็ไม่ไคทำให้รัฐสภาลาย เป็นสถาบันที่มีอำนาจต่อ
 รองกับรัฐบาล ตรงกันข้ามกลับกลายเป็นเครื่องมือคอยรับรองความชอบธรรม
 ให้แก่ผู้ปกครอง²

วิเคราะห์บทบาทของกลุ่มต่าง ๆ และสภาพทางการเมืองในช่วงที่หนึ่ง

กลุ่มกรรมกร ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475
 สภาพทางการเมือง เริ่มมีบรรยากาศของความเป็นประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้
 กรรมกรไทยมีสิทธิเสรีภาพในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นอยู่ของตน ในช่วงนี้

¹ นายทนายตี โรจนวิภาพ, ยุทธมิมิ (พระนคร : สำนักพิมพ์
 สอเสถมุกร, 2515), หน้า 22 - 159 และนายเสถียร ฤกษ์โสภณ,
ชีวิตทางการเมืองของ พ.อ.พระยาฤทธิ์ อักเนย์ (พระนคร : วัชรินทร์
 การพิมพ์, 2514), หน้า 365 - 459.

² ในบทที่ 3.

จึงมีการนัดหยุดงานของกรรมกร เช่น¹ กรรมกรลากรตในกรุง เทพา ประมาณ 6,000 คน นัดหยุดงานเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2475 เพื่อให้นายทุนลดค่าเช่ารถจากวันละ 75 สต. เหลือ 60 สต. กรรมกรหญิงโรงงานยอมนารนบุรี นัดหยุดงานเมื่อเดือน กันยายน 2475 เนื่องจากถูกลดค่าจ้างลงจากวันละ 40 สต. เหลือ 30 สต. และสามารถตกลงกันได้โดยไกรยัตติราช เทาเดิม ในเดือน พฤศจิกายน 2475 กรรมกรโรงรางบริษัทไฟฟ้าสยามนัดหยุดงาน เพราะบริษัทไม่ก่อให้เกิดความยุติธรรมแก่แรงงาน รัฐบาลพยายามโน้มน้าวให้เขาเข้ามาไกล่เกลี่ยและให้สัญญาว่าถ้ามีความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้น รัฐบาลจะเป็นผู้พิจารณาให้เอง ในเดือนกุมภาพันธ์ 2476 มีการนัดหยุดงานของกรรมกรโรงสี เพื่อขอให้ นายจ้างจ่ายเงินพิเศษในวันตรุษจีน เช่นที่ เคยจ่าย แต่นายจ้างอ้างว่าชาวราคาดก จึงกระจาย รัฐบาลได้เข้ามาไกล่เกลี่ยจนตกลงกันได้² ในปี 2477

---

¹ ทักษิณ สุวรรณศิลป์, "การก่อตัวและบทบาททางการเมืองของ สหภาพแรงงานในประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีสหภาพแรงงานการไฟฟ้า นครหลวงระหว่างปี 2515 - 2519" (วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2520), หน้า 73 - 75.

² ไกรยัตติราชขอให้สมาคมกรรมกรโรงราง มี เป็นสมาคมที่จดทะเบียนตามกฎหมาย เป็นตัวแทนในการเจรจาขอพิพาทกับนายจ้าง เพื่อสวัสดิการและความอยู่รอดของชาวสยามทั้งหมด รายละเอียดดู ทักษิณ สุวรรณศิลป์, เรื่อง เกม, หน้า 79 หรือ ๓ เนศ อารัตสูวรรณ, "ระบบแรงงานไทยในอดีต จากสมัยรัตนโกสินทร์ถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2", ขบวนการกรรมกรในประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์วิเทศ, 2518), หน้า 22.

กรรมกรขั้บรดแท็กซีในกรุงเทพฯ ไ้ประท้วงให้เพิ่มค่าแรงและเกี่ยวกับกฎจรรยา
 ในปี พ.ศ. 2478 มีการนัดหยุดงานของพนักงานขั้บรดโดยสารสายเชียงใหม่
 และลำปาง เพื่อเรียกร้องขอค่าแรงงานเพิ่มขึ้น ในปี 2475 มีการนัดหยุดงาน
 ของกรรมกรเหมืองแร่ที่จังหวัดยะลา ประมาณ 200 คน เนื่องจากเหมืองแร่
 ตัดค่าแรงลงไปอีกร้อยละ 10¹ การนัดหยุดงานของกรรมกรเหล่านี้กระทำกัน
 เป็นกลุ่มเล็ก ๆ เป็นครั้งคราวไม่มีการรวมตัวกันแน่นอน กลุ่มใดประสบ
 ความเดือดร้อนก็แก้ปัญหาเฉพาะกลุ่มไป เมื่อไม่สามารถจะแก้ปัญหาได้ด้วยตัว
 เองก็ขอให้กลุ่มอื่นช่วยเหลือเจรจาให้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในการครองชีพ
 และส่วนใหญ่มีขอบเขตอยู่ในกรุงเทพฯ เช่น การที่รัฐบาลตั้งคณะกรรมการเพื่อ
 ศึกษาและแก้ไขปัญหาแรงงานก็จำกัดเฉพาะในกรุงเทพฯ เป็นส่วนใหญ่²
 ฉะนั้นกลุ่มกรรมกรในช่วงนี้จึงไม่มีอำนาจต่อรองกับคณะกรรมการ³ เนื่องจาก

1 ชเนต อภรณ์สุวรรณ, "ระบบแรงงานไทยในอดีตจากสมัยคน
 รัทมิโลกสินทรถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2", ขบวนการกรรมกรในประเทศไทย,
 เรื่องเดิม, หน้า 21.

2 เรื่องเดียวกัน, หน้า 23.

3 การเกิดขบวนการแสดงความไว้อาลัยและขอให้ 4 ทหารเสือ
 กลับเข้ารับราชการของกรรมกรนำโดยนายอวทิ ฤทธิเดช และโตสง ไตรเลข
 ฉายาบังคมทูลฯ ๓ พระราชวังไกลกังวล หัวหิน ขอให้ทรงเสด็จกลับพระนคร
 และสอบสวนการลาออกของ 4 ทหารเสือ เพื่อจะไปกลับมาเข้ารับราชการ
 ตามเดิม ก็ได้รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการ นายนายอวทิ ฤทธิเดช
 มีความสัมพันธ์กับนายปรีดี พนมยงค์ ราชตะเย็บกัญ ทัดน้อย สุวรรณคีรี,
 เรื่องเดิม, หน้า 75 - 79.

ในระยะนี้กรรมกรส่วนมากเป็นคนต่างดาวจึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล และประชาชนส่วนใหญ่ หากกรรมกรต่างดาว (ซึ่งโดยมากเป็นจีน) คนใด มีหัวก้าวหน้าเกินไปก็จะถูกเนรเทศกลับเมืองจีน ดังนั้นการเสนอร่างพระราชบัญญัติแรงงานในปี พ.ศ. 2481, พ.ศ. 2483, พ.ศ. 2484 และพ.ศ. 2485 รวม 4 ครั้งซึ่งกำหนดระยะเวลาทำงาน การคุ้มครองแรงงานของ เด็กและ ผู้หญิง การทำสัญญาแรงงาน การจ่ายค่าล่วงเวลา การรักษาพยาบาล การจ่ายเงินสวัสดิการในกรณีที่ได้รับบาดเจ็บจากการทำงาน จึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลและสภาผู้แทนเท่าที่ควร¹ เห็นได้จากสภาลงมติไม่รับหลักการร่างพระราชบัญญัติแรงงานในปี 2482 ในปี 2483 สส.ผู้เสนอขอถอนร่าง พ.ร.บ.แรงงาน เนื่องจาก รัฐบาลขอให้ถอนโดยอ้างว่ากำลังอยู่ในระยะ สงเสริมอุตสาหกรรมจึงไม่ควรมีกฎหมายกีดกันและกรรมกรส่วนมากได้รับการปฏิบัติเหมือนกันเป็นสมาชิกในครอบครัว และในปี 2484 และ 2485 ร่างพระราชบัญญัติแรงงานตกไป เพราะสภาผู้แทนราษฎรถูกยุบ

กลุ่มนิสิตนักศึกษา ในปี พ.ศ. 2483 นิสิตจุฬาลงกรณ์และ นิสิตมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง ได้พากันเดินขบวนเพื่อเรียกร้อง กินแค้นอินโดจีนจากประเทศฝรั่งเศสขึ้น ปรากฏว่าการเดินขบวนในครั้ง นี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจอมพล ป. นับเป็นการเดินขบวนเพื่อผลประโยชน์ ของชาติ แต่ถาพพิจารณาอีกแง่หนึ่งก็คล้ายกับ เป็นเกร็ดมือของจอมพล ป. ในการสนองนโยบายชาตินิยมและนโยบายต่างประเทศในขณะนั้น² เนื่องจาก ประเทศฝรั่งเศสแพ้สงครามต่อเยอรมัน จอมพล ป. จึงดำเนินนโยบาย อย่างแข็งกร้าวต่อประเทศฝรั่งเศส

¹ ทักนีย์ สุวรรณศิลป์, เรื่อง เกม, หน้า 82 - 83.

² อุดมย์ กอวิฑณา, เรื่อง เกม, หน้า 73.

กลุ่มชาวนา ในช่วงนี้ยังมีบทบาทน้อยมาก เพราะกลุ่มชาวนาซึ่ง
เป็นแกนใหญ่ส่วนใหญ่ของประเทศยังมีเข้าใจเรื่องการเมือง และยังไม่ตระหนัก
ถึงสิทธิของตัวเอง¹ เนื่องจากมุ่งแต่จะหางานหาเลี้ยงชีพตนเอง ในสมัยนั้น
จึงมีประชาชนบางคน เข้าใจไปว่ารัฐธรรมนูญเป็นลูกของพระยาพหลา และ
รัฐบาลหลังการปฏิวัติ พ.ศ. 2475 ไม่ยอมให้สิทธิในการเลือกตั้งแก่ประชาชน
ต้องมีการแต่งตั้งสมาชิกประเภท 2 ถึง 10 ปี และต่อมาขยายอีก 10 ปี
รวมเป็น 20 ปี

กลุ่มหนังสือพิมพ์ หนังสือพิมพ์ถูกจำกัดสิทธิตั้งแต่เริ่มแรกโดยมี
การประกาศใช้พระราชบัญญัติสมุด - เอกสาร และหนังสือพิมพ์ แก้ไขเพิ่มเติม
พ.ศ. 2475² เพิ่มการควบคุมการพิมพ์อย่าง เกรงกรัด ในอำนาจแก่เจ้าหน้าที่
ในการตรวจข่าวอย่างมากมาย เช่น มาตรา 8 บัญญัติว่า "ในการตรวจข่าว
หนังสือพิมพ์ เจ้าพนักงานตรวจข่าวมีอำนาจที่จะห้ามมิให้โฆษณาหนังสือพิมพ์นั้น ด้งหมด"
ต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2476³ ในอำนาจแก่
เจ้าพนักงานการพิมพ์ไว้อย่างมาก เช่น มาตรา 11 บัญญัติว่า "ถ้าเหตุอันอาจ
ทำให้เสื่อมทรามแก่ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
เจ้าพนักงานการพิมพ์อาจถอนใบอนุญาตที่ให้เป็นอันเมื่อใดก็ได้ จะถอนโดยมี

¹ สุวิทย์ รุ่งวิสัย, "ประวัติวิทยุไทยในเมืองไทย อุปสรรคและ
แนวความคิด", รัฐศาสตร์ 14 (พระนคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2515),
หน้า 116 - 117.

² ร.ต.ท. เสถียร ลายลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก.
เล่ม 45, พ.ศ. 2475, หน้า 203 - 208.

³ ร.ต.ท. เสถียร ลายลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก.
เล่ม 46, พ.ศ. 2476, หน้า 835 - 849.

กำหนดหรือไม่มีกำหนดเวลาก็ได้ ตามแต่จะเห็นควรแก่กรณี^๑ ปรากฏว่า
 ในระยะนี้มีหนังสือพิมพ์ลูกของใหม่ เป็นจำนวนมาก^๑ เช่น หนังสือพิมพ์กรุง เทพฯ
 เคลิเมนต์ ประชาชาติ และไทยใหม่ นอกจากนั้นการออกพระราชบัญญัติว่าด้วย
 คอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2476^๒ และพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์แก้ไขเพิ่มเติม
 พ.ศ. 2478^๓ ยิ่งทำให้เกิดการจำกัดสิทธิในการพูด การเขียนมากขึ้น เพราะ
 รัฐบาลสามารถตีความหมายใดโดยง่ายว่า อย่างไร เรียกว่าเป็นคอมมิวนิสต์
 ในปี 2484 มีการใช้พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484^๔ ให้อำนาจแก่
 เจ้าพนักงานการพิมพ์อย่างมาก เช่นเดียวกัน เช่น มาตรา 9 บัญญัติไว้ว่า
 “เมื่อปรากฏว่าใดมีการโฆษณาหรือเตรียมการโฆษณาสิ่งพิมพ์ใด ๆ ซึ่งเจ้าพนักงาน
 การพิมพ์เห็นว่าอาจจะขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชน
 เจ้าพนักงานการพิมพ์อาจมีคำสั่ง เป็นหนังสือแก่ผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ หรือมีคำสั่ง
 ทั่วไปโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา หรือหนังสือพิมพ์รายวัน ห้ามการขาย

^๑ บุญเรือง เนียมหอม, การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือภาษาไทย
เกี่ยวกับการเมืองที่จักพิมพ์ขึ้นตั้งแต่วันที่ 14 ต.ค. 16 ถึงวันที่ 26 ม.ค. 18
 (วิทยานิพนธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 35.

^๒ ร.ศ.ท. เสถียร ลายลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก.,
 เล่ม 46, เรื่อง เกม, หน้า 7 - 8.

^๓ ร.ศ.ท. เสถียร ลายลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก., เล่ม
 เล่ม 48, พ.ศ. 2478, หน้า 1120 - 1121.

^๔ ร.ศ.ท. เสถียร ลายลักษณ์, ประชุมกฎหมายประจำศก.,
 เล่ม 54, พ.ศ. 2484, หน้า 1098 - 1117.

หรือจ่ายแจกสิ่งพิมพ์นั้น ทั้งจะให้ยืมสิ่งพิมพ์และแม่พิมพ์นั้นด้วยก็ได้" ซึ่ง เป็นการกำหนดที่กว้างมาก ทำให้เกิดความไม่ผิดใจง่าย ฉะนั้น ในช่วงนี้หนังสือพิมพ์จึงตก อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลอย่างใกล้ชิด อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์ก็ พยายามใช้เสรีภาพเท่าที่มีอยู่อย่างเต็มที่ในการ เขียนบทความ วิพากษ์วิจารณ์ นโยบายของรัฐบาล ยิ่งในสมัยใดรัฐบาลให้เสรีภาพมาก หนังสือพิมพ์ก็จะใช้ เสรีภาพมาก เช่น ในสมัยรัฐบาลพระยาพหลุฯ หนังสือพิมพ์บางฉบับกล้าวิพากษ์ รัฐบาลอย่างรุนแรง¹ มีการ เปิดโปง เรื่องการซื้อที่ดินกรมพระคลังข้างที่ด้วย ปรากฏ² แต่ถาหากรัฐบาลปกครองด้วยความเฉียบขาด บทบาทของ หนังสือพิมพ์ในการรักษาสิทธิของประชาชนก็จะลดลง เช่น ในสมัยจอมพล ป. มีการจับนักหนังสือพิมพ์และผู้ที่เขียนบทความต่อต้านรัฐบาล เช่น ร.ท.ณ เถร ฤๅณเดชะ³ ม.ร.ว.นิมิตรมงคล นวรัตน์ นายสอ เสถบุตร ศร.ไชยดี กลุ่มพันธ์ เป็นต้น

ฉะนั้น แม้วาสภาพทางการ เมืองในช่วงแรกจะมีการ เปลี่ยนแปลง การปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบรัฐสภา แต่ก็เป็นการ เปลี่ยน เฉพาะรูปการปกครองจากบุคคล เพียงคน เดียวมาเป็นการปกครอง โดย กลุ่มบุคคล คือ กลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน (คณะราษฎร) ประชาชน ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจถึงระบอบประชาธิปไตยที่คณะราษฎรหยิบยื่นมาให้

¹ นายพายัพ โรจนวิภาท, ยุคหมิ่น, เรื่อง เกม, หน้า 18.

² นายเสถื้อน กุฎโสภณ, ชีวิตทางการเมืองของ พ.อ.พระยา ฤๅณเดชะ อักเนย์, เรื่อง เกม, หน้า 273.

³ เจ้าของหนังสือพิมพ์ชุมชน.

การขัดแย้งต่อสู่ทางการ เมืองจึง เป็น เรื่อง ของ กลุ่มอุปการกรรอง เพียง กลุ่ม เกี่ยว และหลังจากจอมพล ป. เขามามีอำนาจแทนพระยาพหลฯ กลุ่มข้าราชการทหาร และพลเรือนก็กลายเป็นกลุ่มที่มีอำนาจอย่างเต็มที่ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ยังไม่สามารถจะรวมตัวกันได้ จึงไม่มีกลุ่มที่จะคอยต่อรองอำนาจจกระบวนกร การนัดหยุดงาน ของกลุ่มกรรมกรก็เพื่อเรียกร้องความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้นเท่านั้น ทั้งกลุ่มกรรมกรยังไม่มีบทบาทในการผลักดันนโยบายรัฐบาลในทางแรงงานควบ ในระยะนี้จึงไม่มีกฎหมายแรงงาน

1.2 ช่วงที่ 2 (24 กรกฎาคม 2487-16 กันยายน 2500) การกักตุนใจ ของจอมพล ป. ในการเขารวมสงครามกับญี่ปุ่นก่อให้เกิดความขัดแย้งภายใน คณะรัฐมนตรี โดยเฉพาะนายปรีดี พนมยงค์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ในขณะนั้นไม่เห็นด้วยกับจอมพล ป. ในการ เขา เป็นพวกญี่ปุ่น จนถึงกับญี่ปุ่น แจงต่อจอมพล ป. ว่า นายปรีดี เป็นผู้ชักชวนสัมพันธมิตรภาพระหวางญี่ปุ่นกับไทย จึงขอให้รัฐบาลไทยจัดการให้นายปรีดี ออกจากรัฐบาล โดยให้ไปมีตำแหน่ง ที่ไม่มีอำนาจทางบริหาร² นายปรีดี จึงได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จ ราชการแทนพระองค์ ซึ่งเป็นโอกาสให้นายปรีดี ทำหน้าที่หัวหน้าเสรีไทยภายใน ประเทศได้เต็มที่ ขณะเดียวกันก็พยายามทำลายฐานอำนาจของจอมพล ป.

¹ นายทวี บุณยเกตุ, "ขอเท็จจริงเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุการณ์ ในประเทศไทยในระหว่างมหาสงครามโลกครั้งที่ 2", เบื้องแรกประชาธิปไตย, เรื่อง เกม, หน้า 308 - 315 และรายละเอียด ของการขัดแย้งระหว่าง จอมพล ป. กับนายปรีดี พนมยงค์ ดู อุดุลย์ กอวิธนา, เรื่อง เกม, หน้า 68 - 131.

² นายปรีดี พนมยงค์, "ความเป็นไปในคณะผู้สำเร็จราชการแทน พระองค์", เบื้องแรกประชาธิปไตย, เรื่อง เกม, หน้า 62 - 78.

ในสภาญ์แพนรณกร จนทำให้รัฐบาลจอมพล ป.ต้องลาออกในวันที่ 24 กรกฎาคม 2487 เพราะแพนคิรวง พระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดกระเปียบบริหารกรบาล เพชรบูรณ์ พ.ศ. 2487 และร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดจักสร้าง พุทธรบุรี มณฑลบุรี พ.ศ. 2487¹ การที่จอมพล ป. แพ้เสียงในสภาจนต้องลาออก การถูกปลดออกจากรัฐมนตรีการทหารสูงสุด และการถูกจับกุมในข้อหาว่าเป็นอาชญากรสงครามนั้น ถือไควฐานะและบทบาทของกุ่มทหาร เริ่มตกต่ำลง ฝ่ายพลเรือนเริ่มเข้ามามีบทบาทแทนที่ นายทอง อภัยวงศ์ ใควับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรี โดยการสนับสนุนของนายปรีถึ พนมยงค์ และนายทวี บุณยเกตุ² อยางไรก็ตาม พลังของกุ่มทหารก็ยังคงมีอยู่ นายทอง อภัยวงศ์ จึงต้องเดินทางไปพบกับจอมพล ป. ที่จังหวัดลพบุรี ถึงสองครั้งสองครา ในครั้งแรกมีข่าวลือว่า จอมพล ป. จะนำทหารลพบุรีทำการรัฐประหาร³ และครั้งที่สองขอใควจอมพล ป. ลาออกจากรัฐมนตรีการทหารสูงสุด เพื่อให้ผู้มุนหมกความสงสัย

เมื่อสถานการณ์เริ่มมีงักบีใควกุ่มทหารต้องลบทบทบาทในทางการ เมืองกุ่มพลเรือนก็ขึ้นมามีอำนาจแทน มีนายปรีถึ พนมยงค์ นายทอง อภัยวงศ์ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช และนายทวี บุณยเกตุ เป็นผู้นำ และใควาระบอบ

¹ อุดยั กอวธนา, เรื่อง เกม, หน้า 104 - 131.

² พ.ศ.ทอง อภัยวงศ์, "การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม", เบื้องแรกประชาธิปไตย, เรื่อง เกม, หน้า 414 - 421.

³ นายทหารชั้นผูโหญ ไปอยู่ที่จังหวัดลพบุรีกับหมก.

ประชาธิปไตยกลับมาอีกครั้งหนึ่ง เพื่อทำให้ฝ่ายประเทศสัมพันธมิตรยอมรับ
 ประเทศไทยว่าไม่เป็นผู้สงครามควย รัฐบาลม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช
 ประกาศยุบสภาผู้แทนฯ และจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่
 นายคอง อภัยวงศ์ ใ้ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกวาระหนึ่ง แต่หา
 รัฐบาลพลเรือนนั้นก็ เชนเดียวกับรัฐบาลทหารคือ เมื่อมานเมืองสงบเรียบร้อย
 มันก็แล้วก็เริ่มแย่งชิงอำนาจ ระหว่างนายคอง อภัยวงศ์ กับนายปรีดี พนมยงค์
 แทนที่จะร่วมกันหาเสียงสนับสนุนจากประชาชน เพื่อเป็นฐานอำนาจของรัฐบาล
 พลเรือนต่อไป การขัดแย้งระหว่างนายคอง อภัยวงศ์ กับนายปรีดี พนมยงค์
 ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากทั้ง 2 มีแนวความคิดต่างกัน ในขณะที่นายคอง อภัยวงศ์
 นิยมระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยม นายปรีดี พนมยงค์ กลับนิยมระบบเศรษฐกิจ
 แบบสังคมนิยม ฉะนั้นในระยะนี้ผู้นำทางการเมืองจึงแตกแยกออกเป็น 3 กลุ่ม
 คือ กลุ่มทหาร มีจอมพล ป. เป็นผู้นำ โดยการสนับสนุนของทหาร
 กลุ่มนายปรีดี พนมยงค์ มีข้าราชการพลเรือนและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
 (เป็นลูกศิษย์ของนายปรีดี พนมยงค์ และสมาชิกเสรีไทย) สนับสนุน และกลุ่ม
 อนุรักษนิยมของนายคอง อภัยวงศ์ และม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช มีสมาชิกสภา
 ผู้แทนราษฎร (พรรคประชาธิปัตย์) สนับสนุน แต่ถึงทีกล่าวแล้วว่าหลังสงคราม
 โลกครั้งที่ 2 ฐานะและบทบาทของกลุ่มทหารลดลง การต่อสู้ทางการเมืองใน
 ระยะนี้จึง เป็นเรื่องของฝ่ายพลเรือนระหว่างกลุ่มของนายปรีดี พนมยงค์
 กับกลุ่มของนายคอง อภัยวงศ์ โดยอาศัยสภาเป็นสถานที่ต่อสู้ มีการรวมกลุ่ม
 ทั้ง เป็นพรรคการเมืองต่อสู้กันในทางการเมือง เชน พรรคสหชีพ พรรคแนว
 รวมรัฐธรรมนูญ (นายปรีดี เป็นผู้ให้การสนับสนุน) พรรคประชาธิปัตย์ (ของนายคอง)

1 ยังไม่มีพระราชบัญญัติพรรคการเมือง .

แกพรรคการเมือง เหล่านี้มีฐานะเป็นเพียงกลุ่มการเมือง¹ เพื่อสนับสนุนผู้มีอำนาจในทางการเมืองเท่านั้น ไม่ได้อำศัยราษฎรเป็นรากฐาน² จึงทำให้รัฐบาลฝ่ายพลเรือนขาดฐานอำนาจที่จะได้รับการสนับสนุนจากประชาชน เมื่อรัฐบาลของนายปรีดี พบกับมรสุมใหญ่ คือ การสวรรคตของรัชกาลที่ 8 เสถียรภาพของรัฐบาลจึงสั่นคลอนได้โดยง่าย หลวงจิรังนาราสวัสดิ์ ทอง เขามาเป็นหัวหน้ารัฐบาลแทน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศทางการเมืองให้ดีขึ้น แต่ผลจากปัญหาทางด้านการเศรษฐกิจ อาทิ ค่าครองชีพขึ้นสูงอย่างรวดเร็ว ราษฎรจับกลุ่มกรณีการสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ยังสอบสวนความไม่โปร่งใส และการคอร์รัปชันที่มีอยู่มากมาย ทั้งพฤติกรรมของ สส.บางคนที่ไม่เห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ทำให้ประชาชนเกิดความเอือมระอาและเสื่อมศรัทธาในรัฐบาลของพลเรือน³ กลุ่มทหารจึงเฝ้ามองดูอย่างใกล้ชิด และ

¹ ปรีชา หงษ์ไกร เลิศ, "วิจารณ์ระบบพรรคการเมืองไทย", วารสารสังคมศาสตร์, 12 (1 มกราคม 2518), หน้า 6.

² ขจักษ์ บุนนาค, "การเมืองและพรรคการเมืองของไทย นับแต่ยุคแรกถึงปัจจุบัน" (พระนคร : บางสะแกลงพิมพ์, 2511), หน้า 336 - 340.

³ ธาตุวิทย์ เกษกรศิริ, "สังเขปประวัติการเมืองไทย", รัฐศาสตร์ 14 (พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2515), หน้า 72, หรือ พ.อ.บัญชา แก้วเกตุทอง, 36 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย, (พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองราษฎร์, ไม่ปรากฏ พ.ศ.ที่พิมพ์), หน้า 174.

หาโอกาสที่จะเอาอำนาจกลับมาจึงทำการรัฐประหารในวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 โดยอ้างเหตุผลเหล่านี้ กลุ่มทหารจึงกลับมากองอำนาจอีกครั้งหนึ่ง ความเป็นจริงรัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ก็รู้ตัวล่วงหน้าว่าจะมีการรัฐประหาร ถึงขนาดพูดว่า "ผมนอนรอการปฏิวัติ"¹ แต่เนื่องจากขาดฐานอำนาจ ประชาชนไม่ให้การสนับสนุน การรัฐประหารของกลุ่มทหารจึงทำได้โดยง่าย นายควง อภัยวงศ์ ใ้รับเชิญให้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาลเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นว่ากลุ่มทหารมิได้ทำการรัฐประหารเพื่อตัวเอง นายควง อภัยวงศ์ รู้ว่าการเป็นผู้ว่ารัฐบาลครั้งนี้เป็นเพียงหุ่นใหญ่กลุ่มทหาร ทั้งนี้ นายควง อภัยวงศ์ พูดว่า² "เขามาเชิญให้ผมเป็นนายกรัฐมนตรี ก็ใจความจะไม่รู้ว่าเขาจะเอาผม ไปนั่งร้านให้เขา" ขณะเดียวกันกลุ่มของนายปรีดี ก็เคลื่อนไหวเพื่อหาทาง กลับเข้าสู่อำนาจอีกครั้งหนึ่ง เป็นเหตุให้ พล.อ.เผ่า ศรียานนท์ ขอมมาเป็น รองอธิบดีกรมตำรวจ เพื่อปราบปรามผู้ต่อต้านรัฐบาล แต่พลโทชิต มั่นศิลป์สันติกโยธารักษ์ ไม่ยอม โดยให้เหตุผลว่า³ "ถ้าข้าพเจ้ายังเป็นรัฐมนตรี มหาไไทยอยู่ อายวาทะใดเป็นผู้ช่วยอธิบดีกรมตำรวจเลย แมแต่เพียงพลตำรวจ ก็ยอมให้ไม่ได้" คณะรัฐประหารจึงขออำนาจคืนในวันที่ 8 เมษายน 2491

¹ ไทยน้อย, ประสพการณ์ 34 ปีแห่งระบอบประชาธิปไตย
(พระนคร : สำนักพิมพ์พรพิทยา, 2509), หน้า 565 - 568.

² พ.ท.ควง อภัยวงศ์, "การเปลี่ยนรัฐบาลจอมพล ป.
พิบูลสงคราม" เบื้องต้นประชาธิปไตย, เรื่อง เกม, หน้า 422.

³ วิเทศกรรณีย์ (นามแฝง), ความเป็นมาแห่งประชาธิปไตยของไทย
(พระนคร : โรงพิมพ์เจริญธรรม, 2511), หน้า 1374 - 1375.

โดยการชี้ให้นายคง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเชิญ
จอมพล ป. ซึ่งเป็นที่เคารพของทหารส่วนใหญ่ เขาสูวง การ เมืองอีกครั้ง¹
กลุ่มทหารจึงกลับมามีอำนาจในทางการ เมืองอีกวาระหนึ่ง โดยไม่มีกลุ่มใด
จะคัดค้านใด อำนาจนิยมจึง เขามาแทนที่ความเป็นอิสระนิยม อย่างไรก็ตามก็
การกลับมารั้งนี้ของกลุ่มทหารได้รับการต่อต้านจากกลุ่มผู้เสียอำนาจ ซึ่งส่วนมาก
ก็คือพรรคพวกของนายปรีดี จอมพล ป. จึงนำวิธีการ กลับกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง
คือปราบปรามผู้ต่อต้านอย่าง เขียวและรุนแรง² การแย่งอำนาจจึง เกิดขึ้น
ภายในกลุ่มผู้ปกครอง เช่นการจับกุมกบฏ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2491 ปีพดกรี เนตร
เขมะโยธิน พลตรีสมบุญ สรวานุชิต พ.อ. กิตติ ทักตานนท์ พ.ท. โสยม จุฬานนท์ ฯลฯ
เป็นต้น จับกุมนาย เคียง สิริขันธ์ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ นายถวิล อุด
นายพลอง สิทธิธรรม ในขอหากบฏแยกดินแดนอีสาน จับกุม พ.อ. ทวนวิชัย ชันชะ
ร.อ. สุนทร ทรัพย์ทวี เวื่อ เอกชลิต ชัยสิทธิ เวชช ฯลฯ กล่าวหาว่าเป็นกบฏ
จับกุมกรณี กบฏวังหลวงหรือจลาจล วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2492³ มี กร. เดือน บุญนาค

1 มีข้อสงสัย เกตว่าจอมพล ป. ไม่ใ้มีอิทธิพลอย่าง เต็มที่ใน
คณะรัฐประหาร

2 เปลี่ยนแต่ตัวบุคคลผู้ทำการปราบปรามจากพล.ต.อ. อุด
อูด เกษวรสี เป็น พล.ต.อ. เภา ศรียานนท์

3 มีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นหัวหน้าดำเนินการในครั้ง นี้ ถึงที่
ร.อ. วิชิตชัย ชัยสิทธิ เวชช รน. อภิคุณอกการ กบฏวังหลวงให้สัมภาษณ์ว่า
"ก็พอเราทำวันที่ 26 กพ. (กบฏวังหลวง) หมดแล้วเราก็หนีไปอยู่อีก 6 เดือน
อาจารย์ (นายปรีดี พนมยงค์) ก็ใจรอนอบอกจะออกทำเดี่ยว ผมบอกว่าจะออกไม่ได้
เพราะว่า เภา (พล.ต. เภา ศรียานนท์) คำดังคนอย่าง พดิดแผนดินกันที่เดี่ยว"
รายละ เอียกกุศลสมาพันธ์ ร.อ. วิชิตชัย ชัยสิทธิ เวชช รน. อภิคุณอกการ "กบฏวังหลวง",
จักรัสรายศัพท์, (13 กรกฎาคม 2519), หน้า 31 - 32.

นายจลิต อุกุล นายทองอินทร์ ภูริทัตน์ นายจำลอง กาว เรือง กร.ทอง เปลว ชลภูมิ
 นายทอง เบ็น หลีละ เมียม พลเรือตรีสังวรณ สุวรรณชีพ พลเรือตรีทหาร ขำหิรัญ
 พลเรือตรีเนตร เชนะโยธิน พลตรีสมบุญธรรม ธรรมุณี เป็นตน และสร้างสถานการณ์
 บังคับนายจลิต อุกุล นายจำลอง กาว เรือง นายทองอินทร์ ภูริทัตน์ และ
 กร.ทอง เปลว ชลภูมิ 4 อภิรัฐมนตรี¹ เพื่อมีโทษอันหนักต่อท่านรัฐบาล
 ยุคที่จึงกลายเป็นยุคหมิ่นหรือยุคแห่งความหวาดกลัวอย่างแท้จริง จากการเสีย
 อำนาจของทหาร เรือในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2492 นายทหารเรือบางคนจึงถูก
 เรียกอำนาจกัน กฎแมนฮัตตัน² จึงเกิดขึ้นในวันที่ 29 มิถุนายน 2494
 นับว่าเป็นการต่อสู้เพื่อชิงอำนาจกันของกลุ่มผู้ปกครอง³ ระหว่างทหารเรือกับ
 ทหารบก ทหารอากาศและตำรวจ ผลฝ่ายทหารบกเป็นผู้นะ กลายเป็นผู้นำ
 ของกลุ่มทหารโดยเกิดจาก ส่วนทหารเรือและกลุ่มของนายปรีดี พนมยงค์
 ถูกทำลายอำนาจลงอย่างสิ้นเชิง

¹ วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), สารคดีประวัติศาสตร์ทางการเมือง
ไทยตั้งแต่ ร.ศ. 130 จนถึงปัจจุบัน (พระนคร : โรงพิมพ์รวมการพิมพ์,
 2518), หน้า 1006 - 1007.

² กรณีกฎแมนฮัตตันทำให้เราเห็นได้ว่าจอมพล ป. หาใจมีอำนาจ
 เกิดจากภายในกลุ่มทหารฝ่ายรัฐบาลว่าเป็นการปราบปรามอย่างรุนแรง ทั้งระเบิด
 ศรีอยุธยาโดยไมโลกำไปถึงชีวิตของจอมพล ป. เลย แต่การที่จอมพล ป.
 ยังเป็นผู้นำในคณะทหารใด นားะ เนื่องมาจากการยอมรับของทุกคนว่าไมโลกำ
 เหมาะสมวะ เป็นนายกรัฐมนตรี เท้าจอมพล ป. แก้อำนาจที่แท้จริงตกอยู่กับคณะ
 รัฐประหารทั้งสิ้น คูวิเทศกรณีย์ (นามแฝง), ประวัติศาสตร์ไทย, (พระนคร :
 โรงพิมพ์รุ่งวัฒนา, 2512), หน้า 490 - 492.

³ อานันท์ กาญจนพันธ์, "กฎแมนฮัตตัน", นิตยสาร สิริโรส, แปล,
รัฐศาสตร์นิเทศ 6 (ตุลาคม 2514), หน้า 1 - 2.

๒๑
 แมวว่าจะเกิดการแย่งอำนาจแตกกลุ่มทหารโคโย เฉพาะอย่างยิ่ง
 คณะรัฐประหารก็ยังสามารรวมตัวกันได้โดยง่าย เหนียวแน่น กลุ่มของนายปรีดี^๑
 โดยการสนับสนุนของนายทหาร เรือบางคนก็ถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง ส่วน
 กลุ่มอื่น ๆ ก็ไม่มีอำนาจที่จะขึ้นมาครองกับกลุ่มทหารโคโย รัฐสภาที่เช่นกัน
 แลอย่างใดก็ตามการที่คณะรัฐประหารไม่สามารถควบคุมรัฐสภาในสมัยของ
 รัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ จึงนำไปสู่การรัฐประหารเงียบ และนำเอารัฐธรรมนูญ
 ฉบับ พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติมใน พ.ศ. ๒๔๙๕ มาใช้ หนังสือพิมพ์ถูกจำกัด
 สิทธิด้วยการตรวจสอบข่าวก่อนพิมพ์ออกมา (Censor) ห้ามเสนอข่าวการ
 ประชุมสภาป้องกันราชอาณาจักร การประชุมสภาภาควิทยาศาสตร์ ฯลฯ กลุ่มกรรมกร
 ถูกทำลายด้วยการออกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์
 พ.ศ. ๒๔๙๕ (ซึ่งยกเลิกไปในสมัยรัฐบาลหลวงบำรุงนาวาสวัสดิ์) มีการจับกุม

^๑ กลุ่มนายปรีดี พนมยงค์ ได้รับการสนับสนุนจากเสรีไทยบางคนด้วยความจริง
 กลุ่มเสรีไทยซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายอาชีพ เช่น ทหารบก ทหารเรือ
 ทหารอากาศ ตำรวจ พอลา บุแทนราษฎร นิสิตนักศึกษา น่าจะเป็นกลุ่มทางการ
 เมืองที่ขึ้นมาต่อต้านพวกกลุ่มทหารโคโยภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒
 แต่เป็นที่น่าเสียดายว่ากลุ่มเสรีไทยทั้งขึ้นมามีวัตถุประสงค์เพื่อต่อต้านญี่ปุ่นเมื่อ
 สงครามสิ้นสุดลงแล้ว เป้าหมายรวมกันทั้งหมดไปเลย ทั้งนายปรีดี ก็ไม่พยายาม
 ดำเนินการผลักดันกลุ่มเสรีไทยให้เป็นกลุ่มทางการเมืองต่อไป กลุ่มเสรีไทย
 จึงต้องสลายตัวไป เหลือแต่ความสัมพันธ์อันที่ระหวางบุคคลในระดันั้นผู้นำ
 เท่านั้น เช่น นายปรีดี กับพรรคพวก ลูกศิษย์ลูกหา เช่น กร.ทอง เปลว
 นายทองอินทร์ ฐริทัณฑ์ ฯลฯ

ผู้นำกรรมกรบางคน มีการแต่งตั้งนายทหาร เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท 2 เป็นจำนวนมาก¹ เพื่อเป็นฐานคำจุม เสรีภาพของรัฐบาล ส่วนสมาชิกประเภท 1 ที่ไกรยเลือกตั้ง เขามา จอมพล ป. ก็ใช้วิธีเกาโดยการซื้อเอาสมาชิกเหล่านั้น เขาเป็นพรรคพวก แมวว่ารัฐบาลจะมีฐานะมั่นคงอย่างไร บุคคลที่ต้องการ เสรีภาพและต้องการจะเห็นประเทศไทย เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ก็ยังมีในวันที่ 10 พฤศจิกายน 2495 จึงมีการจับกุมกบฏสันติภาพ² ซึ่งกักกันนโยบายของรัฐบาล เกี่ยวกับเรื่องการรวมรบในสงครามเกาหลี การสะสมกำลังรบ การเพิ่มภาษีอากร การกดขี่เสรีภาพของประชาชนและหนังสือพิมพ์ ฯลฯ นับว่ารัฐบาลชุดนี้ จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างมากมา ผู้ที่เพียงแต่แสดงความกึกกั้นไม่ตรงกับรัฐบาล เท่านั้น รัฐบาลก็ตั้งข้อหาว่าเป็นกบฏ นอกจากนี้คณะรัฐประหารยังพยายามปรับปรุงข้าราชการประจำในระดัับสูง นำเอาพรรคพวกของตน เขามา เพื่อเป็นฐานอำนาจของคณะรัฐประหาร โดยเฉพาะในกองทัพตำแหน่งที่สำคัญ ถูกควบคุมทั้งหมด แผนตรกรมตำรวจก็ให้ พล.ต.อ. เมา ศรีบ้านนท์ มาคุม ใคมีการปรับปรุงขยายกำลังตำรวจมากมาย มีตำรวจนำ ตำรวจรถถัง ตำรวจพลร่ม กองพันเสลิกอปเตอร์ ตำรวจตระเวนชายแดน จนมีคำกล่าว³ "ภายใต้ดวงอาทิตย์ไม่มีสิ่งใดที่ตำรวจไทยทำไม่ได้"

¹ วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), ประวัติศาสตร์ชาติไทยอดีตและปัจจุบัน, เรื่อง เกม, หน้า 496 - 503.

² กบฏครั้งนี้มีนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง เขารวมกวดยประมาณ 12 คนหรืออาจมากกว่านั้น แสดงว่ามีนักศึกษาประชาชน บางส่วนที่หัวก้าวหน้าเริ่มตั้งตัวที่จะเรียกร้องสิทธิของตนเองแล้ว กุสุวง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ (พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515), หน้า 280.

³ เสน่ห์ ศรีมณฑล, การเมืองเรื่องนายกา (พระนคร : ศึกษาสัมพันธ์, 2517), หน้า 492.

การสรุปร่างฐานะอำนาจของ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ นี้แทนที่จะเป็นผลที่กลับ
 ตรงกันข้าม ก่อให้เกิดการแตกแยกภายในคณะรัฐประหาร โดยจอมพลสฤษดิ์
 ธนะรัชต์ ซึ่ง เป็นกำลังสำคัญในคณะรัฐประหาร เผ่ามองดู พล.ต.อ. เผ่า
 ศรียานนท์ อย่างไม่ไว้วางใจจะเห็นใจว่าตั้งแต่ได้มีการรัฐประหารในวันที่
 29 พฤศจิกายน 2494 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลง ทั่วรัฐมนตรีย่อยครั้ง
 แสดงว่าเกิดการขัดแย้งกันภายในวงการบริหาร¹ มีการแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม
 พล.เอกสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นกลุ่มหนึ่งโดยการสนับสนุนของทหาร พล.ต.อ. เผ่า
 ศรียานนท์ อีกกลุ่มหนึ่งโดยการสนับสนุนของตำรวจและจอมพล ป. พล.อ. ผิน
 ชุณหะวัณ เป็นอีกกลุ่มหนึ่งมีฐานสนับสนุนจาก 2 กลุ่มแรก ซึ่งไม่ค่อยจะมีคนนัก
 จึงน่าจะ เป็น เหตุหนึ่งที่ทำให้จอมพล ป. ต้องพยายามหันมาหาความสัมพันธ์
 จากประชาชน² โดยการให้เสรีภาพเพื่อเป็นการเอาใจประชาชน³ ทั้งนี้
 หลังจากที่จอมพล ป. เดินทางกลับจากต่างประเทศในวันที่ 22 มิถุนายน 2498
 ก็นำเอาวิธีการแบบประชาธิปไตยของตะวันตกมาใช่ เช่น เปิดให้มีการไต่สวน
 เถินชวณเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ให้เสรีภาพแก่หนังสือพิมพ์ในการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของ

¹ พ.อ. บัญชา แก้ว เกตุทอง, 36 รัฐบาลในระบอบประชาธิปไตย
 ของไทย, เรื่อง เถิน, หน้า 208 - 221.

² ระยะเวลาที่จอมพล ป. เริ่มหมกอำนาจอกลง การเข้ามาในวงการ เมือง
 อีกครั้งก็ เพราะการ เชื่อ เชื่อของคณะรัฐประหารซึ่งผู้นำคณะรัฐประหารทุกคน
 ต่างยอมรับว่าเป็นผู้ที่เหมาะสมจะเป็นนายกรัฐมนตรี อิทธิพลที่มีอยู่จึง ไม่ เหมือน
 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คูวิ เทศกรธีย์ (นามแฝง), สารคดีประวัติศาสตร์
 ทางการเมืองไทยตั้งแต่ รศ. 130 จนถึงปัจจุบัน (พระนคร : โรงพิมพ์
 รวมการพิมพ์, 2518), หน้า 1000.

³ รัฐสารายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 1, 15 กรกฎาคม 2518,
 หน้า 35.

รัฐบาล ถึงขนาดเปิดให้มีการสัมภาษณ์เป็นประจำสัปดาห์ (Press Conference) ใหม่นี้ พระราชบัญญัติแรงงาน ใหม่นี้พรรคการเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมาย ปรากฏว่ามีการ โจมตีรัฐบาล การ เกินขอบเขตและการนัดหยุดงานเพื่อเรียกร้องสวัสดิการต่าง ๆ ในปี 2499 12 ครั้ง และในปี 2500 21 ครั้ง¹ จนรัฐบาลต้องออกประกาศ ศึกเตือนการชุมนุมและการ เกินขอบเขต² หนังสือพิมพ์ก็ใช้เสรีภาพอย่างกว้างขวาง ผู้นำในคณะรัฐประหารบางคนถึงกับออกหนังสือพิมพ์เอง เช่น จอมพลสฤษดิ์ อนุรักษ์ ออกหนังสือพิมพ์สาร เสรีและไทยรายวัน พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ออกหนังสือพิมพ์เฝ้าไทยและ 2500 รายวัน มีการกล่าวขานหนังสือพิมพ์อื่น ๆ ไว้เป็นสรรเสริญ หนังสือพิมพ์ไทยยุคนี้ส่วนใหญ่จึงกลายเป็น เครื่องมือในทาง การเมือง การออกพระราชบัญญัติแรงงานก็ก่อให้เกิดสหภาพแรงงานขึ้นมากมาย ถึง 154 สหภาพ และมีการรวมตัวกันถึง เป็นสหพันธ์ คือสหพันธ์ เสรีแรงงาน แห่งประเทศไทย และสหพันธ์แรงงานแห่งประเทศไทย³ แสดงให้เห็นว่า ยุคที่รัฐบาลได้เสรีภาพการพิมพ์มีผลประโยชน์ของประชาชนก็จะมีมากขึ้น แต่เป็นที่น่าสัง เกตว่า การพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชนมักจะ เกิดภายใน เมืองหลวง เป็นส่วนใหญ่ และหากมีการรวมตัวกัน เป็นกลุ่มกบฏอย่าง เขมรแดง ไม่ การรวมตัวมักจะ เป็นเพียงในระดับผู้นำ ตัวระดับอื่น ๆ ร่องลงไปมักจะไม่ เข้าใจ เช่น กรรมกรจะรวมตัวกันก็เพื่อ เรียกร้องค่าจ้างที่สูงขึ้น เท่านั้น

¹ กรมแรงงาน, การวิเคราะห์สาเหตุและแนวทางการแก้ไข ขบวนการแรงงาน 2516 (พระนคร : โรงพิมพ์รวมการพิมพ์, 2518), หน้า 1000.

² สว่าง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, เรื่อง เกม, หน้า 293 - 294.

³ ศาสตราจารย์นิคม จันทรวิทุร และนายอารักษ์ ชาคูประมัย, การแรงงาน 2517 (พระนคร : โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2517), หน้า 88.

เมื่อสำเร็จผลตาม เป้าหมายก็สลายตัวไป การจะ เข้าไป เป็นสมาชิกสหภาพ
แรงงานเสียค่าบำรุง เป็นรายปีมีน้อยมาก¹ การให้สิทธิพรรคการเมือง ก็มีการขอ
ตั้งพรรคกันมากมายประมาณ 30 พรรค² เช่น พรรคเสรีนิยมสังคมนิยม
พรรคประชาธิปไตย พรรคเสรีประชาธิปไตย พรรคกรรมกร พรรคเสรีธรรม
พรรคชาวนา เป็นต้น การตั้งพรรคการเมือง ดังที่กล่าวมาแล้วหาได้มีพื้นฐาน
มาจากประชาชนไม่ ดังขึ้นมาเพื่อหวังผลในทางการเมือง และเป็นเพียงบุคคล
ในระบอบชนชั้นปกครอง เช่น ข้าราชการทหาร พลเรือน ทอคามักธุรกิจ และ
นักการเมืองหน้าเก่า³ พรรคการเมืองส่วนใหญ่จึงยึดถือตัวบุคคลมากกว่า
หลักการ การที่ประชาชนซึ่งมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอิสระนิยมอยู่แล้ว
ใช้เสรีภาพของตนอย่างเต็มที่นั้น แทนที่จะเป็นผลดีกับรัฐบาลจอมพล ป. กลับยิ่ง
ทำให้รัฐบาลสั่นคลอนมากขึ้น ขณะเดียวกัน ความแตกแยกภายในคณะรัฐประหาร
ระหว่างจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ก็ยิ่ง เค้นลึกขึ้น
ถึงขนาดมีกลุ่มบุคคลผู้ใญ่ชื่อนามว่า "คณะรัฐประหารชั้นผู้น้อย" ใญ่เขียนจดหมาย
ผ่านทางหนังสือพิมพ์ขอให้ออมพล ป. พยายามประสานรอยร้าวระหว่าง
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กับ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์⁴ และก่อนการเลือกตั้ง

¹ สัมภาษณ์อาจารย์พิพัฒน์ ไชยอารี, อาจารย์คณะรัฐศาสตร์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 25 พฤษภาคม 2520.

² กองการเลือกตั้ง, กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย.

³ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, "วิจารณ์ระบบพรรคการเมืองไทย",
เรื่อง เก็บ, หน้า 14.

⁴ ม.ร.ว.ชนม์สวัสดิ์ รมพูนุท, ชีวิตและงานของจอมพลสฤษดิ์
ธนะรัชต์ จอมพลผู้พิชิต (พระนคร : ทวีการพิมพ์, 2518), หน้า 179 - 182.

จอมพลสฤษดิ์ ไคประกาศเตือนทหารให้ใช้วิจารณญาณของตนเองในการเลือก
ผู้ใดใดโดยเสรีและไม่ตองเกรงกลัวผู้ใด การประกาศเช่นนี้เท่ากับไม่สนับสนุน
รัฐบาลจอมพล ป. ทั้งในวันที่ 21 มิถุนายน 2500 ไคตั้งพรรคสหภูมิขึ้น
โดยการสนับสนุนของจอมพลสฤษดิ์ จนกระทั่ง สส. ของพรรคเสรีมีนักศึกษา
มาขอเขารวมหลายคน สถานะอำนาจของจอมพล ป. จึงยิ่งมั่นคงจนมากขึ้น
ไปอีก หลังการเลือกตั้งปี 2500 การฉีกแยงภายในคณะรัฐประหารไคทวี
ความรุนแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากการเลือกตั้งเต็มไปด้วยความสกปรก ก่อให้เกิด
การเคลื่อนไหวประท้วงของนิสิตนักศึกษาประชาชน จอมพลสฤษดิ์ จนกระทั่ง
ซึ่งไครับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ว่าราชการรักษาความสงบ ก็มีใจชักชวนหรือ
ปรามปรามการเคลื่อนไหวดังกล่าว กลับให้การสนับสนุนควยฆ่า เช่น พுகกับนิสิต
นักศึกษาว่า¹ "คุณวาศปรกมันก็สกปรก ผมจะไปเดียงคุณไคอย่างไร" หรือ
"ผมเป็นผู้ว่าราชการรักษาความสงบ ใครทำผิดกฎหมายตองระงับหรือจับกุม
แต่เอาเฉอะ ถ้าพวกคุณจะเคลื่อนไหวไปทางไหนผมจะไปอยู่เสียทางใด"
การกระทำเช่นนี้ของจอมพลสฤษดิ์ ไครับความนิยมจากประชาชนและนิสิต
นักศึกษาอย่างมากมาย สถานะที่สนับสนุนจอมพลสฤษดิ์จึง เข้มแข็ง มีพลังทหาร
ประชาชน และนิสิตนักศึกษา การแตกแยกของคณะรัฐประหารมาถึงขั้นแตกหัก
เมื่อจอมพลสฤษดิ์ จนกระทั่ง รวมควยพรรคพวกนายทหาร เช่น พลโทดอนกลม
กิติขจร พลตรีประภาส จารุเสถียร พลตรีศิริ ศิริโยธิน และ พล.อ.ท. เกลิมเกียรติ
วิพนางกูร ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี และสส. ประเภท 2 ส่วนใหญ่เป็น
นายทหารกุมกำลังอยู่ในหน่วยต่าง ๆ ทั้งกองทัพบก เรือ อากาศ ซึ่งเป็น
ฐานสนับสนุนในรัฐสภาของรัฐบาลจอมพล ป. ไคยื่นใบลาออกถึง 46 คน ทอมา
ก็ทยอยลาออกอีกรวม 91 คน² การกระทำของจอมพลสฤษดิ์ เท่ากับเป็นการ

¹ พ.อ. บัญชา แก้ว เกตุทอง, เรื่อง เกม, หน้า 227.

² ม.ร.ว. ชนม์สวัสดิ์ ชมพูนุท, เรื่อง เกม, หน้า 190.

ไม่ให้การสนับสนุนรัฐบาลจอมพล ป. ต่อไปแล้ว และในวันที่ 8 กันยายน 2500 จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ก็เรียกคณะรัฐประหารจำนวน 65 นาย ประชุมที่กองพลที่ 1 ขอให้เข้าชื่อรับรองให้รัฐบาลลาออก และให้พล.อ.อ.เผ่า ศรียานนท์ พนจากตำแหน่งอธิบดีกรมตำรวจ¹ แต่จอมพล ป. ขอปรับปรุงคณะรัฐมนตรีและพยายามทำความเข้าใจกับจอมพล สฤษดิ์ ผลก็คือเกิดการรัฐประหารในวันที่ 16 กันยายน 2500 นับว่าเป็นการสิ้นสุดอำนาจทางการเมืองของจอมพล ป. อย่างสิ้นเชิง การที่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ พยายามสร้างฐานอำนาจของตนให้เข้มแข็ง โดยการหาเสียงสนับสนุนทั้งภายในรัฐสภาและนอกรัฐสภา เช่น ตั้งพรรคสหภูมิ เอาใจนักศึกษาระชาชนในการเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้งที่ไม่สุจริต สะอาด ยุติธรรม ทำให้สามารถทำรัฐประหารได้โดยง่าย เพราะประชาชนเลื่อมความนิยมในรัฐบาลจอมพล ป. และหันมาสนับสนุนจอมพลสฤษดิ์²

วิเคราะห์บทบาทของกลุ่มต่าง ๆ และสภาพทางการเมืองในช่วงที่สอง

ในช่วงที่สองก็ไม่แตกต่างจากช่วงแรก การปกครองยังเป็นเรื่องของชนกลุ่มหนึ่ง ความวุ่นวายส่วนมากเกิดจากการแย่งอำนาจกันเองภายในกลุ่มผู้ปกครอง ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงนิ่งเฉยทางการเมือง แม้จะมีเสรีภาพบางเป็นบางยุคบางสมัยก็เป็นผลจากสถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศ และจากการยินยอมของผู้ปกครองเอง กลุ่มทหารยังคงสามารถรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะทหารบก และเป็นเพียงกลุ่มเดียวที่มีอำนาจมากที่สุด โดยไม่มีกลุ่มใดจะขึ้นมาต่อรองหรือคานอำนาจได้.

¹ จอมพล ผิน ชุณหะวัณ, "รัฐประหาร 24๙0", เบื้องแรกประชาธิปไตย, เรื่องเดิม, หน้า 464.

² ศรีพนม สิงห์ทอง, 12 จอมพลไทย (พระนคร : โรงพิมพ์เกษมสัมพันธ์ การพิมพ์, 2506), หน้า 224 - 226.

อย่างไรก็ตามสภาพทางการ เมือง เกี่ยวกับการรวมตัว เรียกร้อง สิทธิของตนเองในช่วงนี้ดีกว่าช่วงแรกมาก เช่น

กลุ่มกรรมกร ตั้งแต่ พ.ศ. 2488 - 2489 เป็นช่วงที่มีรัฐบาล ทอดเรือน (หลังสงครามโลกครั้งที่ 2) สภาพทางการ เมืองจึงมีบรรยากาศของ ความเป็นประชาธิปไตย ปรากฏว่า มีการนัดหยุดงานถึง 173 ครั้ง¹ เช่น การนัดหยุดงานของกรรมกรคูสีของบริษัทยาสูบไทย ในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2488 กรรมกรแบกหามในโรงไม้ เกือบ กุมภาพันธ์ 2489 และกรรมกรโรงงานยาสูบ เกือบ มิถุนายน 2489 เพื่อเรียกร้องค่าแรงเพิ่มขึ้น การนัดหยุดงานของกรรมกร ทาเรือ เนื่องจากต้องการให้นายจ้างจัดบริการแพทย์ฟรี และเสื้อผ้าในราคาถูก การนัดหยุดงานของกรรมกรรถไฟมักกะสันซึ่งมีคนเขารวมประมาณ 2,000 คน เพื่อเรียกร้องค่าแรงเพิ่มขึ้น และวันหยุดปีละ 2 อาทิตย์ เป็นต้น นอกจากนี้การ นัดหยุดงานแล้วยังมีการรวมกลุ่มกันจัดตั้งสมาคมในปี 2490 เช่น สมาคมขับ สากล สภาคนลูกจ้างงานในกิจการขนส่ง² สมาคมคนงานรถไฟ สมาคมรถลาก สมาคมคนงานขนส่ง และมีการตั้งสมาคมสหอาชีพะกรรมกร นครกรุงเทพฯ มีสมาคมลูกจ้างต่าง ๆ เขารวมกว่า 50 สมาคม และมี จำนวนสมาชิกถึง 20,000 - 70,000 คน ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างในงานรถไฟ

¹ พิชิต จงสถิตย์วัฒนา, "การเคลื่อนไหวของกรรมกรไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2488 - 14 ตุลาคม 2516", ขบวนการกรรมกรในประเทศไทย, เรื่อง เกม, หน้า 88 - 90.

² ใ้รับการสนับสนุนจากนายทอง ฉายวงศ์ ราชละเอียดคุณ ร.ต.ท.อภิรักษ์ สรสิริ, "บทบาทของกรรมกรในฐานะกลุ่มผลประโยชน์ ประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 38.

รถราง รถเมล์ สามล้อ ท่าเรือ โรงสีข้าว และโรงเลื่อย แต่สมาคมสหอาชีพ
กรรมกรนครกรุงเทพฯ ได้รับความสนับสนุนจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย¹
มีการจัดผู้แทนไปประชุมที่ปักกิ่ง และเขาเป็นสมาชิกของสหพันธ์แรงงานระหว่าง
ประเทศฝ่ายซ้ายคือ World Federation of Trade Union (WFTU)
ซึ่งมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กรุงปราก ประเทศเชโกสโลวาเกีย และได้รับ
การสนับสนุนจากพรรคสหชีพ² (พรรคของนายปรีดี พนมยงค์) จึงถูกคัดค้าน
จากรัฐบาลจอมพล ป. ถวายการจัดตั้งสมาคมกรรมกรไทยขึ้นในปี 2492
สมาคมเสรีแรงงานแห่งประเทศไทยในปี 2496 เพื่อต้านเหตุนิยมของ
ลู่จางจากสมาคมสหอาชีพกรรมกรนครกรุงเทพฯ และไมกอนะ เป็นนาย
ของสมาคมสหอาชีพกรรมกรนครกรุงเทพฯ และต่อมาสมาคมสหอาชีพกรรมกร
นครกรุงเทพฯ สลายตัวลงอย่างสิ้นเชิง เมื่อมีพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำ
อันเป็นคอมมิวนิสต์ ในปี 2495 (พระราชบัญญัติฉบับนี้ยกเลิกไปเมื่อสมัยรัฐบาล
หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์) เพราะรัฐบาลอาศัยพระราชบัญญัตินี้ทำการปราบ -
ปรามจับกุมกรรมกรที่หัวก้าวหน้าอย่างรุนแรง บทบาทของกรรมกรจึงหายไป
ระยะหนึ่ง แต่หลังจากที่จอมพล ป. นำเอาระบอบประชาธิปไตยมาใช้อีกครั้ง
ในปี 2498 กรรมกรก็เริ่มเคลื่อนไหวขอให้รัฐบาลออกกฎหมายคุ้มครองแรงงาน
รับรองวันที่ 1 พฤษภาคม ของทุกปีเป็นวันแรงงานแห่งชาติ ซึ่งก็เป็นผลสำเร็จ
รัฐบาลรับรองว่าวันที่ 1 พฤษภาคมเป็นวันแรงงานแห่งชาติ และตราพระราช -
บัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 ขึ้น นับว่าเป็นผลสำเร็จที่สูงมาก เพราะพระราช -
บัญญัติแรงงานฉบับนี้เป็นฉบับแรกของประเทศไทย มีลู่จางมาขอจดทะเบียน

¹ พ.อ.ชาจูนัย รามโกมุท, "แรงงานกับปัญหาการนัดหยุดงานใน
ประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518), หน้า 13.

² ร.ท.ค.อภิรักษ์ สรสิริ, เรื่อง เกม, หน้า 38 - 40.

เป็นสมาคมถึง 154 สมาคม¹ และก่อตั้ง เป็นสหพันธ์ คือ สหพันธ์แรงงานแห่งประเทศไทย² สหพันธ์เสรีแรงงานแห่งประเทศไทย³ และสหพันธ์สมาคมกรรมกรแห่งประเทศไทย มีการตั้งพรรคกรรมกร โดยได้รับการสนับสนุนจากสหพันธ์แรงงานแห่งประเทศไทย มีนายประกอบ โคติกยะลา อดีตประธานสหพันธ์กรรมกรรถไฟมักกะสัน เป็นหัวหน้าพรรค นางไคล ชูหจันทร เป็นเลขาธิการพรรค มีนโยบายเรียกร้องให้มีกฎหมายแรงงานและให้ยกเลิกสหพันธ์แรงงานไค้โดยเสรีและเรียกร้องให้มีวันกรรมกรขึ้น⁴ แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มกรรมกร และไม่ได้รับการเลือกตั้งเลย แม้แต่หัวหน้าพรรค ซึ่งพรรคกรรมกรเองก็ไม่เคยเป็นตัวแทนของกลุ่มกรรมกรที่แท้จริง เป็นการตั้งขึ้นเพื่อหวังประโยชน์ทางการเมือง เป็นส่วนตัว และกรรมกรก็ยังขาดความตื่นตัวทางการเมือง ทั้งกลุ่มผู้ตั้งพรรคกรรมกรก็หาใจสนใจสภาพความเป็นอยู่ของกรรมกร⁵ ข้อที่อ้างถึง เกต คือ

1 126 แห่งอยู่ในกรุงเทพฯ และเจ้าหน้าที่ของสมาคมมักเป็นบุคคลภายนอก คนงานจริง ๆ มีน้อยมาก.

2 รัฐบาลให้การอุปถัมภ์ วิวัฒนาการมาจากสมาคมกรรมกรไทย รายละเอียดดู ทศนิยม สุวรรณศิลป์, เรื่อง เกม, หน้า 93 - 95.

3 เป็นสมาคมเสรีแรงงานแห่งประเทศไทยเก่าที่เคยได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐบาล แต่มีปัญหาเกี่ยวกับการเงินจึงสลายตัวไป และตั้ง เป็นสหพันธ์เสรีแรงงานแห่งประเทศไทยอีกครั้ง รายละเอียดดู ทศนิยม สุวรรณศิลป์, เรื่อง เกม, หน้า 93 - 95.

4 พ.อ.ชาญชัย รามโกมุท, เรื่อง เกม, หน้า 20 - 21.

5 สุภชัย มนต์ไพบูลย์, กรรมกรระบบนายทุน (พระนคร : สำนักพิมพ์สมพงษ์, 2517), หน้า 103.

กลุ่มกรรมกรมักจะได้รับการแทรกแซงจากรัฐบาลอยู่เสมอ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางราชการ เมือง และกลุ่มกรรมกรเองก็ยังไม่สามารถจะรวมตัวกันได้อย่างเหนียวแน่น พอที่จะกลายเป็นกลุ่มพลังทางการเมือง หรือพอที่จะผลักดันให้บรรดาเป้าหมายของสหพันธ์กรรมกรในการคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของกรรมกรได้ เพราะกรรมกรเองขาดความสนใจ เช่น ไม่สมัครเข้าเป็นสมาชิก หรือเป็นสมาชิกแต่ไม่ยอมเสียค่าบำรุง การดำเนินงานจึงเป็นเรื่องของระดับชนชั้นผู้นำกรรมกรกลุ่มหนึ่ง รัฐบาลทหารก็มองว่ากลุ่มกรรมกรจะกลายเป็นเครื่องมือของคอมมิวนิสต์ เมื่อทำการรัฐประหาร ก็มักจะทำลายกลุ่มกรรมกรไปถวย เช่น การรัฐประหารปี 2501 มีการประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 สมาคมและสหพันธ์ต่าง ๆ ของกรรมกรก็ต้องสลายตัวไปโดยปริยาย

กลุ่มนิสิตนักศึกษา นิสิตนักศึกษาในระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ถูกชักชวนให้เขารวมในกลุ่มเสรีไทย เพื่อต่อต้านญี่ปุ่นด้วย มีนิสิตนักศึกษาเป็นจำนวนมากเขารวม แต่บทบาทสิ้นสุดลงหลังสงคราม เลิกแล้วและไม่ปรากฏบทบาทอีกเลย จนในปี 2500 ซึ่งเป็นยุคที่ประชาธิปไตยกำลังเฟื่อง เพื่อมีการเลือกตั้งที่ไม่ยุติธรรม บริสุทธิ์ ก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่นิสิตนักศึกษาประชาชนเป็นอย่างมาก มีการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลจอมพล ป. ก็อย่างกว้างขวาง และนิสิตนักศึกษาประชาชนก็รวมกันเกินขอบเขตของการเลือกตั้งครั้งนี้ด้วย ทั้ง ๆ ที่ รัฐบาลได้ประกาศภาวะฉุกเฉินห้ามการเกินขอบเขตก็ตาม กลุ่มนิสิตนักศึกษาได้เรียกร้องให้มีการเลือกตั้งใหม่ และให้นิสิตนักศึกษาเข้าไปเป็นกรรมการคุมหน่วยเลือกตั้งลงคะแนนถวายนោះจะไม่โดยผลตามขอเรียกร้อง แต่การเกินขอบเขตในครั้งนี้เป็นการแสดงพลังของนิสิตนักศึกษาประชาชน และแสดงให้เห็น

¹ เรื่อง เกม, หน้า 104.

ถึงความที่แก้วในทางการ เมือง เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง แต่เป็นที่น่า
เสียดายที่นิสิตนักศึกษา ยังไม่มีการจัดองค์การ เป็นที่รวมศูนย์หรือพลัง เพื่อดำเนิน
กิจกรรมต่าง ๆ ต่อไป การรวมตัวจึงเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เมื่อเกิดขบวนการ
ประท้วง เสร็จสิ้นไปแล้ว ก็พากันกลับเขาคอง เวียนตามเดิม

กลุ่มหนังสือพิมพ์ บทบาทของหนังสือพิมพ์ในการรักษาสิทธิของ
ประชาชนยังคงขึ้นอยู่กับสภาพทางการเมือง ถ้าผู้ปกครองไทยเสรีภาพมาก
หนังสือพิมพ์ก็จะรักษาสิทธิของประชาชนได้มากโดยการวิพากษ์วิจารณ์นโยบาย
และการกระทำต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น ในสมัยรัฐบาล **พ.ร.ว. เสถียร** ปราโมช ถึง
รัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นรองที่หนังสือพิมพ์มีบทบาทมาก รัฐบาลให้
เสรีภาพอย่างเต็มที่ในการเสนอข่าว มีการยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยการ
กระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2489 ผลการเสนอข่าวและการวิพากษ์วิจารณ์
ต่าง ๆ มีผลกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ก่อประชาชนเลื่อมความ
นิยมในรัฐบาลนายปรีดี และรัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เพราะการเสนอข่าว
ก่อให้เกิดมติของมหาชนได้ หรือในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. ตั้งแต่ปี 2498 เป็นต้นไป
หนังสือพิมพ์ก็มีเสรีภาพมาก โดยเฉพาะการโจมตีเรื่อง การเลือกตั้งสกปรกมีผล
ก่อให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชนนิสิตนักศึกษา ถึงกับเกิดขบวนการ แยกตัวใน
สมัยใดมีการปกครองแบบเผด็จการ หนังสือพิมพ์ก็จะเงื้อมเสียง ลงแต่ว่าไรสาระ
ชาวดาษฏากรรบบาง ชาวบ้านเหิงบาง เป็นต้น ไม่สามารถเขามารักษาสิทธิ
ของประชาชนได้เต็มที่ มีการจับกุม ปิดหนังสือพิมพ์ บางครั้งนักหนังสือพิมพ์
ถูกยิงถึง มีการทำลายแท่นพิมพ์ เช่น สมัยรัฐบาลจอมพล ป. หลังการรัฐประหาร
2490 มีการออกพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ. 2495¹

¹ ร.ท.ท. เสถียร วิชัยดิษฐ์, ประมุขกฎหมายประจำศก, เล่ม
เล่ม 65 (ภาค 1), พ.ศ. 2498, หน้า 365 - 367.

และใ้พระราชมัญญูคิดมีนี่เป็นเครื่องมือปราบปรามผู้ที่ต่อต้านรัฐบาล สมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ก็เช่นกัน มีข้อความดัง กล่าว หนังสือพิมพ์ดวงประทีปไทยเรื่อก่อนนี้ มักจะตกเป็นเครื่องมือทางการ เมืองของกุ่มโลกกุ่มหนึ่ง โดยไม่เสนอข่าวที่เป็นข้อเท็จจริงหรือวางตัวอย่าง เป็นกลาง มักจะเสนอข่าวที่เป็นข้อเท็จจริงน้อยนั้นดูปิดเอาไว้มีการรับของข่าว¹ เช่น สมัยรัฐบาลจอมพล ป. (พ.ศ. 2498) เป็นต้น โจมตีบุคคลที่หนังสือพิมพ์ไม่พอใจ และถึงความอิสระของตนเอง เป็นใหญ่ บทบาทในทางการ เมืองจึงมีเป็นครั้งคราว เท่าที่รัฐบาล เปิดโอกาสให้

กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจส่วนใหญ่เป็นแดนจีนหรือมีเชื้อสายจีนซึ่ง เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศไทย พวกนี้มักจะรวมกลุ่ม เขาก็กับกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน หรือกลุ่มผู้ปกครอง และแบ่งปันผลประโยชน์กันและกัน จึงไม่คิดที่จะ เปลี่ยนแปลงการ เมืองหรือต่อต้านกลุ่มผู้มีอำนาจในทางการ เมือง² กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจจะไ้ประโยชน์จากความสะดวก ความมือมิสิทธิ์ต่าง ๆ ในการดำเนินธุรกิจของพวกเขา กลุ่มทหารก็ไ้ค่าตอบแทนประธานกรรมการบริษัทหรือไ้คุณลม บางครั้งกลุ่มทหารก็เข้าไปดำเนินการค้าขายเอง เช่น จอมพล ป. และพล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ถึงบริษัทมากมายโดยมีชื่อ

¹ สุวาง ลานเหลือ, 37 ปีแห่งการปฏิวัติ, เรื่อง เกม, หน้า 245 และหน้า 315 - 318.

² ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, กร. กระมด ทองธรรมชาติ และคนอื่น ๆ, "การอภิปรายเรื่องปัญหาการ เมือง", ปัจจุบันและอนาคตของสังคมไทย (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2514), หน้า 46.

นำหมายวิธีของกันว่า "สห" ไก่แก่ บริษัทสหธนกิจจำกัด เป็นคน¹ บางสมัย
รัฐธรรมนูญบางฉบับของบัญญัติห้ามมิให้รัฐมนตรีทำการค้าขายหรือดำรงตำแหน่ง
เป็นเจ้ากิจการ กรรมการที่ปรึกษา ตัวแทนหรือลูกจ้างของบุคคล หางหุ้นส่วน
เช่น รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2492 บัญญัติไว้ในมาตรา 80 และมาตรา 143

1.3 ช่วงที่ 3 (16 กันยายน 2500 - 14 ตุลาคม 2516) หลังการ
รัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ในปี 2500 ก็เช่นเกี่ยวกับการรัฐประหาร
ปี 2490 ฝ่ายพลเรือน คือ นายพจน์ สารสิน ไกรวัชร ใจชัยโต เขารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี
ชั่วคราว เพื่อเป็นหุ่นโหดของรัฐประหาร พร้อมกับจัดให้มีการเลือกตั้ง
ในวันที่ 15 ธันวาคม 2500 เพื่อเป็นการแสดงให้ประชาชนเห็นว่าคณะรัฐประหาร
มีความประสงค์จะให้ประชาธิปไตยแก่ประชาชน พรรคสหภูมิ ไกรวัชร เสียชางมาก
พลโทถนอม กิติขจร (ยศขณะนั้น) เขารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีพร้อมกับเงื่อนไข
ว่า สส.ทุกคนของพรรคชาติสังคม² อย่าโกรธเราให้กระทำการใด ๆ ในอัน
ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายระเบียบปฏิบัติ ไม่นุกหน้าของคลองธรรมหรือในสิ่งที่ประชาชน
ไม่ปรารถนา แสดงว่า จอมพลถนอม กิติขจร ไม่ไว้วางใจในพฤติกรรมของ
บรรดาสส. เลย ซึ่งก็เป็นจริง สส.บางคนยังคงประพฤติเป็นสส.ที่เห็นประโยชน์
ส่วนตนมีการแย่งตำแหน่งทางการเมือง และหาผลประโยชน์ต่าง ๆ จอมพล
สฤษดิ์จึงอ้าง เป็นเหตุหนึ่ง เพื่อทำการรัฐประหารตนเองในวันที่ 20 ตุลาคม 2501
เขากวักกวายนอำนาจในการปกครองอย่าง เก่งชาก แนวทางในการปฏิบัติของ
จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไม่ต่างกับการรัฐประหารในปี 2490 โดຍภายหลังการ
รัฐประหารให้มีรัฐบาลพลเรือน และให้มีการเลือกตั้ง เพื่อแสดงให้เห็นว่าคณะ

¹ วัชรวิชัย สืบค้น, ปีที่ 1, ฉบับที่ 11, ลงวันที่ 23 กันยายน
2518, หน้า 11.

² รวมพรรคสหภูมิ กับพรรคเสรีมนังคศิลา.

รัฐประหารมีความจริงใจ ทำเพื่อประเทศชาติแล้วอ้างความวุ่นวายบังคับรัฐบาล นายควง อภัยวงศ์ ขอให้ลาออก (แต่ของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไม่จำเป็นต้อง บังคับให้รัฐบาลลาออก เพราะรัฐบาลเป็นพรรคพวกของตนเองอยู่แล้ว) การรัฐประหารครั้งนี้ทำให้เสรีภาพของสื่อลดลง เป็นเวลาอันยาวนานถึง 10 กว่าปี ไม่มีกลุ่มใดขึ้นมาท้าทายอำนาจได้ พระราชบัญญัติพรรคการเมืองถูกยกเลิก หนังสือพิมพ์ถูกสั่งปิดเป็นจำนวนมาก เช่น หนังสือพิมพ์ข่าวภาพ เสียดิถีภาพ ปิฎกนิเทศลิเบิ้ล บางกอกนิวส์ ตงง่วน กอหอย และมีการจับกุมนักการเมือง คนหนังสือพิมพ์ กรรมกร ข้าราชการ และคนต่างดาว ในขอหามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ คำว่า คอมมิวนิสต์จึงกลับมาเป็นเครื่องมือของรัฐบาลสำหรับอ้างอิงกับผู้ที่ต่อต้านรัฐ รัฐบาลอีกครั้งหนึ่ง มีการใช้ มาตรา 17 ซึ่งสามารถตีความได้อย่างกว้างขวาง ลงโทษประหารชีวิต ในขอหามีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ เช่น นายศุภชัย ศรีสวัสดิ์ นาย ครอบ จันควงศ์ นาย รวม วงศ์พันธ์ นาย ทองพันธ์ สุทธิมาศ เป็นต้น กลุ่มกรรมกรในสมัยรัฐบาล จอมพล สฤษดิ์ ก็ลดบทบาทของตนเอ ลงอย่างมากมีการกวาดล้างผู้นำกรรมกร และห้ามจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อเป็นการ ป้องกันการยุแหย่ของคอมมิวนิสต์ และเพื่อกวาดล้างอิทธิพลทางการเมืองของ จอมพล ป.¹ โดยมีประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 19 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2501 ยกเลิก พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 และให้ใช้ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับนี้แทนในการระงับข้อพิพาทแรงงาน² อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีการนัดหยุดงาน

¹ สมัยรัฐบาล จอมพล ป. (2491 - 2500) สหภาพและสหพันธ์แรงงาน ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจอมพล ป. รายละเอียด ร.ค.ศ.อภิชัย สรสิทธิ์, เรื่องเกม, หน้า 98 - 99, หรือ ทัศนัย สุวรรณศิลป์, เรื่องเกม, หน้า 86-93.

² ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับพิเศษ เล่ม 75 ตอนที่ 87 (31 ตุลาคม 2501), หน้า 4 - 7.

อยู่บ้าง เพื่อเรียกร้องสวัสดิการต่าง ๆ แคว้นน้อย คือตั้งแต่ พ.ศ. 2501 - 2508 มีการนัดหยุดงานประมาณ 49 ครั้ง เนื่องจากภาวะค่าครองชีพสูงขึ้นและความอดกลั้นของลูกจ้าง เริ่มจะหมดไปที่ละน้อย¹ ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างก็แก้ปัญหาของตนไปเมื่อได้รับความเดือดร้อน ไม่มีการรวมตัวกันอย่างไร เห็นว่าแนบมตมาตของ กลุ่มกรรมกรในการรักษาสิทธิของตนเอง และในทางการ เมือง แต่ละยุคแต่ละสมัยจึง ขึ้นกับกลุ่มผู้ปกครอง อย่างแท้จริง

ส่วนรัฐสภาที่ไถ่กลายเป็น เครื่องมือของรัฐบาลคอยประคับประคองความชอบธรรมในการใช้อำนาจของรัฐบาล เพราะบรรดาสมาชิกได้รับการแต่งตั้งทั้งหมดจากรัฐบาลและส่วนมากเป็นข้าราชการที่อยู่ใต้อำนาจบังคับบัญชาของจอมพลสฤษดิ์ จึงไม่น่าสงสัยว่ารัฐสภาในยุคนี้จะกลายเป็น "ตรายาง" ถึงที่มีผู้กล่าวถึง

ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจกับกลุ่มทหารยิ่งมีมากขึ้น มีการให้ตำแหน่งประธานกรรมการหรือกรรมการ การให้อภิสิทธิ์แก่พ่อค้าในการผูกขาดการค้ากับต่างประเทศ ฉะนั้น จอมพลสฤษดิ์ จึงมีมรดกนับเป็นพัน ๆ ล้านบาท

แม้ว่าจอมพลสฤษดิ์ จะปกครองด้วยระบอบเผด็จการ แต่ก็เป็นที่พอใจของประชาชนจนเมื่อกบฏลาวฮ่อจู่โจม เรขการปกครองในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ถึงปัจจุบันนี้ เหตุผลประการหนึ่งน่าจะมาจากรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ทำให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข มีการประกาศเลิกการสูบฝิ่น ปราบปรามโจรผู้ร้ายอย่าง เข้มงวด อันรพาลถูกกวาดล้างไปทันที² พยายามให้บริการแก่ประชาชน เช่น ลดค่าไฟฟ้า ให้ใช้น้ำประปา 10 ปีแรกฟรี ลดภาษีศุลกากรแก่เรือเดิน วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ³

¹ ร.ศ.ศ.อภิชาติ ศรีศิริ, เรื่อง เกม, หน้า 99 และหน้า 118.

² ศรีพนม สิงห์ทอง, เรื่อง เกม, หน้า 244.

³ ม.ร.ว.ชนมสวัสดิ์ ชุมพูนุท, เรื่อง เกม, หน้า 269 - 300.

นับเป็นการกระทำที่ถูกต้อง เพราะก่อนหน้าที่ยานเมืองมีแตกความวุ่นวาย อันธพาลและโจรผู้ร้ายชุกชุม ประชาชนไม่มีเสถียรภาพ ในสมัยนี้จึงนับว่ามีเสถียรภาพมากที่สุด ไม่มีการขัดแย้งกันภายในกลุ่ม จอมพลสฤษดิ์ สามารถรวมอำนาจไว้ได้ ทุกคนทางเรือฝั่งและยอมรับในอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ประชาชนก็ให้การสนับสนุน เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ถึงแก่อสัญกรรมในวันที่ 8 ธันวาคม 2506 จอมพลถนอม กิติขจร ขึ้นสืบอำนาจแทน รับมรดกทางการเมืองภายใต้ระบอบเผด็จการต่อไป แต่เนื่องจากบุคลิกของจอมพลถนอมมีความนุ่มนวล ความเป็นระบอบเผด็จการของประเทศไทยจึงลดลง หนังสือพิมพ์เริ่มมีเสรีภาพในการเขียน ประชาชนเริ่มมีเสรีภาพในการพูด การเขียน และในวันที่ 20 มิถุนายน 2511 บรรยากาถของความ เป็นประชาธิปไตยก็กลับมาสู่ประเทศไทยอีกครั้งภายใต้การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2511 ผลของการเลือกตั้งในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 กลุ่มสส.ที่ให้การสนับสนุนจากฝ่ายทหารกุมเสียงข้างมากในสภาไว้ได้ (พรรคสพท.) และยังสามารถดึง เอาสส.ไม่สังกัดพรรค เข้ามารวมสนับสนุนรัฐบาลทหาร กลุ่มทหารยังคงครองอำนาจในทางการเมืองต่อไป แต่ก็เกิดการแตกแยกภายในกลุ่มทหาร¹ มีการต่อสู้ระหว่างกลุ่มย่อย ๆ ภายในกลุ่มผู้ปกครอง หรือพรรคของรัฐบาลเอง แต่ละกลุ่มต่างมีฐานสนับสนุนของตนภายในสภา²

¹ เสน่ห์ จามริก, ปัญหาและอนาคตของเมืองไทย (พระนคร : สมาคมสังคมนักข่าวแห่งประเทศไทย, 2519), หน้า 326.

² สส.ที่ให้การเลือกตั้ง เข้ามามาก เป็นหนี้เป็นสินเขาทั้งนั้น และตนเองก็หวังผลประโยชน์ภายใต้ เมื่อผู้ใดมีเงินซื้อมีเงินแจก หรือสามารถให้ประโยชน์ต่าง ๆ ได้ ก็มักจะยอมขึ้นกับบุคคลนั้น ๆ เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กัน สัมภาษณ์นายสมบัติ วิจารณ์วิทยวงศ์, อดีตเลขาธิการพรรคไท, วันที่ 15 พฤศจิกายน 2520, ณ ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เพื่อแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ การรัฐประหาร เจียบจึงถูกนำกลับมาใช้
อีกครั้งหนึ่งในวันที่ 14 พฤศจิกายน 2514 ระบอบเผด็จการโดยการใหม่.17
จึงถูกนำกลับมาอีกครั้ง แต่ประชาชนและนิสิตนักศึกษาในระบอบนี้เริ่มมีความตื่นตัว
ทางการเมืองมากขึ้น โดยการขึ้นมาของนิสิตนักศึกษาหัวก้าวหน้า และหนังสือ
พิมพ์ โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาไกรวมตัวกันจัดตั้ง ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่ง
ประเทศไทยขึ้นในวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2513 สภาพทางการเมืองในระยะหลัง ๆ
จึงมีลักษณะ เป็นการต่อสู้กันระหว่าง รัฐบาลทหารกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชน
ยิ่งในสมัยนายศรีสุทนต์ มุกมี เป็นเลขาธิการศูนย์ฯ พลังของนิสิตนักศึกษายัง
สามารถต่อรองกับรัฐบาลทหารได้มากขึ้น การกระทำใด ๆ ของรัฐบาลมักจะถูก
ถูกกลุ่มของนิสิตนักศึกษาประชาชนคอยตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา กวดยการวิพากษ์
วิจารณ์และเกินขอบเขตทาง เพราะทางไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาล
ที่เห็นแก่ประโยชน์ของกลุ่มตนและวงศ์ญาติญาติ¹ เช่น การกวัดวัก ก่อ
ลาสัตว์ที่ทุ่งใหญ่ การก่ออายุราชการให้กับตนเอง การสร้างทายาททางการเมือง
การวางรัฐธรรมนูญอย่างล้าช้า ฯลฯ เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้ได้สะสมมากขึ้น ๆ
เสถียรภาพของรัฐบาลก็ยิ่งสั่นคลอนจนกระทั่ง เกิดเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม
2516 ทำให้นายท้าวในทางการเมืองของกลุ่มทหารต้องลดลง ไปเป็นครั้งที่สอง
นับแต่หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ส่วนสภาพทางการเมืองกลับ
เปลี่ยนเป็นประชาธิปไตย, มีการถ่วงอำนาจกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ศูนย์อำนาจ
จึงเปลี่ยนจากนี้เพียงศูนย์เดียว กลายเป็นมีหลายศูนย์ แต่ละศูนย์ต่างก็เรียกร้อง
ความเป็นธรรมจากสังคม หลังจากถูกกดขี่อยู่เป็นเวลาสิบ ๆ ปี จึงมีการนัด
หยุดงาน การเดินขบวนประท้วงขึ้นอย่างมากมาย ถึงจะกล่าวต่อไป

¹ รั้งสรรค วนะพรพันธุ์, "วันมหาวิปโยก : จุดเริ่มต้นแห่ง
ประชาธิปไตย", สังคมนศาสตร์ปริทัศน์ 1. (พฤศจิกายน 2516), หน้า 32.

วิเคราะห์บทบาทของกลุ่มต่าง ๆ และสภาพทางการเมืองในช่วงที่สาม

กลุ่มชาวนาและกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ

กลุ่มชาวนา ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังคงไม่แสดงบทบาทในทางการเมืองให้เห็นเด่นชัด ส่วนกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจนั้นยังคงรวมตัวกับกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนอย่างเหนียวแน่น มีการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันและกัน รวมทั้งผูกปกรองลงไปทำการกาเองควบ เช่น จอมพลถนอม กิตติขจร ถือหุ้นรวม 12 บริษัท จอมพลประภาส จารุเสถียร ถือหุ้นรวม 53 บริษัท พ.อ.ณรงค์ กิตติขจร ถือหุ้นรวม 39 บริษัท¹

กลุ่มกรรมกร

กรรมกรยังคงมีการนัดหยุดงานเป็นครั้งคราว เพื่อเรียกร้องค่าจ้างแรงงานให้สูงขึ้น

---

¹ วิเทศกรณีย์ (นามแฝง), วันมหาวิปโยคยุคจอมพลถนอม
ปฏิวัติ (พระนคร : ไบปรากกฤษถานที่พิมพ์, 2516), หน้า 918.

ตารางที่ 1

แสดงการนัดหยุดงาน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 - กันยายน 2516

ปี พ.ศ.	จำนวนขอพิพาท แรงงานถึงขั้น นัดหยุดงาน	จำนวนลูกจ้าง ที่เกี่ยวข้อง
2503	2	3
2504	2	68
2505	3	81
2506	4	118
2507	6	300
2508	17	3,753
2509	17	5,413
2510	2	470
2511	14	1,867
2512	18	5,345
2513	25	2,888
2514	27	5,153
2515	34	7,803
มก.-กย.2516	178	55,784

ที่มา : กองวิชาการ กรมแรงงาน

จากตารางนี้เห็นว่า การเรียกร้องของกลุ่มกรรมกรได้เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

นับตั้งแต่ปี 2511 - กันยายน 2516 และในปี 2516 ระยะเวลา เพียง 9 เดือนเท่านั้น มีการนัดหยุดงานถึง 178 ครั้ง ซึ่งเป็นช่วงที่กลุ่มนิสิตนักศึกษา กำลังมีอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาล จึงกลายเป็นตัวอย่างที่กลุ่มกรรมกรจะ เรียกร้องสิทธิของตนเองบ้าง และได้มีการติดต่อกันระหว่างผู้นำนิสิตนักศึกษา กับผู้นำกรรมกร เช่น นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ให้ความช่วยเหลือในการ พังอาคารศึกษาดานการ เมืองในโครงการศึกษาอบรมกรรมกร¹ ประกอบกับมี ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 103 ลงวันที่ 16 มีนาคม 2515 ให้ความคุ้มครอง ทางด้านแรงงาน และให้สิทธิในการจัดตั้งสมาคม แต่อยู่ภายใต้การควบคุมของ กระทรวงมหาดไทย² มีการห้ามถนนที่ทำงานต่างอุตสาหกรรม และคนละ เขตจังหวัดร่วมกัน เป็นสหภาพแรงงาน จึงทำให้ไม่สามารถรวมตัวกันได้ เหมือน กลุ่มกรรมกรในช่วงที่สามจึงมีลักษณะไม่แตกต่างจากช่วงที่สอง การเรียกร้องสิทธิของตนเองยังขึ้นอยู่กับรัฐบาลที่จะให้โอกาส เพราะกลุ่มกรรมกรขาด องค์การที่จะรวมตัว และกรรมกรส่วนใหญ่ไม่คอยสนใจการรวมตัวกันตั้งสมาคม ตั้งแต่ปี 2515 ถึง 2517 มี 36 สมาคมซึ่งอ่อนแอ สมาชิกน้อย เก็บค่าบำรุงได้ ไม่สม่ำเสมอ³ การนัดหยุดงานเป็นครั้งคราวก็เพื่อปากท้องของตนเอง หรือ

¹ รอส ฟรีสเชีย, การรวมพลังของผู้น้อยกับอนาคตของประเทศไทย, เรื่อง เกม, หน้า 77.

² ราชกิจจานุเบกษา, ฉบับพิเศษ, เล่ม 89, ตอนที่ 41 (10 มีนาคม 2515), หน้า 1 - 9 หรือ กุ ร.ท.ท.อภิรักษ์ สรสิริ, เรื่อง เกม, หน้า 97.

³ สุกฤษดิ์ นนัสไพญ์, กรรมกรในระบบนายทุน (พระนคร : สำนักพิมพ์สมพงษ์, 2517), หน้า 113 - 114.

กลุ่มใดเกือบร้อยก็แก้ปัญหาเฉพาะของกลุ่มไป เช่น ขอเพิ่มค่าแรง จ่ายค่าล่วง
เวลาและสวัสดิการต่าง ๆ ฉะนั้น กลุ่มกรรมกรจึงไม่มีอำนาจในทางการ เมือง
พอที่จะต่อรองกับรัฐบาลใด

กลุ่มนอกกฎหมาย

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยรวมตัวกัน เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม
2485¹ โดยปัจจุบันประสงค์ เพื่อปฏิวัติเปลี่ยนแปลงสังคมใหม่ทั้งหมด และประสบ
ความสำเร็จในการดำเนินงานตลอดมาประมาณเกือบห้าถึงปี 2516 มีกำลังทั้งสิ้น
359,736 คน รวมราษฎรที่อยู่ในเขตปลดปล่อยด้วย² สามารถขยายตัวไปทั่ว
ทุกภาคของประเทศไทย³ ปรากฏว่า รัฐบาลต้อง เสี่ยงงบประมาณเป็นจำนวน
มาก เพื่อกำเนินการป้องกันและปราบปราม ผกค. แต่สถานการณ์ยังไม่ดีขึ้น
ฉะนั้น พรรคคอมมิวนิสต์จึงกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลที่มีความสำคัญในทางการ เมือง
ของไทยไปโดยปริยาย เป็นการบังคับทางอ้อมให้รัฐบาลต้องปฏิบัติกิจการในทาง
ต่าง ๆ เพื่อแย่งชิงประชาชนกลับคืนมา เช่น พยายามลดช่องว่างระหว่าง
ข้าราชการกับประชาชน มีนโยบายให้เขาถึงประชาชน จัดให้มีการพัฒนาและ
ขยายความเจริญเขาไปในชนบทมีการตั้งสำนักงาน แรง รัศมีพัฒนาชนบท grp. กลาง
มีหน่วยแพทย์และอนามัย เคลื่อนที่ มีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นต้น

¹ พล.อ.สายหยุด เกิดผล และดร.สมชัย รัศมีจิตร, อนาคตของ
ไทย (พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2518), หน้า 48.

² ประสิดิทธิ ไชยทองพันธ์, การต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์
(พระนคร : บริษัทพิมพ์ธำศักดิ์, 2517), หน้า 120 - 121.

³ สิทธานต์ รัศมีประเทศ, ความรู้เรื่องพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง
ประเทศไทย (พระนคร : โรงพิมพ์อานวยรัตน์, 2519), หน้า 78 และหน้า 127.

กลุ่มหนังสือพิมพ์

กลุ่มหนังสือพิมพ์ก็ไม่ต่างจากช่วงที่สองคือ ยังคงขึ้นอยู่กับโอกาสที่รัฐบาลจะให้เสรีภาพในการเขียน อิทธิพลในทางการเมืองจึงไม่มีเช่นกัน ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หนังสือพิมพ์ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลอย่างเต็มที่ ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 17¹ หนังสือพิมพ์ใหม่ ๆ ไม่อาจเกิดขึ้นได้² ภายใต้อำนาจของคณะปฏิวัติฉบับที่ 17 และพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2512³ จนกระทั่งมีรัฐประหารในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ก็ถูกทำลายลงอีกครั้ง แต่เมื่อบทบาทของนิสิตนักศึกษาขยายกว้างออกไป เสรีภาพของหนังสือพิมพ์ก็เพิ่มขึ้นตามลำดับ⁴ แต่ไม่ถึงขั้นมีอำนาจไปครอบงำรัฐบาล

กลุ่มนิสิตนักศึกษา

กลุ่มนิสิตนักศึกษา ในสมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไม่มีการรวมตัวกัน เป็นพลังครอบงำรัฐบาล การรวมตัวกันเกิดขึ้นประหวังกำนิพากษ์ของ

¹ สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, วารสาร สนท., (17 พฤษภาคม 2512), หน้า 11 - 12.

² กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 102 - 103.

³ ราชกิจจานุเบกษา, เล่มที่ 86, ตอนที่ 14, วันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2512, หน้า 162.- 177.

⁴ นายบุญเรือง กล้ายเนียม, เรื่อง เกม, หน้า 55.

ศาลโลก เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2505 ที่ให้เขาพระวิหารตกไปเป็นของ เขมร ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ก็เช่นเดียวกันกับการ เติมน้ำมัน เรือกรองดิน แกน ดินจากฝรั่งเศส ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลย์พานิชย์ นิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่จึง เน้น เรื่องของ ตนเอง เช่น กีฬา การเขียน การรับน้องใหม่ งานประเพณี กิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้อง มีการทะเลาะกับภายในมหาวิทยาลัย

ในสมัยรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ในระยะแรก พ.ศ. 2506 - 2510 ก็ยังไม่มีบทบาทอะไรมากนัก จนกระทั่งในปี 2511 บทบาทของนิสิต นักศึกษา เริ่มขึ้น โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่ได้รับการกระตุ้นเตือนจากอาจารย์ ผู้สอนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งให้เห็นปัญหาของสังคมไทย วิทยาการและการกระทำ บางอย่างของรัฐบาล จึงก่อให้เกิดนิสิตนักศึกษาบางกลุ่มที่มีตัวก้าวหน้า เริ่ม สงสัยในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเอง และกำลังถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อสังคม ต้องการแก้ไขปัญหาสังคม¹ มีการตั้งชมรมทางวิชาการต่าง ๆ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อดำเนินกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาทั้งภายในและ นอกมหาวิทยาลัย เช่น มีกายอาสาสมัครพัฒนาชนบท ที่ห่างไกลในคอนนิคมภาค เขาไปช่วยปรับปรุงแหล่ง เลื่อมโทรม ช่วยสอนหนังสือ เด็กยากจน จัดให้มีการ เลือกลงนายกองค์การมหาวิทยาลัย ผู้แทนคณะต่าง ๆ และประธานชมรม ต่าง ๆ เป็นต้น² โดยมีอาจารย์คอยให้ความช่วยเหลือปรึกษาแนะนำ มีการ

¹ นายสมศักดิ์ สงสัมพันธ์, "นิสิตนักศึกษาอภิวัฒน์ชนธรรมการเมือง ประชาธิปไตย" (วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), หน้า 56.

² นายสุวรรณ บุญดล นายสันต์ สุวรรณเลิศ และนายสำราญ เรตบุตร, "การศึกษาในวิทยาลัยวิชาการศึกษามีส่วนช่วยส่งเสริมอุดมการณ์ทางการเมือง อย่างไร", สังคมศาสตร์ปริทัศน์ (เมษายน 2513), หน้า 61.

ออกเอกสารสิ่งที่พิมพ์วิพากษ์วิจารณ์นโยบายและการกระทำของรัฐบาล ชี้ให้เห็น
 ความสำคัญของปัญหาสังคม เช่น จูฬาสาร พลังธรรม เสียงนักศึกษา ฯลฯ¹
 จัดให้มีการสัมมนาในทางการ เมือง จัดอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา
 สังคม และโจมตีการกระทำของรัฐบาล² แม้รัฐบาลจะห้ามชุมนุมในทางการ
 เมืองและมีมาตรา 17 เป็นเครื่องมือปราบปรามผู้ต่อต้านรัฐบาล แต่การประท้วง
 ก็มีมาอยู่แล้ว เช่น ในเดือนกันยายน 2510 นักศึกษามหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์
 ได้เดินขบวนเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี resign แผนการย้ายมหาวิทยาลัยไปอยู่ที่
 จังหวัดนครปฐม เมษ. - พค. 2511 ประท้วงการขึ้นค่าโดยสารรถเมล์ประจำทาง
 รวมทวนกับสื่อมวลชน และประสบผลสำเร็จ เมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ
 ในวันที่ 20 มิถุนายน 2511 ก็ยิ่งทำให้นิสิตนักศึกษา ประชาชน มีความตื่นตัว
 ในทางการ เมืองยิ่งขึ้น บทบาทที่เริ่มจากภายในมหาวิทยาลัยก่อนแล้วก็เริ่มขยาย
 ออกไปข้างนอก มีการแตกแยกทางแนวความคิดระหว่างนิสิตนักศึกษาด้วยกันเอง
 แบ่งเป็นกลุ่มหัวก้าวหน้า กลุ่มกลาง และกลุ่มอนุรักษนิยม กลุ่มหัวก้าวหน้า ก็ตั้ง
 กลุ่มอิสระขึ้นมากมาย เช่น สภากาแฟ (มธ.) กลุ่มผู้หญิง (มธ.) กลุ่มเสริมรัฐธรรมนูญ
 (ม.ธ.) กลุ่มฟื้นฟูชาติ (จธ.) กลุ่มนิสิตศึกษา (มธ.) กลุ่มต่อต้านญี่ปุ่น (เกษตร)
 ชมรมลูกท้อขุน (มธ.) สภากาแฟ (เกษตร) โรงงานเสริมรัฐศาสตร์ (เกษตร)³

¹ นายบุญเรือง กลัมเปี่ยม, เรื่อง เกม, หน้า 56.

² ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, ขบวนการประท้วง
ตุลาคม 2516 (พระนคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2517), หน้า 36.

³ พ.ศ.ท.อนันต์ เสนาธิ์ และคนอื่น ๆ, กับเวลา : บทบาท
ของนิสิตนักศึกษาทางการเมือง (พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์เอช, 2516),
 หน้า 55.

แต่ละกลุ่มต่างมีแนวความคิดในการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง¹ และต้องการให้นิสิตนักศึกษาหันมายอมรับแนวความคิดของตน โดยเริ่มจากปัญหาภายในมหาวิทยาลัยก่อน มีการโจมตีระบบการศึกษาภายใน มหาวิทยาลัย กิจกรรมของนิสิต นักศึกษา เช่น ระบบอาวุโส การเชียร์ การจัดงานบันเทิงที่ฟุ่มเฟือย และพยายามชักจูงให้นักศึกษาส่วนใหญ่มองเห็นปัญหาความอยู่ดีศรีธรรมภายในมหาวิทยาลัยและสังคม เป็นการส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาตื่นตัวมากยิ่งขึ้นในทางการเมืองและรับผิดชอบต่อสังคม ก่อให้เกิดการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองและส่วนรวม เช่น ในเดือน กรกฎาคม 2511 นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ประท้วงในมหาวิทยาลัยให้งดรับนักศึกษาที่จบปริญญาตรีจากสถาบันอื่น เขาเรียนในชั้นปีที่ 2 โดยไม่ต้องสอบคัดเลือก ในปี 2512 ทั้งกลุ่มนิสิต นักศึกษาอาสาสมัครสังเกตการณ์เลือกตั้ง ในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2512 ประท้วงกรณีมหาวิทยาลัยอนุญาตให้คนภายนอกเข้ามาศึกษาโดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือก ในเดือนกุมภาพันธ์ 2513 นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เดินขบวนไปกระทรวงยุติธรรมเพื่อคัดค้านพระราชบัญญัติศาลการฉ้อโกงใหม่ที่ให้อำนาจคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งถอดถอนโยกย้ายผู้พิพากษา เดือน มิถุนายน 2513 นิสิตนักศึกษา จุฬาฯ เดินขบวนประท้วงกรณีคอร์ปชันภายในจุฬาฯ เดือนกรกฎาคม 2513 นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์คัดค้านกรณีมีข่าวว่า สส. ใช้อิทธิพลฝากนักเรียนเข้ามหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตรเดินขบวนสนับสนุนคำร้องของวิทยาลัยที่ขอยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัย ฯลฯ เป็นต้น

จากการตั้งกลุ่มสังเกตการณ์เลือกตั้ง ก่อให้เกิดประสบการณ์ทางการเมืองแก่นิสิตนักศึกษาเป็นอย่างมาก และเริ่มมีแนวความคิดในการจัดตั้ง

---

¹ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, ขบวนการประชาชน ตุลาคม 2516, เรื่องเดิม, หน้า 37.

ศูนย์ เพื่อ เป็นที่รวมพลังในการต่อรองกับรัฐบาล หลังจากการประชุมวิชาการว่อกันหลายครั้งหลายหนระหว่างผู้นำของนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยต่าง ๆ ก็ลงมติให้ตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (National Student Center of Thailand) ในวันที่ 1 กพ. 2513¹ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์ของสังคม ส่วนทางการเมืองไม่ได้ออกไปอย่างแนบ² ฉะนั้น การดำเนินงานของศูนย์ ในระยะแรกจึงทาได้ไม่พบขาดในทางการเมืองไม่ แต่เขาทางการเมืองสังคมสงเคราะห์ เช่น ปี 2513 - 2514 จัดรายการช่วยผู้ประสบอุทกภัยจังหวัดหนองคาย จัดรายการถวายพระพร ส่งนิสิตนักศึกษาออกไปแนะแนวการศึกษาแก่เด็กเร่ร่อน ชั้นม.ศ. 5 ในต่างจังหวัด

การที่นิสิตนักศึกษาประสบความสำเร็จในการรวมพลัง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และการเรียกร้อง ทำให้นิสิตนักศึกษาเกิดความตื่นตัวในทางการเมืองและมองเห็นทางที่จะต่อรองกับรัฐบาล ทั้งนี้ เมื่อเกิดการรัฐประหารในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2514 จึงมีนิสิตนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์บางกลุ่มประท้วงการรัฐประหารควบการพากันไปวางพวงหรีดที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

---

¹ ราบละ เอียกในการจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ดู ชาญวิทย์ วิจิตรบุคค์, "ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา กับการพัฒนาทางการเมืองไทย", รัฐศาสตร์การเมือง (พระนคร : โรงพิมพ์พิมพ์เดศ, 2518), หน้า 43 - 45.

² ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, ธรรมนูญศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (พระนคร, ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, 2518), หน้า 1 - 3.

นิสิตนักศึกษาคณะรัฐประหารภายในมหาวิทยาลัย มีการอภิปราย และออกแถลงการณ์ว่า¹ "คณะปฏิวัติจะดำเนินการปกครองประเทศด้วยระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ และกันรัฐธรรมนูญกับสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนโดย รียบงาน" และนักศึกษารวมศาสตร์ก็ออกแถลงการณ์ว่า² "นักศึกษาในสามารถ ออกทนและนึ่งคุกคามต่อการสูญเสียสิทธิเสรีภาพและระบอบประชาธิปไตยอันเป็นที่รัก" นับว่าการประท้วงในครั้งนี้ เป็นจุดเริ่มต้นในทางการเมืองของนิสิตนักศึกษาที่จะ เรียกร้องสิทธิเสรีภาพกลับคืนมา และเป็นจุดหักเหของขบวนการระหว่างนิสิตนักศึกษากับรัฐบาลต่อไป การรัฐประหารจึงมีใจทำให้บทบาทของนิสิตนักศึกษาคงหยุด ชะงักลง โดยเฉพาะในปี 2515 เมื่อนายธีรยุทธ บุญมี เป็นเลขาธิการศูนย์ฯ ก็เริ่มจะกลายเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพล³ บทบาทของนิสิตนักศึกษายังกว้างขวางขึ้น มีการกระตุนให้ประชาชนสนใจสิทธิของตนเองและเขามามีบทบาทในทางการเมือง เพื่อมีอำนาจต่อรองกับรัฐบาลที่สำคัญ ๆ เช่น จัดสหภาพไม้อื้อสินค้านับระหว่างวันที่ 20-30 พฤศจิกายน 2515 ให้ประชาชนเห็นความเสียหายเปรียบเทียบเศรษฐกิจของ ประเทศไทย ปรากฏว่า ประชาชนหันมาให้ความสนใจแก่สินค้าไทยเพิ่มขึ้น เช่น กล้วย และศูนย์ฯ โดดเด่นถึงสื่อถึงรัฐบาลให้หาทางลดการเสียหายเปรียบเทียบกับประเทศอื่นทุกวิถีทาง นักขบวนการมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในรวมประท้วงประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 229 ในวันที่ 19 ธันวาคม 2515 ที่ให้อำนาจฝ่ายบริหารในการแทรกแซง

1 วิเทศกรดีชัย (นามแฝง), วันมหาวิปโยคยุคจอมพลถนอมปฏิวัติ, เรื่อง เกม, หน้า 22 - 25.

2 วิเทศกรดีชัย (นามแฝง), เรื่อง เกมหน้าเดียวกัน.

3 การที่ศูนย์ฯ กลายเป็นกลุ่มอิทธิพลสามารถต่อรองกับรัฐบาลได้จะเห็นได้ว่า เป็นผลจากการดำเนินงานของนายธีรยุทธ บุญมี ซึ่งเป็นวัชชนธรรมทางการเมืองของไทยประการหนึ่งที่ต้องการผู้นำที่เข้มแข็งคือ ชาญวุฒิ วัชรพุกต์, "ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองไทย", รัฐศาสตร์การเมือง, เรื่อง เกม, หน้า 43.

ฝ่ายตุลาการ จักให้มีปักษ์การรณรงค์เลิกข้อสันคาพมเพื่อยของต่างประเทศ
ระหว่าง วันที่ 5 - 20 มกราคม 2516 เพื่อเปลี่ยนคานิยมของไทยให้หันมา
นิยมใจของไทย ชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติทุกสถาบันประทวงกรณีล่าสัตว์ที่ใหญ่
กรณีโรงงานอุตสาหกรรมปล่อยของเสียทำให้แม่น้ำแม่กลองเป็นพิษ เป็นต้น

ความสำเร็จในการเดินขบวนประทวงตอรองรัฐบาลเหล่านี้ ทำให้
กลุ่มนิสิตนักศึกษาตระหนักถึงพลังของตนเอง ฉะนั้น เมื่อเกิดกรณีที่ไม่เป็นธรรม
ขึ้น การเดินขบวนจะถูกนำขึ้นมาใช้เสมอและประชาชนก็ให้การสนับสนุน เพราะ
ต่างก็เบื่อหน่ายและเกลียดชังรัฐบาลของ จอมพล ถนอม ที่มีแต่การคอร์รัปชัน
เล่นพรรคเล่นพวก ล้อมวลาชน และนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ต่างก็พยายามชี้ให้เห็น
ว่า รัฐบาลนี้ ไม่ได้ทำเพื่อประชาชน เช่น กรณีล่าสัตว์ที่ใหญ่ มีการโจมตี
ที่เป็นแรมเคื่อน จนรัฐบาลต้องนำขึ้นมาพิจารณาฟ้องตอศาล

การตระหนักถึงพลังของตนเองเช่นนี้ จึงทำให้กลุ่มนิสิตนักศึกษา หวน
มาคิดถึงจุดมุ่งหมายใหญ่ คือ การโค่นล้มเสรีภาพคั้น ฉะนั้น ในการประทวง
กรณีสั่งลงโทษนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง 9 คน ซึ่งเขียนบทความโจมตี
การตออายุราชการให้จอมพล ถนอม กิตติขจร และ จอมพล ประภาส จารุเสถียร
ลงในหนังสือ "มหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีคำตอบ" จึงมีการเรียกร้องให้รัฐบาล
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือน ควย แม้ว่าจะไม่ประสบความสำเร็จ
แต่ก็มีผลทำให้นิสิตนักศึกษา ประชาชน เห็นพองกันว่า รัฐบาลมีความปรารถนา
จะผูกขาดการปกครองไม่ยอมให้ประชาชนมีสิทธิออกเสียงในการปกครอง
โดยเฉพาะบุคคลในคณะรัฐบาลไม่มีอคมคคิ ไม่มีความปรารถนาดีต่อประเทศชาติ
มุ่งหวังที่จะหาผลประโยชน์ส่วนตัว มีการแจกใบปลิวชักชวนให้ประชาชนเข้ามา
รวมตอสูเรียกร้องให้รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยเร็ว รัฐบาลตอตันควย
การจับกุมในขอหากบฏ และมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ จึงก่อให้เกิด
ปฏิกิริยาขึ้นอย่างกว้างขวางในหมู่ประชาชน นิสิตนักศึกษา อาจารย์ เพราะ

ถือว่า นักศึกษากลุ่มนี้มีความหวังดีต่อประเทศชาติ มีการประท้วง เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และขยายวงกว้างออกไปเรื่อย ๆ จนถึงทางจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ เรียกร้องให้ปล่อยผู้ต้องหาทั้ง 13 คน และขอให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือน นับเป็นครั้งแรกที่มีการรวมพลังประชาชน นิสิตนักศึกษา ครู อาจารย์ นักเรียน ไก่มากรมาย จนเกิดเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516¹ ขึ้น

นับว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาได้กลายเป็นกลุ่มอิทธิพลในทางการเมืองของไทยอีกกลุ่มหนึ่ง โดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชน.

วิเคราะห์สภาพทางการเมืองก่อนวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

1. ตั้งแต่วันที่ 24 มิ.ย. พ.ศ. 2475 ถึง วันที่ 14 ต.ค. พ.ศ. 2516 อำนาจทางการเมืองตกอยู่ในมือของบุคคลเพียงกลุ่มเดียว คือกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน โดยเฉพาะกลุ่มทหารบก เป็นผู้กุมอำนาจตลอดมา² แม้ในระยะเวลาดังกล่าวจะมีการ เปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้งหลายหน แต่เป็นการเปลี่ยน เฉพาะตัวบุคคลที่เข้ามา เป็นผู้นำกลุ่ม หรือมาเป็นรัฐมนตรี เท่านั้น คณะรัฐมนตรีทุกคณะยังประกอบด้วยทหาร ข้าราชการพลเรือน หรือข้าราชการบ้านนาญ อำนาจทางการเมืองจึงไม่มีการ เปลี่ยนมือไปสู่กลุ่มอื่นเลย ที่สะกุดลง

¹ รายละเอียดการ เกิดเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ดู ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย, ขบวนการประชาชน ตุลาคม 2516, เรื่อง เกม, หน้า 41 - 315.

² กมล สมวิเชียร, "ทหารไทยในรอบ 25 ปี" สังคมศาสตร์ปริทัศน์, 9 (ธันวาคม 2514), หน้า 13.

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจาก เหตุการณ์ระหว่างประเทศเป็นบังคับ และ
 กลุ่มทหารก็ยังคงมีอิทธิพลอยู่ การที่เป็นเช่นนี้เพราะทหาร เป็นกลุ่มที่มีระเบียบ
 วินัย มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีสายบังคับบัญชาตั้งแต่บนสุดจนถึงล่างสุด
 จึงง่ายต่อการรวมตัวกันได้อย่าง เข้มแข็ง ทั้งยังมีโรงเรียนเตรียมทหาร
 โรงเรียนเสนาธิการ เป็นแบบพิมพ์แนวความคิดใหม่มีลักษณะคล้าย ๆ กัน และที่
 สำคัญคือ ขาคลุ่มมองการณ์ที่มีการรวมตัวอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อกานและดวง
 คุลย์อำนาจกับกลุ่มข้าราชการทหาร¹ เช่น

กลุ่มข้าราชการพลเรือน

ข้าราชการที่ดี สุจริต ก็ไม่สามารถจะรวมตัวกันได้ ส่วนข้าราชการ
 ที่หวังยศถาบรรดาศักดิ์และผลประโยชน์อื่น ๆ ก็มักจะวิ่งเข้ารวมกับกลุ่มทหาร
 เพื่ออาศัยกลุ่มทหารสนับสนุนความก้าวหน้าในชีวิตราชการของตน² เช่นสมัย
 พรรคสหประชาไทยของจอมพลถนอม กิตติขจร เป็นรัฐบาลข้าราชการในรั้ว
 ทำเนียบรัฐบาลแทบไม่มีใคร เป็นอันทำงาน ทางประจบสอพลอหวังผลประโยชน์
 ลากยศ เป็นคน กลุ่มข้าราชการพลเรือนจึงรวมกับกลุ่มทหารไปโดยปริยาย
 ยอมเคารพเชื่อฟัง เช่น ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ จอมพลถนอม กิตติขจร เป็นต้น

¹ สาธุวชิ วัชรพุกต์ "การเข้าแทรกแซงทางการเมืองของ
 ทหารไทย" รัฐศาสตร์นิเทศา 9 (มกราคม - มีนาคม 2517) หน้า 53.

² อาทิตย์ อูไรรัตน์, ข้าราชการ (พระนคร : มงคลการพิมพ์,
 2518), หน้า 27.

กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ

กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ เขารวมอยู่ในกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน มาตลอด บางครั้งผู้นำในกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนบางคนกลายเป็น พ่อค้านักธุรกิจ เพราะทั้ง 2 กลุ่มทางก็มีผลประโยชน์ร่วมกัน กลุ่มพ่อค้านักธุรกิจ ต้องอาศัยกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนช่วยรักษาระฐานะของกลุ่มไว้มิให้มีการเปลี่ยนแปลง อำนาจความสะดวกในการค้า ทำธุรกิจ เช่น คอตาณผูกขาดการขาย คอมมิวนิสต์ ส่วนกลุ่มทหารก็มีผลประโยชน์ในวงธุรกิจ การค้า การเงิน และอุตสาหกรรม ในรูปของการรับเชิญเป็นประธานกรรมการ กรรมการและถือหุ้น เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันโดยไม่คำนึงถึงทางด้านการเมือง การปกครองว่าจะปกครองในรูปใดก็ตาม¹

กลุ่มนักการเมือง

กลุ่มนักการเมือง ใกล้เคียง สส. ก็ไม่สามารถรวมตัวกัน เป็นปึกแผ่น เนื่องจากขาดฐานอำนาจทางการเมือง คือ พรรคการเมือง ซึ่งมีมาแล้วรวมไม่ถึง 4 ปี และไม่ต่อเนื่องกัน มีการรัฐประหารคราวใดก็จะถูกยุบทุกครั้ง นอกจากนี้พรรคการเมืองที่ตั้งขึ้นมาแต่ละครั้งก็เหมือนจะเป็นกลุ่มการเมือง เพื่อสนับสนุนการขึ้นมาอำนาจในทางการเมือง สมักรับเลือกตั้งชั่วคราว จึงมีก็คือ

¹ เสน่ห์ จามริก, ปัญหาและอนาคตของเมืองไทย, เรื่อง เกม, หน้า 186 - 188 และหน้า 349 - 351 ธนาคารและบริษัทการค้าส่วนใหญ่อยู่ในกำมือของพ่อค้าตระกูลกลาง ๆ เช่น เศรษฐไชยบุรุษ ล่ำว้า รัตนรักษ์ หวังหลี ไสภณพานิชย์ ปราโมศ สารสิน อภิเรณสาร จารุเสถียร กิติขจร ไสวแสนยากร สิริโยธิน นันทาภิวัฒน์ เป็นต้น รายละเอียดดู ประชาธิปไตยรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 67 วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2518, หน้า 32.

ตัวบุคคล เป็นสำคัญ ปราศจากอุดมการณ์ พรรคใดอยู่ภายใต้การสนับสนุนของ
 กลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนหรือกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนทั้งชั้น
 มาเอง ก็มีกะใจจัดตั้งรัฐบาล และพยายามชักชวนนักการเมืองต่าง ๆ เข้ามารวม
 กวญโยกให้ตำแหน่งทางการเมืองหรืออามิสสินจ้าง ฯลฯ ทั้งสส.ที่หวังผลประโยชน์
 เขาก็มักจะมีใจ เขาหากกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน จึงกลายเป็น
 เครื่องมือในทางการเมืองของกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนไปในที่สุด
 ส่วน สส.อาชีพ ที่ยึดถืออุดมคติก็อาจจะรวมกลุ่มต่อรองกับกลุ่มข้าราชการ
 ทหารและพลเรือนได้ อย่างที่ก็ไปแต่ก็ไปราย ตั้งกระท่อมภายในสภาหาก
 รุญวายมากนักก็ถูกรัฐประหารยุบสภา ทำให้สถาบันรัฐสภาต้องพลอยอ่อนแอไป
 กลายเป็นสถาบันที่ไร้ความหมายในสายตาของกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน
 จะลดหรือจะใหม่เมื่อไรก็ได้ นอกจากนี้ภายในสภายังขาดการจัดองค์การที่ดี
 เช่น ขาดห้องสมุดที่ทันสมัยสำหรับคนควา ขาดคณะผู้ช่วย เช่น คณะผู้ริ้วชาดู
 ประจำคณะกรรมาธิการ

กลุ่มกรรมกร

กลุ่มกรรมกร จะมีบทบาทมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ทางการเมือง
 ดायุคใดมีเสรีภาพมาก บทบาทของกลุ่มกรรมกรจะมีมาก มีการนัด
 หยุดงาน การตั้งกลุ่มตั้งสมาคม แลดายุคใดปกครองด้วยระบบเผด็จการ
 กลุ่มกรรมกรก็จะตกอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล บางครั้งถูกรัฐบาลปราบ
 ปรามด้วยวิธีรุนแรงในขอหาเป็นการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ การที่เป็นเช่นนี้
 ก็เพราะความอ่อนแอในการร่วมตัวของกรรมกรเอง ซึ่งมีสาเหตุมาจากตัว
 กรรมกรเอง ส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 99 % ยังไม่เข้าใจการดำเนินงาน
 ของสมาคมแรงงาน¹ การรวมกลุ่มกันก็มักจะมีคดีตัวบุคคลเป็นหลักมากกว่า

¹ วารสารแรงงานไทย, ปีที่ 1, เล่มที่ 7, ประจำเดือน กรกฎาคม
 2516, หน้า 10.

ยึดถือหลักการ ใครพูดก็พูดเก่งก็ถือว่าบุคคลนั้นเป็นผู้นำ ซึ่งเป็นลักษณะของสังคมไทยอย่างหนึ่ง ก็จะได้เห็นได้จากกรณี นาย ผึ้ง วงษ์ดี เลขาธิการสมาคมลูกจ้างอุตสาหกรรมเหล็ก จังหวัดสมุทรปราการ บ่วย คณะกรรมการทุกคนวิพากษ์วิจารณ์บุคคลคนนี้ สมาคมก็ขาดหลักชัยในการบริหารสมาคมต่อไป¹ กลุ่มกรรมการจึงมักตกเป็นเครื่องมือของนักการเมืองเป็นส่วนมาก เช่น สมาคมเสรีแรงงานแห่งประเทศไทย ในสมัยรัฐบาล จอมพล ป. หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ตกอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของ พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์² หรือรัฐบาล สมาคมกรรมกร-ไทยก็เช่นกัน³ กลุ่มกรรมการจึงไม่สามารถจะกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลได้

กลุ่มหนังสือพิมพ์

กลุ่มหนังสือพิมพ์ มีบทบาทไม่แตกต่างไปจากกลุ่มกรรมกรเท่าใดนักและถูกควบคุมอย่างมาก เช่น สมัย พล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ หรือรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นต้น การให้อ่านแจกจ่ายพนักงานการพิมพ์อย่างมาก การตรวจสอบหนังสือพิมพ์ การมีพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ รัฐบาลจะนำมาใช้โดยตลอด บางครั้งมีการจับกุมลงโทษ เช่น สมัยรัฐบาลจอมพล ป. ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 บางครั้งถึงขั้นลอบทำร้ายสังหารบรรณาธิการ หรือทุบแท่นพิมพ์เสียหายจนใช้การไม่ได้ ฉะนั้นในช่วงนี้จึงเป็นการสะกดกั้นความคิดใน

¹ เวก พูนโต, "ก้าวหนึ่งของเรา", วารสารแรงงานไทย (ตุลาคม 2516), หน้า 31.

² พิพัฒน์ ไทยอารี, "ความล้มเหลวของสหภาพแรงงาน" หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 9 ตุลาคม 2517, หน้า 5 หรือ พ.อ.ชาญชัย งามโกมุท, เรื่องเดิม, หน้า 18.

³ เคนพงษ์ พลละคร, สหภาพแรงงาน (พระนคร : โรงพิมพ์ไทย-เกษม, 2515), หน้า 57.

การเขียน การพิมพ์ โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาลเผด็จการ ขอเขียนของหนังสือพิมพ์
 นี้จะเน้นในเรื่องข่าวอาชญากรรม ข่าวบันเทิง หรือเสนอข่าวคล้อยตามนโยบาย
 ของรัฐบาล และหลีกเลี่ยงการวิพากษ์วิจารณ์¹ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหนังสือ
 พิมพ์จะไม่มีอิทธิพลถึงขั้นครอง หรือล่านอำนาจกลุ่มทหารได้ แต่ก็มีบทบาทไม่น้อย
 ต่อทางการเมืองของไทยในการเหนี่ยวนำผู้มีอำนาจ² โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
 ประชาธิปไตย บางกอกโพสต์ บางกอกเวิลด์ เป็นต้น ซึ่งมักจะมีเนื้อหาวิพากษ์
 วิจารณ์งานของรัฐบาล

กลุ่มนอกกฎหมาย

พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ไม่มีอำนาจในการครองกับกลุ่ม
 ทหารหรือรัฐบาล เพราะรัฐบาลถือเป็นพวกนอกกฎหมาย มีการออกพระราช
 บัญญัติป้องกันและกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ แต่ในสภาพความเป็นจริงกลับตรงกัน
 ข้าม เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางอ้อมเป็นอย่างมาก ที่รัฐบาลจะต้องคอยตอบสนองต่อ
 ขอเรียกร้องกล่าวหา โดยเฉพาะตั้งแต่มีการปะทะกันเป็นครั้งแรกในปี 2508
 เป็นต้นมา รัฐบาลต้องพยายามทุกวิถีทางที่จะดึงเอาประชาชนกลับคืนมา เป็นกร
 บังคับให้รัฐบาลต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมในทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชน
 ในชนบทมากขึ้น และนับวันพรรคนี้ก็ยังแข็งแกร่งขึ้นทุกวัน ดังจะเห็นได้จากอัตรา
 การตายของเจ้าหน้าที่รัฐบาลสูงขึ้น ตามตารางดังต่อไปนี้

¹ บุญเรือง กลับเนียม, เรื่องเดิม, หน้า 3.

² กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย, เรื่องเดิม, หน้า

ตารางที่ 2

เปรียบเทียบสถิติการตายของ เยาวชนที่รัฐบาลกับ ผ.ก.ค.

ปี	จำนวนข้าราชการ ฝ่ายรัฐบาล	จำนวน ผ.ก.ค.	อัตราส่วน รัฐบาล ผ.ก.ค.
2509	47	97	1 : 2
2510	68	192	1 : 2.8
2511	142	141	1 : 1
2512	158	109	1 : 0.7
2513	167	95	1 : 0.68
2514	285	190	1 : 0.68
2515 (มก.-กย.)	397	282	1 : 0.7

ที่มา : รอส ตรีส เขียว, การรวมพลังของผู้นอยกับอนาคตของประเทศไทย,
เรื่อง เกม, หน้า 125.

กลุ่มนิสิตนักศึกษา

กลุ่มนิสิตนักศึกษาในระยะแรก ๆ ไม่มีบทบาทอะไรมากนัก เน้นแต่กิจกรรมภายในมหาวิทยาลัย เช่น การเชียร์ การจัดงานบันเทิงต่าง ๆ การอบรมรุ่นของใต้เชื้อฟงรุ่นที่ ๆ การกำหนดหลักสูตรการเรียนเพื่อให้มีวิชาชีพ เพื่อให้เป็นผู้นำที่ดี เมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปส่วนใหญ่วิ่งถูกคลื่นเข้า กับสังคมไทย

โดยง่าย¹ โดยเฉพาะผู้ที่เขารับราชการยังถูกคลื่นใต้น้ำโดยระบบราชการ การเดิน
 ขบวนตอกทานหรือ เขามาฝึกกิจกรรมทางการ เมืองก็เป็นผลจากเหตุการณ์หรือ
 วิกฤตการณ์บางคราว บางตอน เมื่อตอกทานเสร็จก็กลับเขาคองเรือน เช่น การเดิน
 ขบวนสนับสนุนรัฐบาล เรียกร้องกินแดนอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศส ประท้วงคำตัดสิน
 ของศาลโลก ที่ตัดสินยกเขาพระวิหารให้ประเทศเขมร ประท้วงการเลิกกัก
 สกปรก ปี 2500 บทบาทของนิสิตนักศึกษาเริ่มเคลื่อนไหวในปี 2511 และมาก
 ขึ้นทุกที่จนมีการจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ในปี 2513 และ
 เมื่อนายธีรยุทธ บุญมี ขึ้นมาเป็นเลขาธิการศูนย์ฯ กลุ่มนิสิตนักศึกษาเริ่มกลายเป็น
 เป็นกลุ่มอิทธิพล มีประชาชนให้การสนับสนุนจนสามารถดำเนินการต่อรองกับ
 รัฐบาลทหารได้แทบทุกครั้ง กวญวิถีการเดินขบวน ในช่วงถึงกล่าวสภาพทาง
 การเมืองจึงเปลี่ยนเป็นมีศูนย์กลางเป็น 2 กลุ่ม ไม่ใช่มีกลุ่มเดียวดังแต่ก่อน
 การกระทำอะไรที่ไม่ชอบธรรมของรัฐบาลจะถูกกลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชนคอย
 ตรวจสอบอยู่ตลอดเวลา

2. จากสภาพทางการเมืองที่ผ่านมา จะเห็นว่าสังคมไทยมี
 กำนินิมที่มีลักษณะอำนาจนิยมผสมกับอิสระนิยม² เมื่อใดที่พลังแห่งอำนาจนิยม
 หายไป ความเป็นอิสระนิยมก็เข้าแทนที่ และมีการไขว่คว้าความเป็นอิสระจนฝ่ายทหาร
 คิดว่ามีความวุ่นวาย เพียงพอที่จะไขว่คว้าเป็นขออ้างในการทำรัฐประหาร อำนาจ
 นิยมก็เข้ามาแทนที่อีก เหมือนลูกกลมที่แกว่งจากรุกปลายสุดก้านหนึ่งมายังปลายสุด

¹ สุจิต บุญมดงาม, "นิสิตนักศึกษากับการพัฒนาทางการเมืองไทย",
วรรณไวทยากร (พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2514), หน้า 11 - 14.

² กมล สมวิเชียร, "วัฒนธรรมการเมืองไทยกับการพัฒนาทาง
 การเมือง", วรรณไวทยากร, เรื่อง เกิม, หน้าเดียวกัน.

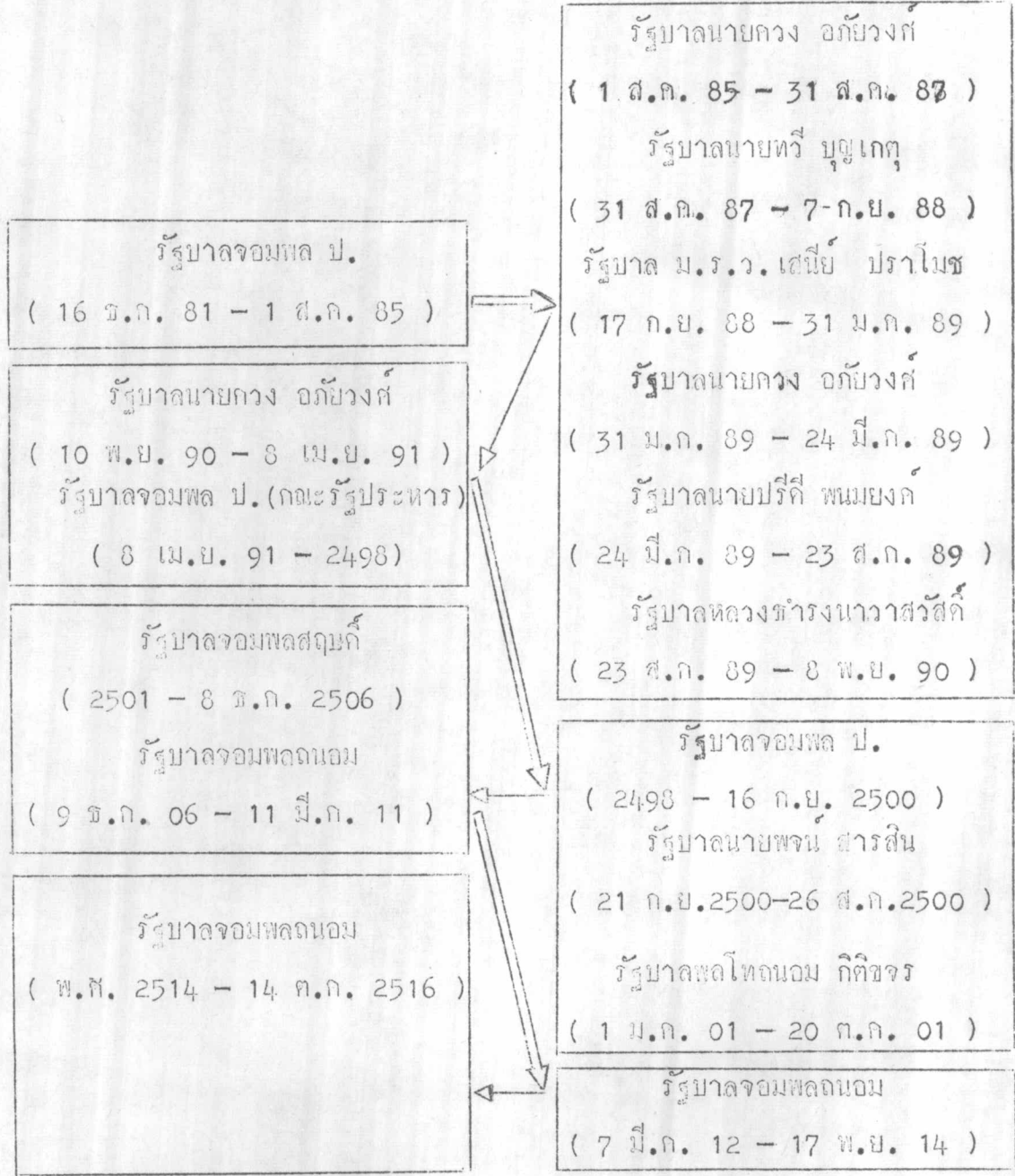
อีกด้านหนึ่งแกว้งกลมไปกลมมากถึง ภาพข้างล่าง

แผนผังที่ 1

แสดงสภาพทางการเมือง ก่อนวันที่ 14 ตุลาคม 2516

อำนาจนิยม

อิสระนิยม

นอกจากนี้ยังมีลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การบิ่กตัวบุคคล เป็นสำคัญมากกว่าหลักการที่เห็นได้ชัดก็คือพรรคการเมือง กลุ่มกรรมกร เป็นต้น บิ่กคือตัวบุคคลเป็นหลัก จะเป็น เมื่อผู้นำกลุ่มก็ตกลงใจไปถวาย นีก็ เป็นลักษณะ ของสังคมไทยอีกประการหนึ่ง ลักษณะ เหล่านี้มีผลในทางลบต่อสภาพทางการเมือง ของไทยเรา

3. ในช่วงปี 2513 - 2516 การรวมกลุ่มของ เอกชนในรูปของ กลุ่มสมาคมส่วนใหญ่แล้ว มีลักษณะ เป็น เพียงกลุ่มที่พบปะสังสรรค์กันในหมู่นักชั้น หรืออาชีพเดียวกันมากกว่า ไม่มีนโยบายที่จะเขาไปมีบทบาทในทางการเมือง เพราะขาดเอกภาพในการจัดองค์การและพระราชบัญญัติจัดตั้งสมาคมยังไม่ยอม ให้สมาคมต่าง ๆ มีบทบาทในทางการเมือง¹

4. การรัฐประหาร การกบฏ ความวุ่นวายต่าง ๆ ส่วนมาก เกิดจากการแตกแยกภายในชนชั้นกลุ่มผู้ปกครอง ซึ่งสืบเนื่องมาจากการแย่ง อำนาจ โดยต่างหาเหตุผลเท่าที่จะหาได้มาอ้าง เช่น ความมั่นคงภายในประเทศ เศรษฐกิจตกต่ำ ใจราษฎรชุกชุม เป็นต้น จึง เป็นความวุ่นวายในกลุ่ม ผู้ปกครอง เพียงกลุ่มเดียว ส่วนประชาชนส่วนใหญ่ไม่รู้เรื่องควย และไม่สนใจ ว่าใครจะมาปกครอง ขอเพียงให้อยู่เย็นเป็นสุข ปราศจากใจราษฎรชุกชุม มีงานทำ การรัฐประหารทุกครั้งจึงไม่ได้รับการต่อต้านจากประชาชน คนไทย กลุ่มไหนคอยถักคานรัฐมาดอยู่เสมอก็จะถูกยกย่องเชิดชวหากบฏ หรือมีการกระทำ อัน เป็นคอมมิวนิสต์.

¹ ชาญุณี วัชรบุคค "บทบาทของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยกับ การพัฒนาการเมืองไทย" หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2518, หน้า 8.

5. บทบาทของกลุ่มต่าง ๆ ที่จะครองหรือรักษาสิทธิของตนเอง จะขึ้นกับกลุ่มทหาร ถ้ากลุ่มทหารมีความประสงค์จะให้เสรีภาพหรือดูสถานการณ์ บีบบังคับ สมัยนั้นยุคนั้นประชาชนจะมีเสรีภาพมาก กลุ่มต่าง ๆ ก็จะมีบทบาทเพิ่มขึ้นตามไปด้วย แต่หากกลุ่มทหารปกครองด้วยความเด็ดขาดกลุ่มต่าง ๆ ก็จะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาล แต่หลังจากปี 2515 กลุ่มนิสิตนักศึกษาเริ่มกลายเป็นกลุ่มอิทธิพล สามารถรวมพลังนิสิตนักศึกษาประชาชนได้ กลุ่มทหารจึงได้รับการต่อต้านจากศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ๆ และประชาชน

6. บางยุคบางสมัยสถาบันรัฐสภา เป็นเพียงสถาบันที่แสดงว่าประเทศไทยมีประชาธิปไตยเท่านั้น เพราะตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาผู้นำทางการเมืองของไทยไม่ยอมเปิดโอกาสให้มีระบอบประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ และสส.บางคนไม่ได้พยายามทำหน้าที่ของตนในฐานะผู้แทนราษฎร มักถูกซื้อด้วยเงิน ตำแหน่งทางการเมือง สถาบันรัฐสภา จึงมักตกอยู่ภายใต้การครอบงำของฝ่ายบริหาร ซึ่งก็คือกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนตลอดเวลา

(2) สภาพทางการเมืองหลัง 14 ตุลาคม 2516

หลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 บทบาทของกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนต้องลดลงไปอย่างมากมาย ขณะเดียวกัน กลุ่มนิสิตนักศึกษา นักเรียน ได้รับความนิยมนิยมจากประชาชนอย่างสูง เพราะการที่นักศึกษาต่อต้านรัฐบาลซึ่งประชาชนไม่พอใจด้วย จึงเขามามีบทบาทแทนที่ แต่ไม่สามารถเข้ามาดำเนินการบริหารประเทศได้โดยตรงคั้งเช่น กลุ่มทหาร สถาบันกษัตริย์ซึ่งเป็นสถาบันหลักของประเทศ จึงต้องเข้ามาแก้ไขวิกฤตการณ์การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี และแต่งตั้งสมาชิกสมัชชาแห่งชาติเพื่อทำการเลือกสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อให้

สามารถดำเนินการบริหารประเทศต่อไปได้ และเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่กลุ่มนิสิต นักศึกษา นักเรียน ในการแต่งตั้ง คณะรัฐมนตรีจึงมีนักวิชาการและอาจารย์ เข้ามารวมกวย เช่น อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อธิการบดีจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล นายกมล วรรณประภา นายสมภพ โทกระกิจย์ เป็นต้น การแต่งตั้งสมาชิก สมิชชาแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่เลือกบุคคลที่เหมาะสมจากสมาชิกสมิชชาแห่งชาติ จำนวนหนึ่ง เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ก็เช่นกัน ประกอบไปด้วยบุคคล จากหลายกลุ่มหลายอาชีพ นับตั้งแต่ชาวไร่ชาวนา จนถึงนักวิชาการ ครูบาอาจารย์ หรือ ตั้งแต่กรรมกรผู้โช่แรงงานจนถึงพ่อกำนันธุรกิจใหญ่ ๆ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มี 17.72 % ข้าราชการพลเรือน มี 14.87 % ครูอาจารย์ 11.25 % ทหาร 10.99 % นักธุรกิจ 8.7 % สมาชิกสภาจังหวัด 4.43 % สมาชิกสภาเทศบาล 3.41 % เกษตรกร 5.88 % ตำรวจ 3.83 % นักกฎหมายทนายความ 3.10 % ตุลาการ 3.07 % แพทย์ 2.85 % นักหนังสือพิมพ์ 2.77 % นักเขียน ศิลปิน 2.60 % นักธนาคาร 1.83 % นักการเมือง 1.75 % และกรรมกร 1.02 %

รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ให้สิทธิเสรีภาพในการแสดง ความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเต็มที่ ไม่ว่าจะในด้านการเขียน การพิมพ์ การพูด การเกินขอบน เป็นต้น แม้รัฐธรรมนูญการปกครอง พ.ศ. 2514 ซึ่งให้อำนาจแก่ตุลาการตามมาตรา 17 จะยังมีโดยยกเลิกก็ตาม รัฐบาลต้องเผชิญกับปัญหาการเรียกร้องสิทธิต่าง จากทุกอาชีพ เช่น การประท้วงของ กรรมกร ชาวนา นิสิตนักศึกษา ชาวประมง เป็นต้น ซึ่งได้สะสมไว้ในร่าง

¹ สมพร ไชยบาง, เรื่องเดิม, หน้า 15 - 17.

เผด็จการของรัฐบาล ชุกก่อน ๆ เป็นเวลา 10 กว่าปี ประจวบกับตลาดรองชีพ
สูงอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีผลจากราคาน้ำมันเพิ่มขึ้น สภาพทางการ เมืองจึงตกอยู่
ภายใต้บรรยากาศแห่งการ เรียกร้องขอความเป็นธรรมทางดาน เศรษฐกิจและ
สังคมจากรัฐบาล นับว่าเป็นการ เปลี่ยนแปลงบรรยากาศทางการ เมืองไปอีก
รูปหนึ่ง ซึ่งต่างกับสภาพทางการ เมืองในปี 2475 ราวชาวกับคำคือ ประชาชน
ในยุคนี้มีความตื่นตัวทางดานการ เมือง ถึงคำสัญญาของนายสนธิ เอกชัย ว่า¹
"ประชาชนตื่นตัวและสนใจการปกครองระบอบประชาธิปไตย มีสิทธิเสรีภาพ
ในการพูด การแสดงความคิดเห็น" และไปไหนมีแต่เฉพาะกลุ่มข้าราชการ
ทหารและพลเรือนเท่านั้น ที่มีอำนาจทางการ เมือง ยังมีกลุ่มนิสิตนักศึกษาคอย
ถ่วงดุลย์อำนาจ กานิยมเกี่ยวกับการยอมรับในความเป็นผู้อำนาจ ความเป็นผู
มีอาวุโสก็เปลี่ยนแปลงไปเช่น มีการเกินขอบขั้วใล้ผู้วาระราชการจังหวัด
นายอำเภอ ผู้นั่งที่กองตำรวจ ครูบาอาจารย์ แมแต่ตำรวจเองก็ยังประท้วง
ผู้นั่งที่บัญชา มีการรวมกลุ่มของประชาชน เพื่อเรียกร้องคุ้มครองผลประโยชน์
ของตนเอง และประชาชน เช่น กลุ่มประชาชนเพื่อประชาธิปไตย สหภาพ
เพื่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กลุ่มส่งเสริมประชาธิปไตย กลุ่มนาวพล
สหพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทย กลุ่มกุสิต 99 คุนยนิทักษ์สิทธิกรแห่ง
ประเทศไทย คุนยนิทักษ์ความมั่นคงแห่งชาติ กระหิงแดง สหพันธ์ชาวนาชาวไร
แห่งประเทศไทย สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย ฯลฯ เป็นต้น

การ เรียกร้องทั้งหมดต่างประ คังกับ เขาหารัฐบาล จึงทำให้รัฐบาล
นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ต้องประ สบกับการแกปัญหาเฉพาะหน้าอัน เป็นปัญหาปลาย
เหตุเรื่อยไป ไม่มีการ เปลี่ยนแปลงระบบ เศรษฐกิจหรือสังคม ส่วนสถานการณ์ปัจจุบัน

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 10, วันที่ 24 มกราคม,

ก็มุ่งที่จะวาง รัฐธรรมนูญให้เสร็จโดยเร็ว และทำหน้าที่ควบคุมรัฐบาลอย่าง
เต็มที่ มีกฎหมายบางฉบับไม่ผ่านสภา เช่น พระราชบัญญัติยกเลิกประกาศคณะ
ปฏิวัติฉบับที่ 53 เพื่อให้สามารถค้าขายกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้
พระราชบัญญัติเพิ่มกาปรัดถนนตัดใ้ได้รับการต่อต้านอย่างมากจนรัฐบาลต้องนำกลับไป
แก้ไขอีกครั้ง, ประกอบกับมี ร.ม.ท.บางคนลาออกจึงทำให้รัฐบาลตกใจ
ลาออกและกลับ เขามายบริหารอีกครั้ง ความไว้วางใจของสภานิติบัญญัติ
ซึ่งก็คงอยู่ในสถานะเดิมคือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น ปัญหาล้มพลาไชย
ปัญหาการยึดทรัพย์จอมพลถนอม กิติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียรและ
พันเอกณรงค์ กิติขจร ปัญหาการเรียกร้องของชาวโรฮาวนา ปัญหาแก้ไขรัฐธรรมนูญ
โดยกำหนดให้ผู้มีสิทธิออกเสียง เลือกตั้งมีอายุ 18 ปี ผู้สมัครรับเลือกตั้งมีอายุ
23 ปี และให้วุฒิสภาทองมาจากการเลือกตั้ง ฯลฯ เป็นต้น และในระหว่างนี้
การแตกแยกทางการเมืองแนวความคิดระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เริ่มเด่นชัดขึ้น

หลังจากการเลือกตั้งในวันที่ 26 มกราคม 2518 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์
ปราโมช ซึ่งสามารถจัดตั้งรัฐบาลขึ้นแทนรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช
ที่ล้มไป กองเผด็จการกับปัญหาการควบคุมเสียงของสหพรรคมิให้แตกแยกเพิ่มขึ้น
ไปอีก รวมทั้งการควบคุมอย่างหนักของพรรคฝ่ายค้านที่พยายามจะล้มรัฐบาล
เพื่อจะโค่นล้มมาตั้งรัฐบาลบาง ขณะเดียวกัน มีการแบ่งแยกออกเป็นฝ่ายซ้าย
ฝ่ายขวา ที่เห็นได้ชัดเจนน เช่น พรรคการเมือง สภาทางการเมืองในสมัยนี้
จึงเป็นการต่อสู้ระหว่างฝ่ายซ้ายกับฝ่ายขวา หรือระหว่างฝ่ายก้าวหน้าที่ต้อง
การเห็นการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมที่จะให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมจาก
สังคมยิ่งขึ้น กับฝ่ายอนุรักษนิยมที่ไม่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย
ฝ่ายซ้าย เช่น กลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มชาวนาชาวไร่บางกลุ่ม กลุ่มกรรมกรบางกลุ่ม
เป็นต้น ฝ่ายขวามีกลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือนเป็นแกนนำ ประกอบด้วย
กลุ่มกระหังแก กลุ่มนาพล กลุ่มช่างคำ กลุ่มพิทักษ์ไทย กลุ่มพิทักษ์ความยุติธรรม
เป็นต้น ปราบกฏาฝ่ายซ้ายต้องประสบกับการต่อต้านอย่างหนักจากฝ่ายขวา

ถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกคอมมิวนิสต์พยายามจะทำลายชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีการชุมนุมผู้นำนักศึกษา ผู้นำชาวนา และอาจารย์ เช่น นายแสง รุ่งนิรันดรกุล นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง นายอินตา ศรีบุญเรือง รองประธานสหพันธ์ ชาวนาชาวไร่บ้านห้วยไซ นายอาจ ชงโต ประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ อำเภอมือง จังหวัดลำพูน นายประเสริฐ โฉมอมฤต ประธานสหพันธ์ชาวนา ชาวนา นายบุญช่วย กิเรกชัย กรรมการสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ นายบุญมา บุญใหญ่ กรรมการสหพันธ์ชาวนาชาวไร่ห้วยไซ นายสนอง บุญโยทยาน อดีตอาจารย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ฯลฯ นอกจากนี้ฝ่ายขวายังใช้เครื่องมือสื่อสาร ปลุกระดมมวลชนอย่างหนัก ชี้ให้เห็นสถานการณ์ของประเทศบ้านไกล เรือรบ เคียง เช่นประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งปกครองโดยระบอบคอมมิวนิสต์ มีแต่ชาวกบฏพวกรุน คนถูกฆาตกรรม จึงทำให้พลังของฝ่ายซ้ายเริ่มอ่อนลง ประชาชนเริ่มไม่ใ้ให้การสนับสนุน ขบวนการที่ถูกละทิ้งว่าเป็นฝ่ายซ้าย เช่น กลุ่มนิสิตนักศึกษา ในระยะหลัง ๆ นี้ ประชาชนไม่ให้การสนับสนุนน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด พลังของฝ่ายขวาซึ่งมีกบฏ ข้าราชการทหารและพลเรือนเป็นแกนนำ จึงเริ่มกลับเข้มแข็งอีกครั้งหนึ่ง ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ก็เริ่มอ่อนกำลังลง สภาพทางการเมืองจึงเริ่มจะกลับเข้าสู่ ยุคเดิม ซึ่งมีผลตอบทบาทของรัฐบาลก็จะกล่าวในบทต่อไป

วิเคราะห์บทบาทของกบฏต่าง ๆ และสภาพทางการเมืองภายหลัง

วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

กลุ่มกรรมกร

ภายหลังวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 มีการนัดหยุดงานมากเป็น ประวัติการณ์ เนื่องจากภาวะการครองชีพสูงขึ้น ประกอบกับใ้รับการสนับสนุน จากกลุ่มนิสิตนักศึกษา และเมื่อกลุ่มหนึ่งทำสำเร็จ กลุ่มอื่น ๆ ก็ถือเป็นตัวอย่าง บางเช่น ในเดือน ต.ค. - ธ.ค. พ.ศ. 2516 มีการนัดหยุดงานถึง 353 ครั้ง

เฉพาะ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2516 มีการนัดหยุดงานถึง 249 ครั้ง ในปี 2517
มีการพิพาทแรงงาน 477 ครั้ง ถึงขั้นนัดหยุดงาน 375 ครั้ง และในปี 2518
มีการพิพาทแรงงาน 460 ครั้ง ถึงขั้นนัดหยุดงาน 241 ครั้ง¹

การประสานงานระหว่างกลุ่มนิสิตนักศึกษาที่กลุ่มกรรมกร ได้เริ่มติดต่อกันมา
ก่อนวันที่ 14 ตุลาคม 2516 แต่ยังไม่กว้างขวาง จนกระทั่งหลังวันที่ 14
ตุลาคม 2516 นักศึกษากลุ่มอิสระต่าง ๆ เข้าไปช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก่
กรรมกรในการต่อสู้กับนายจ้าง เป็นจำนวนมาก และต่างร่วมกันในการชุมนุม
ประท้วง เรียกร้องต่าง ๆ เช่น การประท้วงของกลุ่มกรรมกรโรงงานทอผ้า
ที่ได้รับการสนับสนุนจากศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย สหพันธ์นักศึกษา
เสรีแห่งประเทศไทย ชมรมบัณฑิต ศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย
สหพันธ์นักศึกษาเสรีฯ ศูนย์นักเรียนครู ศูนย์นักศึกษาวิทยาลัยอาชีพ
ชมรมบัณฑิตแห่งประเทศไทย กลุ่มเหล่านี้ได้เดินขบวนมาร่วมชุมนุมในวันที่ 13
กันยายน 2517 ซึ่งเป็นวันที่ฝ่ายพนักงานได้ยื่นคำขาด การนัดหยุดงานของถ
งานบริษัทสแตนคาร์คคาร์ เมนท์ กรรมกรโรงงานกระเบื้องดินเผาอดมนอย
ก็ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนิสิตนักศึกษา การต่อต้านนายทุนต่างชาติ เช่น
บริษัท เหมโก ซึ่ง เหมโกโดยนักศึกษาประชาชน กรรมกรก็ประกาศเข้าร่วมด้วย
การ เรียกร้องให้มีการแก้ไขร่าง รัฐธรรมนูญที่กำลังอยู่ในระหว่างการยกร่าง
เกี่ยวกับข้อจำกัดในการก่อตั้งสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ หรือหมู่คณะอื่น ๆ
ของกลุ่มนิสิตนักศึกษาก็มีผู้นำกรรมกรบางคน เขาร่วมชุมนุมปราศรัยด้วย วลา

¹ สุวิทย์ ยิงวรินทร์, การบริหารแรงงานในประเทศไทย
พ.ศ. 2520, กองวิชาการ, กรมแรงงาน, หน้า 15.

การประสานงานร่วมกันระหว่างนิสิตนักศึกษา กับกลุ่มกรรมกร เหล่านี้ มีผลทำให้พลังกรรมกรก้าว เข้าไปมีบทบาทในทางการเมืองมากขึ้น และมีความ เข้มแข็งสามารถต่อรองกับรัฐบาลได้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ โดยเฉพาะ ในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เมื่อเกิดสหพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทย กลุ่มนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้ก็ยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกลุ่มกรรมกรหัวก้าวหน้ายิ่งขึ้น ถึงขนาดร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติในเดือนธันวาคม 2517 โดยมีนายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ประธานสหพันธ์นักศึกษาเสรีฯ เป็นเลขาธิการศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ นายเทอภุมิ ใจดี เป็น ประธานศูนย์ประสานงานฯ และนายประสิทธิ์ ไชโย เป็นรองประธานศูนย์ ประสานงาน มีการตั้งกลุ่มต่อต้านเผด็จการ เมื่อวันที่ 27 ธ.ค. พ.ศ. 2517¹ โดยมีนายธงชัย วินิจกุล นายชาติชาย จันทชาล² เป็นกรรมการประสาน ฝ่ายนักเรียน นายเกรียงกมล เลาทไพโรจน์ นายเทว โทจิราการ นายประสาร สิ้นสวัสดิ์ เป็นกรรมการประสานฝ่ายนักศึกษา นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล นายเทอภุมิ ใจดี นายพิชัย พิภูลชาว เป็นกรรมการประสาน ฝ่ายแรงงาน และนายพีรพล ศรียะเกษม นายสง เอี่ยม วัชรระนนท์ เป็นกรรมการ ประสานฝ่ายประชาชน

นอกจากจะร่วมมือกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาแล้ว กลุ่มกรรมกรยังประสาน กับกลุ่มผลประโยชน์อื่น เช่น มีการจัดตั้งกลุ่มสามประสาน ประกอบด้วยชาวนา นักศึกษา และกรรมกร ซึ่งมีตัวแทนของสหพันธ์ชาวนาชาวนาไร่แห่งประเทศไทย สหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย และศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 14 มกราคม 2518, หน้า 2.

² ภายหลังถูกลดอับยัติการสาหัส รายละเอียดดู หนังสือพิมพ์ ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 21 ตุลาคม 2518, หน้า 12.

เป็นคณะกรรมการร่วมกัน โดยมีนโยบายที่จะรวมกันต่อสู้ให้เกิดความเป็นธรรม
ขึ้นในสังคม¹ มีการติดต่อกับพรรคการเมืองบางพรรค² (ในสมัยรัฐบาล
ม.ร.ว.ถึกฤทธิ ปราโมช) เพื่อกำเนินการทางการเมือง ต่อสู้กับรัฐบาลอีก
ทางหนึ่งในรัฐสภา เช่น พรรคสังคมนิยม และพรรคประชาธิปไตย เป็นคน
ถึงจะเห็นไควว่าในการเรียกร้องของกรรมกรมักจะมีบรรดาคนผู้นำพรรคการเมือง
ให้การสนับสนุน เขารวมชุมนุมประท้วง บางครั้งถึงปราศรัย³ เช่น
นายนพพร สุวรรณพาณิชย์ นายบุญเย็น วอทอง นายวิรัตน์ กัลลิจิระภาทงษ์
นายไชแสง สุโกใส เป็นคน นายอารมณ พงศ์พงษ์ รองประธานกลุ่มสหภาพ
แรงงานแห่งประเทศไทย ให้สัมภาษณ์ว่า⁴ "ในการประท้วงการขึ้นราคาข้าวสาร
มีคนวงนอกนำผ้าเทนท์ ผ้าโพง เครื่องขยายเสียงและอื่น ๆ มาให้ เช่น
นายวัฒนา เขียววิมล หรือแม่แก่พรรคประชาธิปไตยเอง" นอกจากนี้ผู้นำ
กรรมกรบางคน เช่น นายณรงค์ กิ่ง เต็มทอง⁵ นายอภิ สุวิภาค

¹ ทักษิณ สุวรรณศิลป์, เรื่อง เกม, หน้า 123 หรือ, หนังสือพิมพ์
ประชาชาติ, ฉบับที่ 26 มกราคม 2519.

² เป็นการอาศัยซึ่งกันและกัน พรรคการเมืองก็ต้องให้การสนับสนุน
จากกลุ่มกรรมกร นายสุภชัย มนัสไพญญู เขียนบทความลงหนังสือพิมพ์เรื่อง
"วันกรรมกร" เอาไว้ว่า "เป็นเรื่องแน่นอนที่นักการเมืองทุกฝ่ายจะมุ่งสร้าง
อิทธิพลในกลุ่มกรรมกร" รายละเอียดดู หนังสือพิมพ์ประชาชาติ ฉบับวันที่
29 เมษายน 2518 หน้า 7.

³ ร.ต.ต.อภิชัย สรสิริ, เรื่อง เกม, หน้า 55 และ หน้า 174 - 175.

⁴ จตุรัสรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 28, ลงวันที่ 20 มก. 19, หน้า 15.

⁵ มีการแย่งกันเป็นหัวหน้าพรรคกรรมกร ระหว่างนายณรงค์ กิ่ง เต็มทอง
กับนายทอง เหล่าวานิช รายละเอียดดู หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 7 มก. 18.

นาย วีระศักดิ์ เพชรสิงห์ นาย เวียง อุทัยวรรณ ได้จัดตั้งพรรคกรรมกรขึ้น แต่มิได้รับการสนับสนุนจากกรรมกรเช่นเคย และมีได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรโดยแม่แตคนเดียว ซึ่งต่อมาได้ขอเปิดถอนการจดทะเบียนพรรคกรรมกร ในวันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2518 ¹

อย่างไรก็ตาม ในการเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองนั้นกลุ่มกรรมกรเริ่มแตกแยกทางค่านแนวความคิด พวกหนึ่งหัวก้าวหน้า และต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง อีกพวกหนึ่ง อนุรักษ์นิยมต้องการ การเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ภายใต้กฎเกณฑ์ของกฎหมาย ยิ่งกลุ่มกรรมกรกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งมีการแบ่งแยกกันมากขึ้น มีหลายฝ่ายพยายามเข้าไปแย่งชิงการนำกรรมกรในรูปของสมาคม สหภาพ หรือศูนย์ ผู้ใกล้ชิดกับวงการกรรมกรกล่าวว่า ² "ต่างฝ่ายต่างพยายามเข้ามาช่วงชิงเอาพลังกรรมกรไปเป็นของตนอย่างเต็มที่" หรือ นายอารมณ พงศ์พงษ์ รองประธานกลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย กล่าวว่า ³ "แต่ละคนในคณะกรรมการบริหาร และ คณะมนตรีสหภาพแรงงาน ๆ รู้ดีว่าใครเป็นสายให้กับฝ่ายใด" แต่ที่เห็นชัดก็คือ การแบ่งแยกพลังกรรมกรออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายแรกเป็นพวกอนุรักษ์นิยม เรียกตัวเองว่า "กลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย" ⁴ นำโดย นาย ไพศาล

¹ สยามจดหมายเหตุ บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์, (พระนคร : ไบปรากฎสถานพิมพ์, 2519), หน้า 59.

² จักร์รายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 28, เรื่องเดิม, หน้า 15.

³ เรื่องเดิม, หน้าเดียวกัน.

⁴ ฝ่ายอนุรักษ์นิยมยังมีอีกกลุ่มคือ สภาองค์การแรงงานแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นฝ่ายขวามากกว่ากลุ่มสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย โดยมี นาย สนั่น วงศ์สุธี เป็นเลขาธิการ กรรมกรกลุ่มนี้มีบทบาทน้อยกว่าสหภาพแรงงานและศูนย์ประสานงานกรรมกร ๆ รายละเอียดดู ทัศนีย์ สุวรรณศิลป์, เรื่องเดิม, หน้า

อัครราชบัณฑิต นายสุวิทย์ ระวังษ์ และนายฉันทน์ วงษ์เกตุ ชาติ ยึดถือหลัก
กฎหมายเป็นสำคัญ นายไพศาล อัครราชบัณฑิต ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า¹
"ทางสหภาพฯ ไม่ต้องการความรุนแรงให้เกิดขึ้นในประเทศ" อีกกลุ่มหนึ่ง
เป็นฝ่ายก้าวหน้า คือ ศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ มีนาย เหนงภูมิ ใจใจดี
นายประสิทธิ์ ไซโย และนายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล เป็นผู้นำ มีนโยบาย
ทางสังคมนิยมที่จะแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของกรรมกร มีใ้โดยนายทุนซูดรีด
แรงงาน เราจะเห็นความแตกต่างของทั้งสองได้จากกรณีการจัดงานวันกรรมกรในวันที่
1 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 กลุ่มสหภาพแรงงานฯ มีกำหนดการดังนี้

- ปล่อยขบวนของสหภาพแรงงานต่าง ๆ
- ปล่อยขบวน เช่าสูบริ เวณงานรับการประพรมน้ำพระพุทธมนต์
- ประธานกลุ่มสหภาพแรงงาน กล่าว เป็องาน
- นายกรัฐมนตรีกล่าวคำปราศรัย อธิบัตยกรรมแรงงานมอบวุฒิมัท
และกล่าวปราศรัย
- มีการแสดงดนตรี แข่งขันกีฬา อภิปรายปัญหาแรงงาน

ส่วนกำหนดการของศูนย์ประสานงานกรรมกรแห่งชาติ มีดังนี้

- ผู้แทนกรรมกร ชาวนา นักเรียน และนักศึกษากล่าวสุนทรพจน์
- มีดนตรีกรรมาชน
- มีละครสามประสานและกะวันเพลิง
- อภิปรายแนวทางการต่อสู้ของกรรมกร
- ละคร เรื่อง พายุของกรรมกรพระประแดง และภาพยนต์การต่อสู้
ของกรรมกรต่างประเทศ

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 6 พฤษภาคม 2518, หน้า 12.

จากการกำหนดการทั้งสองเราจะเห็นได้ว่า กลุ่มสหภาพแรงงาน ๗
 จัดงานมีลักษณะเป็นการบันเทิงเสียมากกว่า ส่วนศูนย์ประสานงาน ๗ เป็น
 การปลุกระดมและชักนำการต่อสู้ของกรรมกร นอกจากนี้ ศูนย์ประสานงาน
 กรรมกรแห่งชาติ ยังได้จัดประชุมประสานงานครั้งที่ 1 โดยมีผู้ร่วมประชุม
 จากชวา นา กรรมกร นักเรียน นิสิต นักศึกษา ประมาณ 200 คน มีการ
 ชูปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนว่ามีสาเหตุจากการเอารัดเอาเปรียบ
 ของจักรวรรดินิยมต่างชาติ เพราะฉะนั้นต้องขจัดอิทธิพลของต่างชาติ มีรัฐบาล
 ที่เป็นตัวแทนของประชาชน กรรมกร ชวา นา นักเรียน นิสิตนักศึกษา นาย
 ทุนน้อย นายทุนชาติ ข้าราชการทหาร พลเรือน และตำรวจชั้นผู้น้อย¹
 เป็นต้น แมวว่าภายในกลุ่มกรรมกรจะมีการแตกแยกกันก็เป็นเพียงทางคานแนว
 ความคิดเท่านั้น กลุ่มกรรมกรจึงยังคงมีอิทธิพลอยู่อย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ในทางการเมืองซึ่งมีการต่อสู้กันระหว่างฝ่ายซ้าย
 กับฝ่ายขวา ขบวนการฝ่ายขวา เช่น นวพล ขบวนการปฏิรูปแห่งชาติ
 กระทั่งแดง ฯลฯ จึงพยายามทำลายพลังของฝ่ายซ้ายทุกวิถีทาง จนมี
 คำกล่าวติดปากกันว่า² "ชาวพิฆาตซ้าย" กลุ่มกรรมกร ก็เป็นกลุ่มหนึ่งที่
 ถูกขบวนการฝ่ายขวาพยายามเขาแทรกแซงทำลายอยู่ตลอดเวลา ทำลายภาพพจน์
 ของกรรมกรให้เห็นว่า กรรมกรชอบความรุนแรง เช่น มีการออกข่าวตาม
 หน้าหนังสือพิมพ์ว่า³ "ตำรวจเตรียมรับมือเหตุร้ายวันกรรมกร" มีการลอบฆ่า

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับวันที่ 28 พฤษภาคม 2518,
 หน้า 18.

² หนังสือพิมพ์รวมประชาชาติ, ฉบับวันที่ 21 ตุลาคม 2518, หน้า 6.

³ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 28, ลงวันที่ 15 พฤษภาคม
 2518, หน้า 19, หรือ, หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 25 เมษายน
 2518, หน้า 3.

ผู้นำกรรมกร เช่น นายเทอคมุจิ ใจดี จนได้รับบาดเจ็บ และโจมตีว่าเป็นผู้นิยมคอมมิวนิสต์¹ นอกจากนี้ยังพยายามเข้าแทรกแซงภายในกลุ่มผู้นำกรรมกร จนมีการแตกแยกเป็นหลายสาย เช่น นายสะอาก จันดี คณะมนตรีกลุ่มสหภาพแรงงาน ประธานสหภาพแรงงานมูลนิธิและกาน้ำมันภาคใต้ และเป็นสมาชิกของขบวนการปฏิรูปแห่งชาติ นายมรกต วรรณวงษ์ สมาชิกสหภาพแรงงานกรู นครหลวง นายวิเชียร ศรีวิเชียร สมาชิกสหภาพแรงงานขนส่งสินค้าทางเรือ นายฉัตร ศรีเกษม สมาชิกสหภาพแรงงานสังกะสี เป็นสายหนึ่งของฝ่ายขวาที่ได้รับการสนับสนุนจากพรรคชาติไทย² นายสุวิทย์ ระวิวงศ์ ใกล้เคียงกับนายฉัตร³ "นายสนั่น วงศ์สุวี และนายสะอาก จันดี เป็นกลุ่มที่ต่อต้านกลุ่มก้าวหน้ามาโดยตลอด ซึ่งพวกเขาได้รับแรงสนับสนุนจากกลุ่มนายจ้างและพรรคการเมืองบางพรรค โดยเฉพาะพรรคชาติไทย ผ่านคุณธัญ มนุชรรม นายกสมาคมผู้ประกอบการขนส่ง" นายสุวิทย์ ระวิวงศ์ นายทง เหลลาวณิช สมาชิกสหภาพแรงงานบุรุษรถบัสวี เออร์ นายสุนทร แก้วเนตร สมาชิกสหภาพรศพ. ก็เป็นฝ่ายขวาอีกพวกหนึ่ง นายสุนทร แก้วเนตร เคยประกาศว่า⁴ "การสไตรค์ของกรรมกรที่นำโดยกลุ่มฝ่ายขวา (เช่นพวกเขา) จะไม่มีอันตรายใดๆ แต่ใครก็ตามที่ไม่ใช่ฝ่ายขวา จะต้องได้รับอันตราย" และเคยประกาศต่อต้าน

¹ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, วันที่ 1 ตุลาคม 2518.

² จักรสารรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 28, ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2518, หน้า 16 - 19.

³ จักรสารรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 27, ลงวันที่ 13 มกราคม 2519, หน้า 18.

⁴ จักรสารรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 28, เรื่อง เกม, หน้า 17.

กรรมกรในวันที่ 5 มกราคม 2519 ว่า "คุณประมาณกับพลตรีวิชาชาย สงสาร
ประชาชนเหมือนกัน ท่านต้องการให้ประชาชนชื่อชาวสารราคาถูกลง ท่านต้องการ
จะแก้ไขปัญหานี้ แต่คึกฉักตริง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ กับนายบุญชู" นายประเสริฐ
ทวีสุขสุนทร นายอาหมัก ขามเทศทอง ก็เป็นฝ่ายขวาอีกพวกหนึ่ง² นายไพศาล
ธวัชชัยนันท์ ประธานสหภาพแรงงานฯ นายอารมย์ พงษ์พันธ์ รองประธาน
สหภาพแรงงาน นายอารีย์ ทวีโลก รองประธานสหภาพแรงงานฯ ก็เป็น
อีกพวกหนึ่งที่เป็นฝ่ายกลางและก้าวหน้ามีแนวทางต่อสู้เพื่อปากท้องของประชาชนทั่วไป

สรุปหลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา กลุ่มกรรมกร
เริ่มมีพลังมากขึ้นและกลายเป็นกลุ่มอิทธิพล สามารถปกป้องและรักษาผลประโยชน์
ของกลุ่มตน ควบวิธีการชุมนุมประท้วงทำให้ได้รักษาแรงงานเพิ่มขึ้นอีกเดือนละ
150 - 220 บาท และได้มีการปรับปรุงค่านสวัสดิการ เช่น อาหาร
ที่พัก รถรับ-ส่ง เสื้อผ้าชุดทำงาน และการรักษาพยาบาลที่ดีขึ้นกว่าเดิม
รวมทั้งนายจ้างยังได้ปรับปรุงการบริหารแรงงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์
แรงงานที่เปลี่ยนแปลงไปควย กังการางที่มีดังต่อไปนี้³

1. จักรสารรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 28, ลงวันที่ 15 พฤษภาคม 2518,
หน้า 19.

2. จักรสารรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 27, ลงวันที่ 13 มกราคม 2519,
หน้า 18 - 20.

3. ฝ่ายวิจัยแรงงาน, กองวิชาการและวางแผน, กรมแรงงาน,
กระทรวงมหาดไทย.

ตารางที่ 3

แสดงขอเรียกครองของกรรมการคนนายจ้าง

ขอเรียกครอง	ร้อยละของจำนวนกรรมการพิพาทแรงงานที่เกิดขึ้น		
	2516	2517	2518
	100	100	100
- ค่าจ้างภาคแรงงาน	39.2	25.5	42.6
- สวัสดิการต่าง ๆ	2.3	6.1	25.7
- การปรับปรุงการบริหาร งานของนายจ้าง	19.3	45	22.9
- อื่น ๆ	39.2	23.4	8.8

โดยเฉพาะหลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ ในปี 2518 แทนประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 103 ยิ่งทำให้พลังของกลุ่มกรรมกรเข้มแข็งยิ่งขึ้นไปอีก มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานถึง 185 สหภาพ มีจำนวนสมาชิก 104,031 คน¹ และมีบางสหภาพยังไ้มารวมกันจัดตั้งเป็นสหภาพแรงงานแห่งประเทศไทย ทำให้พลังกรรมกรก้าวเข้ามามีบทบาทในทางการเมือง ร่วมกับนิสิตนักศึกษาต่อต้านความไม่ชอบธรรมภายในสังคม ต่อต้านนายทุนต่างชาติ ช่วยเหลือชาวบ้านเรียกร้องความเป็นธรรม นอกจากนี้ยังมีใคร่เขารวมสนับสนุน

¹ สุวิทย์ ยี่งวรพันธ์, เรื่อง เกม, หน้า 27.

พรรคการเมือง ทั้งพรรคฝ่ายค้าน และรัฐบาล ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.ถึกฤทธิ์ ปราโมช เพื่อเป็นการ เสริมสร้างพลังของ พรรคการเมืองอื่นภายในรัฐสภา โภภ เฉพาะสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนมีการจัดตั้งพรรคการเมืองคือ พรรคกรรมกรขึ้น เพื่อเป็นปาก เป็นเสียงแทนกลุ่มกรรมกร แต่ต้องประสบกับความล้มเหลว เพราะบุคคลที่ตั้งพรรคกรรมกรขึ้นมาหวังผลประโยชน์ทางการเมืองของตัว เองมากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่มกรรมกร จึงไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้นำกลุ่มกรรมกร และกรรมกรทั้งหลาย

มีข้อสงสัย เกกว่า การ เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองของกลุ่มกรรมกรนั้น ผู้ที่มีบทบาทมาก คือ รัศมีชนชั้นผู้นำกรรมกร ส่วนกรรมกรส่วนใหญ่มักจะเป็น เพียงผู้ตาม ฉะนั้น เมื่อมองอีกแง่หนึ่งกรรมกรส่วนใหญ่จึงอาจกลายเป็นเครื่องมือทางการเมือง เราจะพบว่า การ เรียกร้องหรือประท้วงจะ เกิดจากระดับผู้นำเป็นผู้ เริ่มก่อน แล้วพยายามชักชวน ปลุกกระดม ทำให้กรรมกรส่วนใหญ่เขารวมมิใช่เกิดจากกรรมกรเอง เพราะกรรมกรส่วนใหญ่ แม้ใน ระยะเวลาหลัง 14 ตุลาคม 2516 จะมีความตื่นตัวทางการเมืองจากการเห็น ตัวอย่างการกระทำของนิสิตนักศึกษาก็ตาม แต่ก็ยังไม่ค่อยสนใจสมัคร เขาเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน เนื่องจากไม่เข้าใจในหลักการของระบบสหภาพแรงงาน และประโยชน์ที่จะได้รับจากสหภาพแรงงาน กลัวเสียเงินและนายจ้างไล่ออกจากงาน¹ เช่น นายปิยศักดิ์ รัชชลา คนงานโรงงานเจริญอุตสาหกรรมจักรกลจำกัด ออมนอย สมุทรสาคร ให้สัมภาษณ์ว่า² "คนงานแห่งนี้กว่า 100 คน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกและกรรมการสหภาพแรงงานโลหะและจักรกลแห่งชาติ

¹ ร.ศ.ต.อภิรักษ์ สรสิริ, เรื่อง เกม, หน้า ง.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ลงวันที่ 12 มีนาคม 2519,

ทำให้นายจ้างไม่พอใจจึงหาทางกลั่นแกล้งบีบบังคับคนงานตลอดมา โดยให้ออก
ทีละคนจนเหลือแค่ 30 คน" นอกจากนี้ผู้นำกรรมกรก็หาได้เกิดจากระบบ
ของสหภาพแรงงานหรือจากความสามารถ เพื่อให้กรรมกรทั่วไปยอมรับ
แต่เกิดจากบุคคลิกส่วนตัว การพูด โดยอาศัยเหตุการณ์และโอกาสอำนวย
มากกว่า¹ ดังนั้น แม้ว่า กลุ่มกรรมกรจะเป็นกลุ่มอิทธิพล แต่การรวมกลุ่ม
กันยังขาดความเหนียวแน่น มีการแตกแยกกันเป็นสาย ๆ ทั้งไม่สามารถ
ดำเนินการผลักดันนโยบายของรัฐเกี่ยวกับแรงงานทางระบบรัฐสภา โดยผ่าน
พรรคการเมืองได้ จึงมักจะใช้วิธีการเดินขบวนประท้วงและชุมนุมตบธงกับ
รัฐบาลอันเป็นการเรียกร้องโดยตรง ซึ่งคล้ายกับว่า เป็นการไขกฏหมู่
บีบบังคับ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาของกลุ่มกรรมกรในระดับนี้ก็น่าจะเป็นที่
พอใจ เพราะอาจถือได้ว่าเป็นรากฐานต่อไปในอนาคต

กลุ่มชาวไร่ชาวนา นับเป็นครั้งแรกที่กลุ่มชาวไร่ชาวนาได้เริ่ม
เข้ามามีสิทธิของตัวเอง ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมากลุ่มชาวไร่ชาวนาเป็น
กลุ่มหนึ่งเฉยในทางการเมืองอย่างมาก คำนี้แต่เรื่องปากเรื่องท้องของตนเอง
เป็นสำคัญ แต่หลังจาก วันที่ 14 ตุลาคม 2516 โดยการกระตุ้นเตือนของ
กลุ่มนิสิตนักศึกษา เช่น การออกไปค่ายอาสาสมัครพัฒนาชนบท การไปเผยแพร่
ประชาธิปไตยในโครงการกลับสู่ชนบท หรือจากการกระทำต่าง ๆ ของกลุ่ม
นิสิตนักศึกษา จึงทำให้ชาวไร่ชาวนาเริ่มเข้าใจถึงสิทธิของตัวเอง และความ
เสียเปรียบในทางสังคมที่ตัวเองได้รับอยู่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ให้สัมภาษณ์
หนังสือพิมพ์ว่า² "การเคลื่อนไหวของชาวนารู้สึกว่าจะมีขบวนการอะไรสนับสนุน

¹ พอ.ชาญชัย งามโกมุท, เรื่องเดิม, หน้า 160.

² หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 29 มิถุนายน 2517, หน้า 12.

อยู่เบื้องหลัง" หรืออีกตอนหนึ่งว่า **"ชาวนาสวนใหญ่ไม่ไถพยุพคือนักศึกษา"** ชาวนาจากจังหวัดต่าง ๆ เช่น พิบูลย์โลก นครสวรรค์ เพชรบูรณ์ อ่างทอง สุโขทัย มหาสารคาม ชัยนาท ฯลฯ ไถเข้ามารองเรียนต่อรัฐบาลขอให้ช่วยเหลือไถดอนที่กินเกินจากนายทุน **ปัญหา**นี้ฉนั้น กาเขานา การประกันราคาข้าวหรือสินค้าทาง เกษตรกรรม การจัดหาปุ๋ย รัฐบาลโดยเฉพาะในสมัยนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ต้องตอบสนอง โภชนาภัณฑ์ของคณะรัฐมนตรีให้พยุพราคาข้าวเปลือกให้เป็นธรรม จะสนับสนุนสหกรณ์การ เกษตรและกลุ่มชาวนาให้ดำเนินการซื้อข้าว เปลือกจากชาวนาโดยรัฐบาลจะช่วยเหลือให้เงินกู้ระยะยาว จะพิจารณาพระราชบัญญัติจัดการปฏิรูปที่ดิน เพื่อการ เกษตร ให้เกษตรกรได้เป็นเจ้าของที่ดินทั่วประเทศ² นอกจากนี้ยังมีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบและ **ประ**นี้ ประถมหนึ่งสิ้นชาวนา (ก.สส) มีการประกาศใช้ ม. 17 เพื่อแก้ไขปัญหาของชาวนาชาวไร่ให้ไถทำนาทำไร่ทันในฤดูกาลเพาะปลูก มีพระราชบัญญัติกา เขานาฉบับใหม่ที่มีผลให้ความยุติธรรมแก่ชาวไร่ชาวนามากขึ้นในการเขานา มีการออกพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดินในวันที่ 6 มีนาคม 2518 เพื่อให้ชาวนาชาวไร่ไถมีที่ดินเป็นของตนเอง แม่แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ บริจาคที่ดินให้รัฐบาลนำไปปฏิรูปที่ดินนั้นเป็นหมื่น ๆ ไร่ เพื่อจัดสรรให้แก่เกษตรกร

ผลจากการที่รัฐบาลให้ความสนใจแก้ปัญหาของชาวไร่ชาวนามาก ถึงกับใช้ ม.17 เขารวบในการแก้ไขปัญหานี้ เป็นการแสดงให้เห็นว่าพลังของชาวไร่ชาวนามีความเข้มแข็งกว่าเกินมาก แต่การช่วยเหลือของรัฐบาล นายสัญญา ธรรมศักดิ์ มีข้อสงสัย เกิดว่า เป็นการแก้ปัญหามาเฉพาะหน้า เพื่อ

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 4 พฤษภาคม 2518, หน้า 1.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 10, ลงวันที่ 18 มีนาคม 2517.

โทษหมกบังคุกคามการเรียกร้อง จึงไม่ก่อให้เกิดปัญหาของชาวไรชวานาตกลง แม้จะ
 คัดสินใจใช้ ม.17 ก็ตามแต่ก็ไม่ไฉน¹ เพราะปัญหาที่กองการการชุกราก
 ถอนโค่น

จากการประสานงานระหว่างกลุ่มชาวไรชวานากับกลุ่มนิสิตนักศึกษา
 และกลุ่มกรรมกร เช่น เขารวมฉลองในวันกรรมกร 1 พฤษภาคม 2518 โดย
 ส่งตัวแทนเขารวมประชุม ประสานงานครั้งที่ 1 ที่ศูนย์ประสานงานกรรมกร
 แห่งชาติจักขิน การสนับสนุนในการประท้วงของชาวไรชวานา จึงทำให้กลุ่มชาวไร
 ชวานาตกลงมองว่าเป็นพวกฝ่ายซ้าย พลังของกลุ่มชาวไรชวานาจึงประสบกับ
 การต่อต้านจากขบวนการของฝ่ายขวาอย่างหนัก โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาล
 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เช่น ชาวไรชวานาจาก 23 จังหวัด มาทวงขอร้องเรียน
 ที่ยื่นไว้ในวันที่ 30 เมษายน 2518 จากรัฐบาล ที่เรียกร้องให้รัฐบาลหาที่
 ทำกิน และเรียกที่นาที่ถูกฉ้อโกงโดยนายทุนคืน โดยให้ตั้งคณะกรรมการ
 ประกอบด้วยชาวไร นักศึกษา และข้าราชการ แต่รัฐบาลปฏิเสธขอเรียกร้อง
 ของชาวไรโดยสิ้นเชิง โดยอ้างว่าไม่อาจจะบรรจุเรื่อง เขาสภาไค²
 การประท้วงของชาวไรชวานาในวันที่ 11 เมษายน 2518 ที่จังหวัดลำปาง เรื่องที่
 กำนันถูกนายทุนเรียกขังก็ได้รับทราบต่อต้านและปะทะกัน มีการฉายสังหาร
 ผู้นำกลุ่มชาวไรชวานา³ เช่น นายอาจ ชงโต ประธานสหพันธ์ชาวไร
 ชาวไร อำเภอมือง จังหวัดลำพูน นายสม จันทร์แดง ชาวไรจังหวัด
 เชียงใหม่ นายฉึก เปื่องมาหลา ผู้นำชาวไรและกรรมกรสหพันธ์ชาวไร

¹ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ลงวันที่ 24 - 9 มิถุนายน 2517.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 78, ลงวันที่ 25 พฤษภาคม
 2518, หน้า 18.

³ จักรสารรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 4, ลงวันที่ 5 สิงหาคม 2518, หน้า 16.

ชาวไร่ อำเภอหางฉกร จังหวัดลำปาง นายประเสริฐ ไฉมอมฤก
 ประธานสหพันธ์ชาวไร่ชาวนา นายบุญช่วย กิเรกชัย กรรมการสหพันธ์
 ชาวนาชาวไร่ นายบุญหา ปัญโญ กรรมการสหพันธ์ชาวนาชาวไร่บ้านห้วยไซ
 นายอินตา ศรีบุญเรือง รองประธานสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย
 หลังของกลุ่มชาวนาชาวไร่จึงอ่อนลงตามลำดับ แม้จะมีการประสานงานกับ
 กลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ หรือมีสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทยเป็นจุด
 ศูนย์รวมก็ตาม เพราะชาวนาชาวไร่ส่วนใหญ่ยังคงคำนึงถึง เรื่องปาก เรื่องท้อง
 ของตนเอง ถึงผลจากการประเมินผลโครงการกลับสู่ชนบทของนิสิตนักศึกษา
 ปรากฏว่า ชาวนาตามชนบทซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวนาชาวไร่มีความตื่นตัวใน
 ทางการ เมืองแต่ไม่ได้ให้ความสนใจต่อการ เผยแพร่ประชาธิปไตยของนิสิต
 นักศึกษามากนัก เพราะคำนึงถึง เรื่องการดำรงชีพ¹ มากกว่า

สรุป หลังจากวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 กลุ่มชาวนาชาวไร่เริ่มมีความ
 ตื่นตัวในทางการ เมืองมากขึ้น มีการรวมตัวกัน เป็นกลุ่ม เป็นก้อน เพื่อ เรียกร้อง
 และรักษาสิทธิของตนเอง เช่น มีการก่อตั้งสหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย
 เป็นต้น ประกอบกับรัฐบาลไคมอง เห็นถึงความสำคัญของปัญหาชาวนาชาวไร่
 จึงพยายามให้ความช่วยเหลือ เช่น ในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์
 มีพระราชบัญญัติปฏิรูปที่ดิน พระราชบัญญัติค่าเช่านา ทั้งคณะกรรมการตรวจสอบ
 และประเมินประเมินหนี้สินชาวนา (ก.ส.ส.) ประกาศใช้ ม.17 ของธรรมนูญ
 การปกครอง พ.ศ. 2514 เพื่อแก้ไขปัญหชาวนาชาวไร่ ตั้งแต่วันที่ 14
 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ถึงวันที่ 25 มิถุนายน 2517 มีชาวนาชาวไร่มา
 ร้องเรียน 4537 ราย รัฐบาลให้การช่วยเหลือโดยสอบปากคำผู้ร้อง
 2900 ราย เรียกกู้หนี้ไกลเกลี้ย 1712 ราย และจัดให้เขาที่นาแล้ว

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 24, ลงวันที่

2 พฤษภาคม 2517, หน้า 13.

118 ราย¹ รัฐบาลม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ก็เป็นนโยบายที่จะปฏิรูปที่ดิน เพื่อจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกรชาวนาชาวนาไร รัฐบาลม.ร.ว.ตึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ให้การช่วยเหลือชาวนาชาวนาไร โดย² ลกหนีให้ 2250 ราย เป็นเงิน 20 ล้านเศษ โฉดตอนที่กินหรือซื้อกิน 3799 ราย เป็นเงิน 93 ล้านบาทเศษ เนื้อที่ประมาณ 101,379 ไร่ ให้เจ้าของที่ดินยอมให้ชาวนาเช่าตามเดิม 3748 ราย เนื้อที่ 105,007 ไร่ มีการตั้งคณะกรรมการบริหารการช่วยเหลือชาวนาชาวนาไร (กชน.) เพื่อช่วยเหลือชาวนาชาวนาไรที่เป็นปัญหาเร่งด่วน กรณีพิพาทเกี่ยวกับที่ดินและกรรมสิทธิ์ที่ดิน จัดหาที่ดินทำกิน จัดหาสินเชื่อ การเกษตร และงบประมาณ จัดหาเงินให้ธนาคาร เพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้ได้เงินหมุนเวียนสำหรับช่วยเหลือชาวนาชาวนาไร มีการยกพระราชบัญญัติประนอมหนี้เกษตรกร เพื่อใช้เป็นมาตรการสอบสวนการสูญเสียที่ดิน หรือตก เป็นลูกหนี้อย่างไม่เป็นธรรม ยกวางจัดตั้งศาลเกษตรและวิธีพิจารณาคดี เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การรวมตัวจัดตั้ง เป็นกลุ่มของชาวนาชาวนา เป็น การกระทำของชาวนาหัวก้าวหน้าบางคนและยังขาดประสบการณ์ในการจัด องค์การ ทั้งต้องเผชิญกับการต่อต้านจากขบวนการฝ่ายขวา มีการลอบสังหาร ผู้นำชาวนาชาวนาบางคน จึงทำให้บทบาทของกลุ่มนี้ค่อย ๆ ลดลง โดยเฉพาะ กลุ่มชาวนาชาวนา มีปากเสียงหรือตัวแทนของตนเองในรัฐสภาน้อยไป เพียงพอที่จะไขข้อสงสัยหรือถ่วงถามกับรัฐบาล³

¹ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ฉบับวันที่ 25 มิถุนายน 2517.

² สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา, รายงานการประมุขสภาผู้แทนราษฎร สามัญ สมัย 2 วันที่ 28 สิงหาคม 2518, หน้า 53 - 68.

³ ปีศาจบางคนให้ความสนใจในปัญหาของชาวนาชาวนา โดยการตั้ง กระตุกถามและ เสนอร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวกับปัญหานี้.

กุ่มหนึ่งสื่อพิมพ์

เป็นกุ่มหนึ่งที่ไ้รับเสรีภาพและใช้เสรีภาพอย่างกว้างขวาง
 ทั้ง ๆ ที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 17 เกี่ยวกับการห้ามออกหนังสือพิมพ์
 และพระราชบัญญัติป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ยังมีโทษเล็กน้อย มีการ
 ยอหน้าให้ออกหนังสือพิมพ์เป็นจำนวนมาก เฉพาะในกรุงเทพฯ มีหนังสือพิมพ์
 รายวันถึง 138 ฉบับ รายสัปดาห์ 230 ฉบับ รายบ้กั 50 ฉบับ
 รายเดือนและอื่น ๆ อีก 364 ฉบับ¹ หนังสือพิมพ์หลังจากวันที่ 14 ตุลาคม
 2516 จึงกลายเป็นพลังหนึ่งที่มีอิทธิพลมากต่อการชักจูงแนวความคิดของ
 ประชาชน และรัฐบาล ทำให้รัฐบาลต้องระมัดระวังในการบริหารราชการ
 แขนงอื่น เพราะหนังสือพิมพ์เปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนมติของประชาชน
 ทำให้รัฐบาลต้องตอบสนองต่อการเสนอข่าวต่าง ๆ เช่น กรณีฆ่าเพื่อน อส.
 8 ศพ ที่จังหวัดร้อยเอ็ด² ซึ่งรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ไม่เอาใจใส่ที่จะ
 เอาผู้ที่พัวพันมากำเนินคดี หนังสือพิมพ์ก็ยังยื่นกรณ เสนอข่าวจนรัฐบาล
 นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ต้องรื้อฟื้นเรื่องราวขึ้นมาใหม่ และฟ้องรองนายประมุข
 ศรีธาติพิทย์ อธิบดีผู้อาราชการจังหวัดร้อยเอ็ด พ.ต.ท.ปราชญ์ สุวรรณาคม
 และ ร.ต.อ.สมุหฺร วิเศษโมรา ในข้อหาปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่
 โดยมิชอบ ปักบ้งการตายของ อ.ส.ซึ่งถูกฆ่าโดยนายเซ่ง ปรีชาญาณ ซึ่งเป็น
 คนสนิทของนายประมุข ศรีธาติพิทย์ หรือ กรณีการโจมตีวิทยุแห่งประเทศไทยของ

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 24, ลงวันที่ 2
 พฤษภาคม 2517, หน้า 43.

² นายเซ่ง ปรีชาญาณ ซึ่งเป็นคนสนิทของอธิบดีผู้อาราชการจังหวัด
 ร้อยเอ็ด (นายประมุข ศรีธาติพิทย์) ใ้ยิงอ.ส.ตาย ต่อมาเพื่อนของอ.ส.ที่ถูก
 ยิงตาย ซึ่ง เห็นเหตุการณ์โดยตลอดเกิดความหวาดกลัวจึงฆ่าตัวตายพร้อมควย
 กรอบกรว้รวมเป็น 8 ศพ.

จอมพลถนอม กิติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพล.อ.ณรงค์ กิติขจร
 ทำใ้สหภาพนิสิตบัญญัติออกกฎหมายบังคับกับให้รัฐบาลไซ ม.17 รับผิดชอบสินของ
 บุคคลดังกล่าว ซึ่งต่อมารัฐบาลจึงตัดหน้าไซ ม.17 เสียก่อน เป็นคน จึงนับว่า
 หนังสือพิมพ์ในช่วงนี้มีอิทธิพลสูงมากขึ้น และกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลที่สำคัญ
 อีกกลุ่มหนึ่ง

หลังจากประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2517 เสรีภาพของหนังสือพิมพ์
 ก็ถูกรับรองไว้ใน ม.40 ซึ่งกำหนดไว้ว่า

"บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ และการโฆษณา
 การเปิดโรงพิมพ์ หรือห้ามทำการพิมพ์ เพื่อบันทึกเสรีภาพตามมาตรานี้
 นี้ จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปิดโรงพิมพ์หรือห้าม
 ทำการพิมพ์
 การเสนอให้เรื่องหรือขูดขวานในหนังสือพิมพ์ไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจ
 กอนโฆษณาจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะกระทำในระหว่างที่ประเทศอยู่
 ในภาวะการรบหรือสงคราม หรือในระหว่างเวลาที่มีประกาศสถานการณ์
 ฉุกเฉิน หรือประกาศกฎอัยการศึก แต่ทั้งนี้ต้องกระทำโดย
 อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งได้ตราขึ้นตามความใน
 วรคสอง "

ตามมาตรานี้เป็นการบ่งไว้ชัดเจนว่า หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพอย่าง
 เต็มที่ที่จะเสนอข่าวและวิพากษ์วิจารณ์ นับว่าเป็นยุคที่ได้เสรีภาพกับหนังสือ
 พิมพ์อย่างมาก ฉะนั้น หนังสือพิมพ์จึงวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานและนโยบาย
 ของรัฐบาลได้มากขึ้น โดยไม่คงกลัวถูกปิด และออกหนังสือพิมพ์ใหม่ได้
 บางฉบับก็กระตุกให้ประชาชนหันมาสนใจต่อการเมือง เช่น ประชาธิปไตย
 ประชาชาติ เสียงใหม่ อธิปไตย จัตุรัส มหารามฎูร์ เป็นต้น แยกกลุ่ม
 หนังสือพิมพ์ก็เหมือน เช่นกลุ่มอื่น มีการแตกแยกทางค่านิยมความคิด มีการ
 แบ่ง เป็นหนังสือพิมพ์ฝ่ายชาย หนังสือพิมพ์ฝ่ายขวา ซึ่งเป็นลักษณะใหม่ของ
 หนังสือพิมพ์ในยุคนี้

อย่างไรก็ตามหนังสือพิมพ์ยัง เป็นสถาบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ระบบการทำงานของหนังสือพิมพ์ ยังคง เป็นแบบเก่า หนังสือพิมพ์บางฉบับยัง ถือว่าตัวเอง เป็นผู้หนึ่งรัฐกินฟ้า และศักดิ์สิทธิ์โดยไสยสามัญสำนึก¹ ในคอลัมน์วิจารณ์มีการคาโงย เสรีมากกว่าวิจารณ์ เสนอภาพประกอบที่มุ่งความสนใจทางเพศ หรือมีตลกตางเพศ เช่น หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ คอลัมน์หงษ์รอน มังกรร่า หรือดาวสยาม คอลัมน์ ยีนน้อยยิมใหญ่² เสนอข่าว เสียดสี ถากถาง กระแนะกระแหนตัวบุคคล ไร้อรรถาธิบายไม่เหมาะสม พาดหัวข่าวตาง ๆ อันกระเทียกไปในทำนองกระหายเลือดหรือมีความกั้น เตนหวากเสียว ทำให้มีการมองหนังสือพิมพ์ว่า เป็นสื่อของการทำลายมากกว่าสร้างสรรค์ จนกระทั่งสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยต้องออกแถลงการณ์วิงวอนให้หนังสือพิมพ์ตระหนักถึงผลร้ายที่จะ เกิดจากการไร้อรรถาธิบายและด้อยค่าในสุภาพสองแวงสองคุม หยาบกาย และลงละเมิดเขาไปถึง เรื่องส่วนตัวของผู้อื่น³

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 9, ลงวันที่ 10 - 17 มกราคม 2517, หน้า 46 - 47.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 81, ลงวันที่ 5 มิถุนายน 2518, หน้า 50.

³ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 52, ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2517.

จากการเสนอข่าวโดยไม่พยายามวิเคราะห์แยกแยะเช่นนี้ทำให้ประชาชนมองสภาพของสังคมไม่ถูกต้อง เช่น หนังสือพิมพ์ดาวสยาม ฉบับวันที่ 26 พฤษภาคม 2517 ลงข่าวเสียดสีบุคคลในคณะรัฐมนตรี นาย สัญญา ชรรณศักดิ์ หรือ หนังสือพิมพ์รายวันบันเทิงเสนอข่าวบิดเบือนและเป็นเท็จ โดยการใส่โคลงและกล่าวหาบุคคลอื่น¹ ปรากฏว่า จากการสำรวจผู้อ่านหนังสือพิมพ์ถึง 37.8 % เห็นว่าหนังสือพิมพ์ยังมีความประพฤติไม่ดี ไขปากกาหาเงินสร้างอิทธิพล ขอบไปยุ่งเรื่องส่วนตัวของบุคคลอื่น² แต่ก็มีหนังสือพิมพ์บางฉบับที่พยายามเสนอข่าวที่เป็นจริง วิเคราะห์แยกแยะผลดีผลเสียและชักจูงให้ประชาชนเขามามีส่วนร่วมในทางการเมืองดังที่กล่าวมาแล้ว

สำหรับการรวมกลุ่มของหนังสือพิมพ์เป็นสมาคมต่าง ๆ เช่น สมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมนักข่าวแห่งประเทศไทย สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สมาคมผู้สื่อข่าวส่วนภูมิภาค สมาคมหนังสือพิมพ์ส่วนภูมิภาค ก็ไม่มีบทบาทอะไรมากนักในการที่จะควบคุมบรรดาหนังสือพิมพ์และนักหนังสือพิมพ์ เพื่อใหกลุ่มของตนกลายเป็นกลุ่มผลักดันที่เข้มแข็ง เพราะหนังสือพิมพ์ทั้งหลายไม่มีความศรัทธาต่อสมาคมเท่าที่ควร³ การให้ความร่วมมือกับสมาคมจึงมีน้อย เกินไป

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับวันที่ 20, ลงวันที่ 4 เมษายน 2517, หน้า 46.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 32, ลงวันที่ 27 มิถุนายน 2517, หน้า 28.

³ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 16, ลงวันที่ 7 มีนาคม 2517, หน้า 46.

แต่ละฉบับต่างก็ถือความเป็นอิสระของคนเป็นสำคัญ พร้อมทั้งจะไม่รวมกับ
สมาคมเมื่อไรก็ได้ โดยเฉพาะเมื่อมีการขัดแย้งกันขึ้นภายในสมาคม ก็จะไป
รวมกลุ่มกันตั้งสมาคมใหม่ สมาคมของหนังสือพิมพ์จึงมีการรวมตัวกันอย่าง
หลวม ๆ ทำให้หย่อนประสิทธิภาพในการต่อรอง อย่างไรก็ตาม ถ้ามีสิ่งที่มีมา
กระทบต่อผลประโยชน์ของกลุ่มหนังสือพิมพ์ ๆ ก็จะรวมกันต่อสู้เพื่อรักษาผล
ประโยชน์ของตนเอง

สรุป กลุ่มหนังสือพิมพ์ได้รับผลจากเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ไม่น้อย
ส่งผลให้เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ลักษณะการเสนอข่าวมันเหิงหรือไรสาระ
หรือข่าวอาชญากรรมลดลง มีการเสนอข่าวทางการเมืองขึ้นแทน มีบทความ
สารคดีเชิงการเมืองวิเคราะห์แยกแยะให้เหตุผลเพิ่มมากขึ้น นับได้ว่าเป็น
การฉายทอดความรู้ทางการเมืองให้แก่ประชาชนไทย ขณะเดียวกันการ
แตกแยกทางด้านแนวความคิด ก็ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น ระหว่าง
ประชาธิปไตยและประชาธิปไตย กับบ้านเมืองและดาวสยาม เป็นต้น แต่การ
จัดองค์การศูนย์รวมยังคงเปลี่ยนแปลงไปโดยช้า จากความเห็นว่าจะ
รวมพลังเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเองและประชาชน เพราะหนังสือพิมพ์
ส่วนมากต้องไขว่หน้ามากจึงมักตกเป็นเครื่องมือทางการเมืองให้แก่อนัก
และเน้นทางด้านความมากกว่า

---

1 สัมภาษณ์อาจารย์ยุทธวัฒน์ ภัทรานุกัทร, อาจารย์คณะ
นิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 20 พฤษภาคม 2520.
ณ. ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กลุ่มนักเรียน นิสิตนักศึกษา

นักเรียนมีการเคลื่อนไหวมาตั้งแต่กลางปี 2515 โดยการจัดตั้ง
 กลุ่มเยาวชนสยาม และขยายมาร่วมตัว เป็นศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย
 ในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2515¹ มีการเขารวมกิจกรรมกับกลุ่มนิสิตนักศึกษา
 ประท้วงกรณีรัฐบาลจับกุมผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ จำนวน 13 คน จนเกิดเหตุ
 การณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และหลังจากนั้น กลุ่มนักเรียนก็มีความตื่นตัว
 ทางด้านการเมืองมากขึ้น มีการเรียกร้องประชาธิปไตยในโรงเรียน ประท้วง
 ขมิ้น ไทมาย ครูบาอาจารย์ เรียกร้องขอให้ทางโรงเรียนจักสวัสดิการให้
 ดีกว่าเดิม มีการวิพากษ์วิจารณ์หลักสูตรการสอน โดยเฉพาะวิชาวรรณคดีไทย
 เขารวมกับคณะกรรมการแนวร่วมนักเรียน นิสิตนักศึกษาและประชาชน
 จักนิทรศการมหกรรมการเมืองที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ 9 - 13
 ตุลาคม 2517 นักเรียนอาสาจะเดินขบวนขอสิทธิเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย
 และขอยกฐานะเป็นวิทยาลัยให้กำหนดหลักสูตรถึงชั้นปริญญาตรี ชุมมุกามาไทย
 โรงเรียนสวนกุหลาบ—จักนิทรศการสัปดาห์วิจารณ์แบบเรียนวรรณคดีไทย
 ระหว่างวันที่ 24 - 27 มิถุนายน 2517 ศูนย์กลางนักเรียนแห่งประเทศไทย
 จักนิทรศการ "โฉมหน้าการศึกษาฯและหลักสูตร" ที่หอประชุมมหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์ ในวันที่ 18 - 24 มีนาคม 2518 นักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา
 จักนิทรศการและเดินขบวนประท้วง ซี ไอ เอ และสนามมา แสดงให้เห็นว่า
 นักเรียนเริ่มกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำ นับเป็นผลดีต่อระบอบประชาธิปไตย
 รัฐบาลเองก็วางโครงการปลูกประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยให้มีสถานักเรียน
 สภากร และคณะกรรมการนักเรียนขึ้น แมว่าจะให้อำนาจกับอาจารย์ใหญ่

¹ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย, สมานมิตร 17 ฉบับที่ 1
 (กรุงเทพฯ : ไบปรากฎสถานทีพิมพ์, 2517), หน้า 208.

มากที่สุดตาม¹ นับว่าเป็นการรับความตื่นตัวของนักเรียน แต่มีข้อนาสั่ง เกตว่า
นักเรียนตามชนบทยังคง เติบโตขึ้นตัวมากนัก

อย่างไรก็ตามการชักแบ่งระหว่างนักเรียนด้วยกันถึงขั้นไร้อาวุธ
ร้ายแรงทำร้ายซึ่งกันและกันอย่างไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายนาน เมื่อถึง ท่าลาย
ทรัพย์สินของทางราชการและชีวิตของประชาชน เช่นการจลาจลของนักเรียน
เทคนิก กับนักศึกษาเกษตรกรรมจังหวัดลพบุรี จนมีการเผาโรงเรียน การปะทะเบียด
เข้าไปในรถโดยสารของนักเรียนอาชีวะยังผลให้เกิดความ าลา ทำให้ประชาชน
โดยทั่วไปเกิดความเสื่อมศรัทธาและเริ่มไม่พอใจ เมื่อสภาพการณ์เช่นนี้²
จากสถิตินักเรียนที่กั้นระหว่างวันที่ 14 ตุลาคม 2516 - ตุลาคม 2517 มีนักเรียน
ยกพวกเขาทำร้ายกัน 217 ครั้ง ทะเลาะภายในสถานศึกษา 28 ครั้ง
นอกสถานศึกษา 240 ครั้ง และสร้างวามเดือดร้อนทั่ว ๆ ไป 49 ครั้ง³

ส่วนกลุ่มนิสิตนักศึกษาหลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 กลุ่มนิสิต
นักศึกษากลาย เป็นกลุ่มผลักดันหรือกลุ่มอิทธิพลที่มีพลังมากอีกกลุ่มหนึ่ง และมี

¹ ก่อนหน้านั้นโรงเรียนระดับมัธยมจะให้มีการ เลือกตั้งประธาน
นักเรียน และประธานชุมนุมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมของนักเรียน
ภายใต้การควบคุมของอาจารย์ที่ปรึกษา ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1,
ฉบับที่ 43, ลงวันที่ 12 กันยายน 2517, หน้า 44 - 45.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 12, ลงวันที่ 7
กุมภาพันธ์ 2517, หน้า 19 หรือ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 52,
ลงวันที่ 14 พฤศจิกายน 2517, หน้า 11 - 13.

³ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 55, ลงวันที่ 5
ธันวาคม 2517, หน้า 14.

บทบาทมากหลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 โดยเข้าช่วยรัฐบาลอาจารย์
 สัญญา ธรรมศักดิ์ จัดนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมงานกับตำรวจทุกสถานี ๆ ละ
 10 คน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ประชาชนที่ร้ายค่ารวจและป้องกันผู้ร้าย
 ที่อาจแฝงมาในรูปของนักศึกษา ช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจสอบการกักตุน
 สินค้าในท้องถิ่น เก็บของบริษัต่าง ๆ เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2517 ออกเผยแพร่
 ประชาธิปไตยตามหมู่บ้านต่าง ๆ โดยศูนย์ส่งเสริมและเผยแพร่ประชาธิปไตย
 (ศสป.) เป็นต้น อิทธิพลของกลุ่มนิสิตนักศึกษามีต่อรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์
 มีมากจนมีการเรียกรัฐบาลนี้ว่า "รัฐบาลนักศึกษา" หรือ "รัฐบาลนักศึกษา
 จำบัง" เพราะนิสิตนักศึกษาสามารถเข้าถึงตัว นายสัญญา ธรรมศักดิ์
 ไม่ว่าจะโทรศัทพ์หรือไปพบที่บ้าน เช่น ในวันที่ 15 พฤษภาคม 2517
 หลังจากกลับจากพระราชวังไกลกังวลมาถึงกรุง เพชรฯ ก็มีโทรศัพท์ติดต่อ
 และนักใหญ่นักศึกษา 2 คน ไปพบปะกันที่บ้านในวันที่ 16 พฤษภาคม 2517
 นอกจากนี้กลุ่มนิสิตนักศึกษายังได้พยายามขยายบทบาทหรือฐานอำนาจของ
 ตัวเองประสานงานกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ เช่น กลุ่มกรรมกร กลุ่มชาวไร่
 ชาวนา เป็นต้น ช่วยเหลือกรรมกรชาวไร่ชาวนา เรียกร้องสิทธิและ
 ความเป็นธรรมจากรัฐบาล ไก่แก๊ การจัดการน้คหุรงงานของโรงงานทอผ้า
 การน้คหุรงงานของพนักงานโรงแรมสุโขธานี การน้คหุรงงานของกรรมกร
 โรงงานสแตนดาร์ดคาร์แมท การประท้วงของชาวไร่ชาวนาจังหวัดต่าง ๆ
 ให้รัฐบาลช่วยไถ่ถอน จักหาที่ดินทำกินให้ รวมทั้งประท้วงเจ้าของ
 โรงเรียนรามฎูร์ที่ไลครุออก คัดค้านโครงการอ่างเก็บน้ำบางปะอิน
 ประท้วงกรณีขายนารถราย อำเภอมิ่งกาฬ จังหวัดหนองคาย กรณีตั้งแก
 จังหวัดพิจิตร ประท้วงเรื่องแร่แทนโก จังหวัดพิจิตร และขับไล่อุสาหกรรมอเมริกา ฯลฯ

1 ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 28, ลงวันที่ 30

นับว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาที่อพยพมาในทางการ เมืองอย่างมาก ตั้งแต่ วันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นต้นมา แต่ถึงกลุ่มนิสิตนักศึกษามีอิทธิพลหรือบทบาท มากขึ้นเท่าไร ก็ยังมีศัตรูจากกลุ่มที่เสียดลประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น ทำให้ การดำเนินงานของกลุ่มนิสิตนักศึกษาต้องเผชิญกับอุปสรรค และเริ่มเสื่อมพลัง หรืออิทธิพลลงตามลำดับ โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยรัฐบาลม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ประชาชน นิสิตนักศึกษา เริ่มเสื่อมศรัทธาและความเชื่อถือที่มีต่อศูนย์กลาง นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และกลุ่มนิสิตนักศึกษาอื่น ๆ อันเนื่องมาจาก เหตุผลหลายประการ คือ

1. เกิดการแตกแยกทางค่านิยมความภักดีในกลุ่มของนิสิตนักศึกษา ก่อนวันที่ 14 ตุลาคม 2516 นิสิตนักศึกษามากกว่าจะเป็นฝ่ายชายหรือฝ่ายขวา สามารถรวมมือกันได้ เพราะมีจุดร่วมกันต่อต้านรัฐบาลเผด็จการของจอมพล ถนอม กิติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร จึงรวมตัวกันได้โดยง่าย หนาแน่น แต่หลังจากวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ความแตกแยกทางค่านิยม ความภักดีในทางการ เมืองและในการแก้ไขปัญหาสังคม ปรากฏให้เห็น เกนชัง นิสิตนักศึกษาหัวก้าวหน้าเห็นว่า การมีรัฐธรรมนูญยังไม่เพียงพอต่อการ เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจทางการ เมืองและอื่น ๆ กล้วย จึง เขารวมสนับสุนนกรรมกรชาวไร่ชาวนา เพื่อผลประโยชน์ของชนยากจน จัดพิมพ์หนังสือ เผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ ในรูปของการปลุก ระดมมวลชน ชับได้ นายทุนทางชาติ ฐานทัพของประเทศอเมริกา ส่วนนักศึกษานูรีกันนิยม รัฐสภา การต่อสู้ของนิสิตนักศึกษาเป็นการทำลายความสามัคคี ชักคอระ เปียบ กฎหมายบ้าน เมือง เช่น นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ส่วนหนึ่งไม่พอใจ ที่กรรมกรชาวไร่ชาวนามาใช้บริเวณมหาวิทยาลัย เป็นสถานที่พักผ่อนและเฝ้า

หองน้ำ¹ ผลจากการแตกแยกทำให้กลุ่มนิสิตนักศึกษาไม่สามารถรวมพลังได้
 เหมือนก่อน ผู้นำศูนย์นิสิตนักศึกษา บางคนได้ยื่นใบลาออก เช่น นายพีรพล
 ศรีเกษม นายกองกิจการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล
 มีการตั้งกลุ่มของนิสิตนักศึกษาและนักเรียนอื่น ๆ ขึ้นใหม่มากมาย เช่น
 สหพันธ์นักศึกษาเสรีแห่งประเทศไทย กลุ่ม ปช.ปช. กลุ่ม นช.ปช. กลุ่มชมรม
 บัณฑิต ฯลฯ แต่ละกลุ่มต่างก็ดำเนินงานของตนเองอย่างอิสระ มีการประสาน
 งานกันน้อย² เช่น ศูนย์นิสิตนักศึกษา กับสหพันธ์นักศึกษาเสรีฯ ไม่สามารถ
 จะตกลงกันได้ว่าจะสนับสนุนกลุ่มชาวไร่ชาวนาที่ประท้วง ณ หองสนามหลวง
 ไปหรือไม่³ นายสมบัติ อารังชัยวงศ์ เลขาธิการศูนย์นิสิตนักศึกษา
 ให้สัมภาษณ์ว่า⁴ "ความแตกแยกในครั้งนี้มีใจความแตกแยกระหว่างกลุ่ม
 นิสิตนักศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่หากเป็นความแตกแยกระหว่างตัวบุคคล
 ในศูนย์นิสิตนักศึกษา ควบ" นอกจากนี้ ศูนย์นิสิตนักศึกษายังขัดแย้งกัน
 อย่างรุนแรงกับกลุ่มนักเรียนอาชีวะถึงขั้นขอแบ่งสถานที่ทำงานและเงินที่ได้
 รับบริจาคจากประชาชนหลังจากเหตุการณ์ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516⁵

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 37, ลงวันที่ 1
 สิงหาคม 2517, หน้า 20 - 22.

² ตรงข้ามกับกลุ่มชาวราชการทหารและพลเรือนที่มีการรวมตัวกัน
 เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

³ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 30 มิถุนายน 2517.

⁴ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 37, ลงวันที่ 1
 สิงหาคม 2517, หน้า 32.

⁵ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 12 มีนาคม 2519.

เช่น กรณีการประท้วงร่างรัฐธรรมนูญซึ่งคัดสิทธิประชาชนที่มีอายุ 18 ปี ในการออกเสียงเลือกตั้ง อายุ 23 ปี ในการสมัครรับเลือกตั้ง การให้มี 2 สภา และการให้ทหารทางกวาง เขามาหรือส่งอาสาสมัครออกไปรบในทาง แคนโดยไม่ต้องรับการอนุมัติจากรัฐสภาของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา แต่ฝ่าย นักเรียนอาชีวะไม่เห็นด้วย มีการชุมนุมประกาศสนับสนุนให้มีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญอย่างรีบเร่ง และให้สภาที่มีอิสระในการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 5 ตุลาคม 2517¹ หรือมีการต่อต้านประ เทศอเมริกาของศูนย์กลาง นิสิตนักศึกษา ในวันที่ 4 กรกฎาคม 2518 ก็ได้รับการต่อต้านจาก ศูนย์กลางนัก เรียนอาชีวศึกษาแห่งประเทศไทย มีการนำกระ เขาคอกไม้ไป แสดงความขอบคุณที่ประ เทศอเมริกาให้ความช่วยเหลือต่อประเทศไทย² หรือการขับไล่อุสาหกรรมแห่งประเทศไทยที่เซนกัน เป็นต้น

2. กลุ่มนิสิตนักศึกษาดูมองว่าเป็นฝ่ายชาย จึงได้รับการต่อต้าน จากขบวนการฝ่ายขวาและกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์อย่างมาก นายเทอคุณมี ใจก็ ให้สัมภาษณ์ว่า³ "ในระยะหลังนี้กลุ่มนิสิตนักศึกษาเริ่มแตกแยก เห็นใจจากการแสดงออกในขณะนี้มีมีการแบ่ง เป็นพวก เป็นกลุ่มอย่าง เห็นใจซัด จากแถลงการณ์ต่าง ๆ ที่แต่ละฝ่ายประกาศออกมา เป็นไปในทำนองจะ เกิด การแบ่งแยกกันขึ้น สา เหตุสำคัญประการหนึ่ง เพราะระยะนี้มีฝ่ายมุ่งที่จะ ทำลายพลังนิสิตนักศึกษาให้แตกแยก เพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง"

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 47, ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2517, หน้า 8.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 87, ลงวันที่ 17 กรกฎาคม 2518, หน้า 13.

³ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 49, ลงวันที่ 24 ตุลาคม 2517, หน้า 23.

พ.อ.สุกสาย เทพหัสดิน ณ อยุธยา แถลงว่า¹ "การก่อตั้งหน่วยกระต๊องแดง ก็เพราะปฏิบัติการของนักศึกษาซึ่งนำขบวนการโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ระยะเวลา ๓ ปี ได้เปลี่ยนแปลงทิศทางและกองการรวมอำนาจ เราทราบว่าการคอมมิวนิสต์กำลังพยายามเข้าแทรกแซงพวกนี้ และตอนนั้นรัฐบาลก็อ่อนแอในการบริหารประเทศ นับเป็นจุดอันตรายที่สุดของไทยเรา เราเชื่อมั่นและจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และภูมิใจในประเทศของเรา แต่เมื่อสิ่งปรากฏขึ้นมาทำนองว่ามีประชาชนบางคน พยายามที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านี้ เราก็ต้องต่อต้าน" อีกตอนหนึ่งกล่าวถึง เป้าหมายของกลุ่มกระต๊องแดงว่า² "แผนการแรกคือตัดหัวออกจากแขนขา หัวคือ บรรณานิสิต นักศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย แขนขา คือแก่นักเรียนอาชีวะ วิธีนี้จะเป็นการทำลายพลังของกลุ่มตรงข้ามได้" พ.อ.วัลลภ โรจนวิสุทธิ์ ก็กล่าวว่า³ "การตั้งหน่วยเพื่อสร้างหนทางใหม่ประชาธิปไตย เกินเท่าในการสร้างกำแพงไทยต่อต้านคอมมิวนิสต์ให้สำเร็จ" ดังนั้น พลังของกลุ่มนิสิตนักศึกษา จึงถูกทำลายลงทุกวิถีทาง กวดยการปลุกกระดมประชาชนใหม่มีความเกลียดกลุ่มนิสิตนักศึกษาและต่อต้านโดยตรงจากกลุ่มของขบวนการฝ่ายขวา มีการออกข่าวทางสื่อมวลชน เช่น ลงหนังสือพิมพ์ว่านายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล

¹ พระราชดำริรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 90, ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2518, หน้า 31.

² พระราชดำริรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 90, ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2518, หน้า 31 - 32.

³ พระราชดำริรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 90, ลงวันที่ 7 สิงหาคม 2518, หน้า 30.

เป็นผู้ออกการรายคอมมิวนิสต์ ใ้ได้รับเงินจากพรรคคอมมิวนิสต์ฯ 10 ล้านบาท¹ หนังสือพิมพ์บางฉบับ เช่น กวสยาม รายวันบันเทิง ไทยเฉลี่ย และหนังสือพิมพ์เล็ก ๆ อีก 2 - 3 ฉบับ ก็พยายามออกข่าวทำลายพลังของนิสิตนักศึกษา มาตั้งแต่หลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516² วิทยุต่างจังหวัดของทหารบางสถานี ออกข่าวโจมตีนักศึกษาอยู่เสมอ โดยเฉพาะขบวนการวิทยุเสรี อันมีสถานีวิทยุ ยานเกราะ เป็นหลักโจมตีการกระทำทุกอย่างของนิสิตนักศึกษา ทางราชการ ก็ใช้หนังสือ เวียนมีใ้ให้ความร่วมมือกับนักศึกษาที่เข้าไปปลุกระดมตามหมู่บ้านต่าง ๆ³ นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้น เพื่อต่อต้านกลุ่มนิสิตนักศึกษา โดยตรง เช่น กลุ่มกระต๊องแดง กลุ่มนวพล ศูนย์ที่กัมมความมั่นคงแห่งชาติ ศูนย์แนวร่วมต่อต้าน เผด็จการจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์ กลุ่มพิทักษ์ไทย กลุ่มพิทักษ์ความยุติธรรม กลุ่มช่างคำ ขบวนการปฏิรูปแห่งชาติ กลุ่มเหล่านี้ พยายามก่อกวนและชักชวน การค้า เนินงานของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา เช่น มีการขวางระเบิด เข้าไปในขณะที่นิสิตนักศึกษากำลังชุมนุมหรือ เเคินขบวนการบุกทำลายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในวันที่ 20 สิงหาคม 2518 ของนักเรียบนอาชีวะ นายสุชาติ ประไพหอม เลขาธิการศูนย์แนวร่วมต่อต้าน เผด็จการจักรวรรดินิยมคอมมิวนิสต์ ใ้สัมภาษณ์ว่า⁴ "การที่ศูนย์กลาง

¹ ประชาธิปไตยรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 26, ลงวันที่ 16 พฤษภาคม 2517, หน้า 14 - 15.

² ประชาธิปไตยรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 52, ลงวันที่ 14 พฤษภาคม 2517, หน้า 46 - 50.

³ ในสมัยผู้เขียนดำรงตำแหน่งปลัดอำเภอเกอิ่งอำเภอรองคำ จ.กาฬสินธุ์ เคยใ้รับหนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย.

⁴ หนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย, ฉบับวันที่ 11 มีนาคม 2519, หน้า 12.

นิสิตนักศึกษา กำลังรณรงค์เพื่อขับไล่นายกรัฐมนตรีออกไปภายในวันที่ 20 มีนาคม 2519 เป็นการเดินขบวนครั้งสุดท้าย ฉะนั้นกลางนิสิตนักศึกษาต่างรณรงค์จะตอบ* และประกาศไม่ไหวประชาชนใจตนนราชนิคมในวันที่ 15 - 20 มีนาคม 2519 เพราะจะเกิดเหตุร้าย¹ พ.อ.สุกสาย เทพหัสดิน ณ อยุธยา ก็ให้สัมภาษณ์ว่า² "กลุ่มกระหังแดง เตรียมมอบหมายในวันที่ 20 มีนาคม 2519 ไว้ในใจแล้ว แต่ยังไม่อาจเปิดเผยอะไรได้" พล.ต.ท.ชุมพล โสภะชาละ รองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายกิจการพิเศษ กล่าววว่า³ "ความขัดแย้งระหว่างนัก เรียบอาชีวะกับนักศึกษานั้นตำรวจจะต้อง รอดสถานการณ์เสียก่อน"

3. การดำเนินงานของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ก่อให้เกิดของว่างระหว่างระดับบริหารกับนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่ เพราะบรรดาผู้นำมีหัวก้าวหน้าจนเกินไป จนนักศึกษาส่วนใหญ่ตามไม่ทัน เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางต้องการความประนีประนอมมากกว่าการขัดแย้งอย่างรุนแรง นายสมบัติ ธารงชัยผู้ถูกให้สัมภาษณ์ว่า⁴ "หลังจากวันที่

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 12 มีนาคม 2519.

² หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 11 มีนาคม 2519, หน้า 12.

³ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 12 มีนาคม 2519.

⁴ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 37, ลงวันที่ 1 สิงหาคม 2517, หน้า 28 - 29.

14 ตุลาคม 2516 นักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่ไ้หันมาสนใจปัญหาของสังคม
เท่าที่ควร ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างนักศึกษากลุ่มหัวก้าวหน้ากับกลุ่มใหญ่"
นายคำณู สิริสมาน อธิบดีเลขาธิการศูนย์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ว่า¹ "ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
มีบทบาทที่ห่างเหินจากนักศึกษามาก ซึ่งอาจจะเกิดจากการจัดองค์การของ
ศูนย์ฯ ที่เอานายกองค์การหรือนายกสโมสร แต่ละสถาบันมารวมกันจัดตั้ง
เป็นองค์การของศูนย์ฯ อีกประการหนึ่ง รัศมีกว้างขวางทางความคิดระหว่าง
กรรมการศูนย์ฯ บางชุดกับนักศึกษาทั่วไป บางครั้งการทำงานของศูนย์ฯ ก็นำ
หน้านักศึกษาทั่วไป" นอกจากนี้ การคอร์ปชั่นของนิสิตนักศึกษาบางคน
ซึ่งเป็นกรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา เช่น นายบริพัตร เมฆาวงศ์
และการใช้จ่ายเงินที่ผิดวัตถุประสงค์ เช่น นำเงินไปทำหนังสือพิมพ์อสังก
แทนที่จะนำไปให้นิสิตนักศึกษาที่ลำบากเจ็บจากเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม
2516 ก็เป็นเหตุให้ประชาชนเสื่อมศรัทธานิสิตนักศึกษาลงไปอย่างมาก

4. สร้างบทบาทไม่ถูกกาลเทศะในทางการเมือง มีการใช้อำนาจ
โดยไม่รู้จักควบคุม ประท้วงกันพร่ำเพรื่อและไม่นำปัญหาวิเคราะห์ เพื่อ
กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาหรือมองปัญหาในแง่เดียว ทำให้ขบวนการนักศึกษา
ทำลายตัวเองลงที่สุดในที่สุด² นายคำณู สิริสมาน อธิบดีเลขาธิการศูนย์กลาง
นิสิตนักศึกษาให้สัมภาษณ์ว่า³ "การที่ศูนย์ฯ เข้าไปยุ่งในทุกเรื่อง ทำให้

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 15 มกราคม 2518, หน้า 7.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 36, ลงวันที่ 25
ตุลาคม 2517, หน้า 14 - 15.

³ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 15 มกราคม 2518,
หน้า 7.

นักศึกษาที่ทำงานราชการวิเคราะห์ปัญหาและราชการมองปัญหาอย่างตรงต่อ
 ตลอดจนราชการมองเงื่อนไขในการแก้ปัญหา บางครั้งการปฏิบัติงานก็ขาด
 ความรอบคอบผิดพลาดใ้ใจทำให้ข้อเห็บงของศูนย์และศรัทธาต่อประชาชน
 ลดลงบาง เช่น การออกแถลงการณ์ของ เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา
 ในคืนวันที่ 16 ตุลาคม 2516 ว่า¹ "หากผู้ใดมีเรื่องจะแจ้งความต่อตำรวจ
 ให้ไปแจ้งความที่สถานีตำรวจยกยตนเองจะไซ้โทรศัพท์ไม่ได้ หากไม่มีตำรวจ
 อยู่ก็ให้แจ้งความกับนักศึกษา การออกปฏิบัติการของ เจ้าหน้าที่ตำรวจก็ต้อง
 มีนักศึกษากำกับไปด้วย และกรณีตำรวจจะไซ้อาวุธ นิสิตนักศึกษาต้องยินยอม
 เสียก่อนจึงจะไซ้ได้" จึงก่อให้เกิดความสงสัยแก่ประชาชนนิสิตนักศึกษา
 ทั่วไปว่า มีกฎหมายฉบับใดให้อ่านาจเช่นนี้แก่ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา²
 การประท้วงกรณีบ้านนาทราย อำเภอมิ่งกาฬ จังหวัดหนองคาย สื่อมวลชน ต่างเห็นว่า
 เป็น เรื่องที่เกินควร³ การประณามการกระทำของ เจ้าหน้าที่ตำรวจ
 ทั้งนี้ในกรณีพลับพลาไชย ทั้ง ๆ ที่ยังมีไ้มีการสอบสวน และผลของการ
 สอบสวนคนเหตุเกิดจากนายพูน ลำดือประเสริฐ ตำรวจมีไ้ก่อกระทำเกินกว่าเหตุ⁴

¹ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 17 ตุลาคม 2516, หรือ
 อำนวย สุขเจริญ, บันทึกสภาวีรกรรมเยาวชนไทย (พระนคร : นิกิตเจริญ
 การพิมพ์ 2516), หน้า 441.

² หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, วันที่ 17 ตุลาคม 2516, หรือ, อำนวย
 สุขเจริญ, บันทึกสภาวีรกรรมเยาวชนไทย, เรื่อง เกม, หน้า 441 - 448.

³ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 16, ลงวันที่ 7
 มีนาคม 2517, หน้า 8.

⁴ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 52, ลงวันที่ 14
 พฤศจิกายน 2517, หน้า 35.

5. การที่ประชาชนยังมีค่านิยมเก่า ๆ อยู่เช่น การยอมรับอำนาจ การต้องการความอยู่เย็นเป็นสุข ปรากฏจากความวุ่นวายขัดแย้ง (รักความสงบ) ทำให้ประชาชนมองเห็นว่าการเกินขอบประตวงการนัดหยุดงาน การขานาน่า ฝ่ายชาย การตักกันของนักเรียน เป็นความวุ่นวายของสังคมระบอบประชาธิปไตย จึงก่อให้เกิดความเบื่อหน่ายและเสื่อมศรัทธาต่อระบอบประชาธิปไตย มีบาง คนบอกว่า "บ้านเมืองเราวุ่นวายกันเสียจริง" หรือ "มันจะเกินขอบกัน ไปถึงไหน" หรือ "นักศึกษาอายุไปแล้ว" หรือ "กรรมกรชักเอาใหญ่" หรือ "เมื่อสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ อยู่ไม่เห็นเป็นอย่างนี้เลย" นายอุทธรณ์ พลกุล ที่ปรึกษากองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ให้ความเห็นว่า² "สิทธิของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยที่ไซ้กันอยู่นั้น บางกลุ่มก็ยังไม่ใช้กัน ไม่ถูกกองทำให้วุ่นวาย"

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น พลังของนิสิตนักศึกษาจึงถูกทำลายลง ตามลำดับ สถานอำนาจคือความเชื่อต่อศรัทธาจากประชาชนที่มีต่อนิสิตนักศึกษา เสื่อมลงไปทีละน้อย นายสมบัติ ชำรงชัญญวงศ์ กล่าววา³ "เมื่อใด ประชาชนเสื่อมความนิยมและความเชื่อถือไปจากศูนย์กลาง ๆ แล้ว เมื่อนั้น อาจจะทำให้ฝ่ายอื่นฉวยโอกาสได้" ฉะนั้น จึง เป็นการแก้ที่คนกลุ่มเดียวซึ่ง

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 39, ลงวันที่ 15 สิงหาคม 2517, หน้า 5.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 10, ลงวันที่ 24 มกราคม 2517, หน้า 32.

³ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ, ฉบับวันที่ 30 มิถุนายน 2517.

มีเฉพาะพลังความคิด พลังใจ และกายเท่านั้น ขอมจะสู้กับกลุ่มอื่น ซึ่งมีทั้ง
กำลังคน เงิน และอาวุธรวมทั้ง เครื่องมือต่าง ๆ โดยเฉพาะ หนังสือพิมพ์
วิทยุ ไม้ไค้

กลุ่มนักธุรกิจ พอคา ข้าราชการทหารและพลเรือน¹ หลังจาก
วันที่ 14 ตุลาคม 2516 ถูกประชาชน นิสิตนักศึกษาโจมตีอย่างหนัก ทำให้
ต้องหลบหนาทของตนเองลงไปอยู่ในระดับหนึ่ง แต่ไม่ใช่กลุ่มนี้จะหมดอิทธิพล
ลงไป ระบบราชการและกลุ่มนักธุรกิจ พอคา ยังคง เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลใน
สังคมไทย² และรอจังหวะที่จะขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เพราะการเปลี่ยนแปลง
ในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นการเปลี่ยนแปลง เฉพาะบรรยากาศในทาง
การเมืองเท่านั้น ควบการขับไล่ตัวบุคคลเพียง 3 คน ออกนอกประเทศ แต่
โครงสร้างทาง เศรษฐกิจและสังคมหรือวัฒนธรรมทางการเมือง ของคนไทย
มิได้มีการ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ซึ่งได้
รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างเต็มที่ ก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงระบบ เศรษฐกิจ
และสังคม ยังคงมีลักษณะอนุรักษนิยม³

¹ กลุ่มทหารยังคงร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจ ดู สุจิต บุญบงการ
"ทหารกับการเมืองไทยหลัง 14 ตุลาคม 2516" วารสารการเมือง 1
(ตุลาคม 2519), หน้า 91 (89 - 93).

² บันทึกการอภิปราย "สัมมนาการปกครองของไทย"
รัฐศาสตร์สาร 2 (พฤษภาคม - ตุลาคม 2517), หน้า 87 (74 - 117).

³ ฮาร์วี สตกอวิน "วิเคราะห์เมืองไทย" ประชาชาติรายสัปดาห์
1 (25 เมษายน 2517), หน้า 14 - 15.

ฉะนั้น ช่องว่างระหว่างคนมั่งมีกับคนยากจนยิ่งปรากฏอยู่เด่นชัด กลุ่มพ่อค้า
 นักธุรกิจ ได้เข้ามามีอิทธิพลในทางการเมือง โดยการตั้งพรรคการเมือง
 เช่น พรรคกิจสังคม พรรคชาติไทย พรรคสังคมนิยม พรรคเกษตร-
 สังคม ฯลฯ และจัดตั้งรัฐบาลในรูปรัฐบาลผสม ซึ่งก็เป็นไปตามเหตุการณ์
 ในอดีต คือ เมื่อพลังของทหารลดถอยลง กลุ่มพ่อค้า นักธุรกิจ ก็จะเข้ามา
 มีบทบาทในทางการเมืองแทนที่ โดยจัดตั้งรัฐบาลต่อไป และคงยังร่วมมือ
 กับกลุ่มทหาร ส่วนกลุ่มทหาร นายทหารชั้นผู้ใหญ่ในสามเหล่าทัพยังคงมีอำนาจ
 ในการกุมกำลังกองทหารสวนทาง ๆ¹ มีบทบาทและอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
 ของรัฐบาล เช่น รัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ไม่กล้าเข้าไปเปลี่ยนแปลง
 อะไรเลยในวงการทหาร และยังแต่งตั้งพลเอกกฤษณ์ สีวะรา บัญชาการ
 ทหารบก (ในขณะนั้น) เป็นผู้อำนวยการรักษาความสงบภายใน ในสมัย
 รัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็เช่นกันยังมีอิทธิพลอยู่เช่นเดิม และ
 มากขึ้น ควบคู่การสนับสนุนขบวนการฝ่ายขวาบางขบวนการ ปลุกกระดม
 ประชาชนให้เห็นภัยของคอมมิวนิสต์ และเห็นใจช่วยเหลือทหาร ตำรวจ
 ที่ปฏิบัติการตามชายแดน หรือการที่กองบัญชาการทหารสูงสุดวาง เวลาและ
 ปฏิเสธที่จะส่ง เอกสารสัญญาฉบับทางราชการทหารระหว่างประเทศไทยกับ
 ประเทศสหรัฐอเมริกาในรัฐบาล กรณีมายา เกชกองบัญชาการทหารสูงสุด
 ส่วนหน้าก็ให้การสนับสนุน² หรือการตัดสินใจที่จะมีสัมพันธไมตรีกับประเทศ
 สาธารณรัฐประชาชนจีน ของรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ต้อง

¹ จักรสารรายสัปดาห์, ปีที่ 1, ฉบับที่ 8, ลงวันที่ 2 กันยายน 2518,
 หน้า 14.

² ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 2, ฉบับที่ 91, ลงวันที่ 14
 สิงหาคม 2518, หน้า 5.

ขอความเห็นชอบจากสภาความมั่นคงและสภาดาโหมเสียก่อน¹ นอกจากนี้
 นักการเมืองและพรรคการเมืองต่าง ๆ ยังพยายามขอความร่วมมือจากผู้นำ
 ทหาร² ส่วนกลไกของระบบราชการยังคงรวมตัวกันอยู่เหมือนเดิม
 พร้อมทั้งจะใช้อำนาจในนามของทหาร เข้ามามีอำนาจอีกครั้ง นายประยูร เถลิงศรี
 กล่าววา³ "แม้ว่ารัฐธรรมนูญพรรคการเมืองและสมาชิกสภาจะก็ แต่กา
 ราชการไม่เอาไหนแล้วบ้านเมืองเราก็จะเอาดีไม่ได้"

สรุป สภาพทางการเมืองหลังวันที่ 14 ตุลาคม 2516

1. ประชาชนนิสิตนักศึกษาส่วนใหญ่มีความตื่นตัวทางการเมือง
 มากกว่าแต่ก่อน เกิดกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมามากมาย เพื่อป้องกันผลประโยชน์ของ
 ตัวเอง โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตนักศึกษาโคกลาย เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมาก ขณะเดียวกัน
 กลุ่มข้าราชการ ทหาร และพลเรือนถูกกดขี่ข่มเหงของตนเองลงไปอยู่ใน
 ระดับหนึ่ง จึงก่อให้เกิดการดวลกันระหว่างกลุ่มข้าราชการทหาร
 และพลเรือนกับกลุ่มนิสิตนักศึกษาประชาชน แต่เนื่องจากการดำเนินงานของ
 กลุ่มนิสิตนักศึกษาแนวทางการเมืองมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงเสียง
 ของนิสิตนักศึกษาทั่วไปและประชาชนส่วนใหญ่ การกีดกันของนักเรียนอาชีพะ

¹ หนังสือพิมพ์ประชาชาติ, ฉบับวันที่ 16 มกราคม 2519,
 หน้า 6.

² สุจิต บุญบงการ, "ทหารกับการเมืองไทยหลัง 14 ตุลาคม
 2516", เรื่อง เกม, หน้า 90.

³ ไทน้อย, ผืนร้ายของประชาชนไทย 42 ปี, เรื่อง เกม,
 หน้า 459.

การเกินขบวนกันจนพรวดพเริ่ด ซึ่งกลุ่มนิสิตนักศึกษาเขาไปประสานงานด้วย
แทบทุกครั้ง การแตกแยกภายในกลุ่มนักเรียน นิสิตนักศึกษาแบ่งออกเป็น
ฝ่ายชาย ฝ่ายขวา การกอบรับเงินบริจาคของประชาชน ของนิสิตนักศึกษา
และการต่อต้านจากกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์ ทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย
และขาดความศรัทธาต่อ กลุ่มนิสิตนักศึกษา พลังของกลุ่มนิสิตนักศึกษาจึงค่อย ๆ
อ่อนลงไป, ในขณะที่กลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน เริ่มกลับขึ้นมามีบทบาท
มากขึ้นทุกที ด้วยวิธีการส่งมอบสิทธิสภาพพจน์ที่ดีต่อประชาชนและดำเนินการ
การอย่าง เงียบ ๆ อยู่เบื้องหลังของขบวนการฝ่ายขวา และในรัฐสภาไทย
ผ่านพรรคการเมืองต่าง ๆ

2. สภาพทางการเมืองมีลักษณะ เป็นการชกแย้งทาง ด้านแนว
ความคิดระหว่างกลุ่มผู้ก่อการการ เปลี่ยนแปลง กับกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์
จึงทำให้กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพลแบ่ง แยก เป็นฝ่ายชายกับฝ่ายขวา
นายกรัฐมนตรีนครินทร์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ถึงกับพูดว่า "ทำไมเมื่อเป็น
ฝ่ายชายจะกองทำลายฝ่ายขวาให้พินาศ เมื่อ เป็นฝ่ายขวาจะกอง เขี่ย
ฝ่ายชายให้จมแผนกันไป" การแบ่งพรรคการเมืองก็แสดงให้เห็นชัดถึง การ
แตกแยกเป็นฝ่ายชายกับฝ่ายขวา จึงมีการ ต่อสู้กันในทางสังคมโดยมี
ประชาชนเป็นผู้ตัดสิน ฝ่ายชายเป็นพวกนิสิตนักศึกษา ซึ่งมีการเคลื่อนไหวกับ
ประชาชนโดยตรง เพื่อ เรียกร้องความชอบธรรมในสังคม มีการนำอุดมการณ์ต่าง ๆ
มาตีแผ่ให้ประชาชนรับรู้ การเกินขบวน การจัดชุมนุมประท้วงต่าง ๆ ฝ่ายขวาเป็น
นักธุรกิจ พ่อค้า ข้าราชการทหาร และพลเรือน ซึ่ง เป็นกลุ่มที่มีผลประโยชน์
ในสังคม ไม่ต้องการ เห็นการ เปลี่ยนแปลง อันนำไปสู่การ เสียผลประโยชน์
ของกลุ่มตน จึงพยายามนำเอาชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

¹ รัฐสภาสาร, ปีที่ 23, ฉบับที่ 8 กรกฎาคม 2518,
หน้า 21 (หน้า 19 - 26).

เขามาเกี่ยวข้องกับ มีการตั้งกลุ่มต่าง ๆ ขึ้นมากมาย คอยบ่อนทำลายการรวมตัวของ
 ฝ่ายชายทั้งหลาย ดังจะเห็นจากการบุกทำลายมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ของนักเรียน
 อาจารย์ การประเบิดที่ทำการพรรคพลังใหม่ การต่อต้านการรวมตัวของกรรมกร
 กรรมวิประทวงโรงแรมคูสีตธานี บริษัทแสนคาร์คการเมน การขัดขวางการขับไล่
 ฐานที่พอเมริกาของศูนย์กลางนักเรียนอาจารย์วิชาแห่งประเทศไทย สหพันธ์นักศึกษา
 ครูแห่งประเทศไทย กลุ่มกระหิงแคง กลุ่มผู้เห็นความชั่วร้ายภายในศูนย์กลางนิสิต
 นักศึกษา ฯลฯ มีการใช้เครื่องมือสื่อสารทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โจมตีฝ่ายชายตลอดเวลา
 มีการฆาตกรรมฝ่ายชาย มีการพยายามสร้างสถานการณ์ให้ปั่นป่วนด้วยวิธีการต่าง ๆ
 เช่น การปล่อยข่าวออกมาในทำนองว่าสถานการณ์ในประเทศกำลังคับขันคว้ยภัย
 คุกคามจากภายในและภายนอกประเทศ มีการคิดจะรัฐประหารโดยมีแผน ชี 16
 มีการใส่ร้ายว่าบุคคลนั้นบุคคลนี้พรรคนี้พรรคนั้นเป็นคอมมิวนิสต์ การเดินขบวนของ
 กลุ่มนาวพลให้รัฐบาลยุบสภาแล้ว ตั้งสภาปฏิรูปขึ้นแทน และเรียกร้องให้ทหารกลับเข้ามา
 ปกครอง เป็นต้น

3. การเปลี่ยนแปลงทางงานเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เป็นการ
 เปลี่ยนแปลงเฉพาะหน้าจากเท่านั้น ส่วนรากลึกรจริง ๆ ของระบบไม่ได้เปลี่ยนแปลง
 กลุ่มข้าราชการทหารและพลเรือน นักธุรกิจ พ่อค้า ยังคงมีอิทธิพลในรัฐบาล มี
 การตั้งพรรคการเมือง และร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลผสม กลไกในระบบราชการยัง
 ไม่มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันสมัย โครงสร้างทางสังคมยังคงอยู่เช่นเดิม โดยเฉพาะ
 ค่านิยมทางการเมืองเกี่ยวกับความเป็นอิสระนิยม การถือตัวบุคคลเป็นสำคัญมากกว่า
 หลักการและการรู้จักแต่สิทธิ แต่ไม่รู้จักหน้าที่ หรือขอบเขตจำกัดของเสรีภาพ
 ในการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ทางงานระบบเศรษฐกิจ นายทุนก็ยังคง
 ชูตรีศประชาชน ถือว่าใครมียาวสาวโกสาวเอา ฉะนั้น จะว่าไปแล้วก็เหมือน
 กับการเปลี่ยนแปลง ในปี 2475 ที่เปลี่ยนเฉพาะตัวบุคคลแต่ระบบของสังคมหรือโครงสร้าง

ของสังคมไม่ได้เปลี่ยนแปลงมากนัก

4. ภายในรัฐสภายังประกอบด้วยตัวแทนของบุคคลบางกลุ่ม โดยเฉพาะฝ่ายขวา จึงทำให้รัฐสภาไม่สามารถจะรักษามาตรประโยชน์ของชนส่วนใหญ่ได้อย่างเต็มที่ เช่น พรรคชาติไทย พรรคธรรมสังคม พรรคกิจสังคม พรรคสังคมนิยม ฯลฯ นอกจากนี้ พรรคการเมืองกับกลุ่มผลประโยชน์ยังขาดการเชื่อมโยงติดต่อกัน โดยเฉพาะกลุ่มกรรมกร ชาวนา นิสิตนักศึกษา ไม่มีพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองใดที่พอจะเป็นปากเสียงได้ ฉะนั้น ขบวนการทางการเมืองที่มีอยู่จึงไม่สามารถจะแก้ไขปัญหาของประชาชนได้ กลุ่มต่าง ๆ จึงมักจะเรียกร้องเอาโดยตรงกับรัฐบาล คร.สมศักดิ์ ชูโต กล่าวว่ "สภาโลกกลุ่มบางกลุ่มเขาไปเท่านั้น จึงสะท้อนภาพทางการเมืองของกลุ่มการเมืองบางกลุ่ม ส่วนกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่มีตัวแทนก็ไม่สามารถจะทำอะไรได้ อีกตอนหนึ่งกล่าวว่า "พรรคการเมืองไม่ได้เชื่อมกับกลุ่มต่าง ๆ นอกสภา จึงก่อให้เกิดการเดินขบวนกันมากมาย เพื่อผูกตอรองกับรัฐบาลโดยตรงแทนที่จะเข้าหาพรรคแล้ว เอาไปดำเนินการในสภา" อาจารย์เสนห์ จามริก ก็ให้ความเห็นว่า² "ตราบโลกที่พรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองกับพลังในสังคมคือกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ยังไม่สัมพันธ์กัน สภาไม้อาจจะควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้ก็ได้"

¹ ประชาชาติรายสัปดาห์, ปีที่ 3, ฉบับที่ 117, ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2519, หน้า 21 (21 - 27).

² เสนห์ จามริก, ปัญหาและอนาคตของเมืองไทย, เรื่อง เกม, หน้า 419.

อย่างไรก็ตาม นอกจากการเรียกร้องและประท้วงของกลุ่มต่าง ๆ
ก็มีผลทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนำเอาปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรรมกร
ชาวนา และปัญหาที่นิสิตนักศึกษาวิพากษ์วิจารณ์ ขึ้นมาตั้งกระทู้ถาม เสนอ
ร่างพระราชบัญญัติ เสนอญัตติขอปรึกษาในสภาผู้แทนฯ ขอเปิดอภิปราย
ทั่วไปโดยไม่ลงมติตามมาตรา 158. และขอเปิดอภิปรายเพื่อลงมติไม่
ไว้วางใจรัฐบาลตามมาตรา 159.